Právnická fakulta
Univerzity Karlovy v Praze

Mgr. Jitka Meklešová

AKTUÁLNÍ OTÁZKY VÝKONU KOLEKTIVNÍ SPRÁVY V ČESKÉ REPUBLICE

Rigorózní práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Veronika Křesťanová, Dr.

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 9. června 2010

Prohlašuji, že jsem předloženou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Aktuální otázky výkonu kolektivní správy v České republice

Obsah:

Prohlášení ……2

Úvod …….....6

I. Část

1. Kolektivní správa v České republice obecně – historie a současnost……..7

1.1. Počátky a vývoj kolektivní správy ve světě a v České republice……..7

1.2. Vývoj právní úpravy kolektivní správy v České republice…… ……8

1.3. Pojem a význam kolektivní správy dle české platné právní úpravy…….....12

1. 4. Rezervní fond……13

1. 5. Druhy kolektivně spravovaných práv……18

2. Výkon kolektivní správy ……...20

2. 1. Způsob výkonu kolektivní správy a vztah kolektivních správců k nositelům práv……..20

2 .2. Problematika rozúčtovacích řádů, způsob rozúčtování výplaty odměn autorům a nositelům práv …….....22

2. 3. Stanovení výše odměn……26

2. 4. Uživatelé děl a osoby povinné hradit náhradní odměny……28

3. Zprostředkovatelé kolektivních a hromadných smluv……30

4. Vztah Ministerstva kultury a kolektivních správců podle české právní úpravy……...31

4.1. Platná právní úprava kolektivní správy, udělování oprávnění k jejímu výkonu a odnímání těchto oprávnění……..32

5. Ochranné organizace autorské - Kolektivní správci v České republice……..36

5.1. OSA……..37

5.2. Intergram…….....38

5. 3. DILIA…….. 38

5.4. OOA-S…….....39

5. 5. GESTOR……40

5. 6. OAZA……..40

6. Členství a zastupování nositelů práv při výkonu kolektivní správy…….....40

6. 1. Rozdíl mezi členstvím a zastupováním při výkonu kolektivní správy…….....40

6. 2. Jak se stát členem současných kolektivních správců v České republice……..41

7. Problematika uvedení oprávnění k výkonu kolektivní správy do souladu s autorským zákonem č. 121/ 2000 Sb. ……49

7.1. Problematika uvedení oprávnění k výkonu kolektivní správy OOA-S a DILIA do soulad u s autorským zákonem č. 121/2000 Sb. ……..49

7. 2. Vývoj správních řízení o uvedení oprávnění k výkonu kolektivní správy OOA-S do souladu s autorským zákonem č. 121/2000 Sb. ……52

7. 3. Žaloba na ochranu dobré pověsti……..54

7. 4. Zadržování odměn kolektivním správcem DILIA……..... 54

8 . Udělení oprávnění a výkon kolektivní správy OAZA……55

8. 1. Postavení zvukaře ve smyslu autorského zákona……..55

8. 2. Postup Ministerstva kultury při udělování oprávnění OAZA……..56

8. 3. Vztah OAZA a Ministerstva kultury……60

II. Část

Problematické otázky současné právní úpravy výkonu kolektivní správy v České republice……..62

9. Provozování rozhlasového a televizního vysílání…….. 62

9. 1. Analýza rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-306/05 (španělská předběžná otázka k „hotelovým pokojům“) a jeho důsledky pro Českou republiku……...65

9. 2. Srovnání španělské a české právní úpravy ……67

9. 3. Dopady rozhodnutí ESD a jeho možné důsledky pro Českou republiku……68

9. 4. Výkon práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání českými kolektivními správci…….....69

10. Monopol výkonu kolektivní správy v České republice……...72

10. 1. Historický exkurs do právní úpravy monopolního výkonu kolektivní Správy v České republice……..…….....72

10. 2. Platná právní úprava ve smyslu autorského zákona č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů……74

10. 3. Předpokládané dopady odstranění monopolu kolektivní správy v České republice…….....76

11. Úprava výběru odměn z nenahraných nosičů záznamů děl a přístrojů ke zhotovování rozmnoženin……82

11. 1. Právní úprava náhradních odměn obecně…….....82

11. 2. Srovnání výběru náhradních odměn se zahraničím…….....83

11. 3. Právní úprava náhradních odměn v České republice……86

11. 4. Důvody a způsob novelizace vyhlášky č. 488/2006 Sb. …….....87

12. Vztah kolektivních správců k celním a statistickým úřadům – problematika předávání potřebných údajů …….....92

13. Výběr odměn za poskytování rozmnožovacích služeb za úplatu……95

14. Společné domovní antény……97

14. 1. Vývoj právní úpravy společných domovních antén v českém autorském zákoně……..97

Závěr……102

Prameny……103

Summary of thesis……106

Seznam klíčových slov…….....107

Aktuální otázky výkonu kolektivní správy v České republice

Úvod

Autorskému právu a zejména jeho jedné části, a to kolektivní správě majetkových práv, se věnuji již od roku 1997, kdy jsem nastoupila do DILIA, divadelní a literární agentury. Zde jsem působila nejprve na právním úseku a od roku 2002 jako ředitelka kolektivní správy a právě zde jsem poznala kolektivní správu a její ne vždy snadný výkon v praxi, který často zahrnoval, kromě tvorby rozúčtovacího řádu zavádění co nejpřesnějšího informačního systému pro tuto činnost, také obtížná jednání s uživateli děl, či osobami povinnými hradit náhradní odměny, s nositeli práv, ale mnohdy také se samotnými pracovníky Ministerstva kultury.

V roce 2006 jsem začala pracovat právě na Ministerstvu kultury – odboru autorských práv, jehož jedním z úkolů je také výkon dohledu nad kolektivními správci. Díky tomu jsem se seznámila s problematikou kolektivní správy také z té „druhé“ strany, ať již se jednalo o vydávání rozhodnutí o oprávnění k výkonu kolektivní správy, šetření stížností uživatelů na kolektivní správce, součinnost při řešení sporů mezi samotnými kolektivními správci, ale také o samotnou přípravu právních předpisů s kolektivní správou úzce souvisejících.

Je zřejmé, že výkon kolektivní správy majetkových práv není pro většinu lidí tou nejzajímavější částí práva. Tato problematika náleží k velmi specifickým a z pozice běžných uživatelů děl poměrně těžko uchopitelným tématům.

V první části své práce jsem se zaměřila na historický vývoj kolektivní správy v České republice, kolektivní správce a jejich oprávnění k výkonu kolektivní správy, kde jsem se snažila o podání výkladu jejich působení, rozhodování a celkové činnosti.

Druhá část mé práce je věnována problematickým ustanovením autorského zákona, která výkon kolektivní správy znesnadňují, ať již tím, že k nim neexistuje jednotný výklad, nebo byly špatně transponovány vzhledem k evropské legislativě, popřípadě dodržování povinnosti dané autorským zákonem brání evropský právní předpis či znění českého právního předpisu stejné právní síly, ale v jiné oblasti práva.

I. Část

1. Kolektivní správa v České republice obecně – historie a současnost

1.1. Počátky a vývoj kolektivní správy ve světě a v České republice

Autoři a nositelé práv nejen v České republice, ale i v zahraničí, stále častěji přicházeli o možnost kontrolovat užití svých děl, což pro jednotlivce bylo i v minulosti velmi obtížné, ne-li nemožné. Stejně tak uživatelé, kteří pokud chtěli užít dílo autora legálně, neměli velmi často možnost získat příslušnou licenci. Dalším rozhodujícím impulsem pro rozvoj kolektivní správy pak byl technický pokrok v oblasti veřejného šíření a rozmnožování autorských děl. V prvopočátcích masivnějšího rozmnožování děl zaznamenáváme možnosti fotografie, vysílání rozhlasu a poté i televize. Nutnost zabránit neoprávněným užitím děl autorů a nositelů práv, a zároveň potřeba zajistit, aby za užití děl získaly tyto osoby odměnu, vedla ke vzniku prvních autorských profesních spolků**.**

Vývoj kolektivní správy ve světě můžeme zřejmě datovat ke konci 18. století.

Prvním státem, kde nacházíme prvopočátky tohoto institutu, byla Francie. Zde společnost divadelních autorů a skladatelů, později již jako světoznámá Societété des auters et compositeurs dramatiques (SACD), začala hájit práva autorů k jejich dílům. Následovala další sdružení, a sice francouzských spisovatelů, kteří se sdružili do společnosti Société des Gens de lettres (SGDL).

Za velmi významný počin vedoucí k rozvoji kolektivní správy a tím i k lepšímu postavení autorů při ochraně jejich práv můžeme považovat koncem 19. století vznik společnosti sdružující zejména skladatele a textaře, ale i nakladatele hudebních děl, a zaměřené již na klasický výběr autorských odměn od uživatelů, později známé jako SACEM.

Obdobné autorské svazy (spolky či společnosti), jejichž vznik je datován do 2. poloviny 19. a začátku 20. století nacházíme např. v Německu, v Itálii, kde byla v roce 1882 založena společnost SIAE, nebo v USA, kde došlo v roce 1926 k založení společnosti ASCAP. [1]

Vývoj kolektivní správy a snaha o ochranu práv autorských i v rámci mezinárodních vztahů vedla k založení mezinárodních sdružení, z nichž jmenujme zejména v roce 1926 založenou mezinárodní konfederaci společností autorů a skladatelů – která pod názvem Confederation internationale des sociétés d‘ auteurs et de compositeurs (zkráceně CISAC), náleží až do dnešní doby mezi jednu z nejvýznamnějších mezinárodních konfederací. Mezi další a samozřejmě neméně významná mezinárodní sdružení hájící práva autorů a jiných nositelů práv pak náleží GESAC, AEPO-ARTIS, IFRRO.

[1] Dagmar Hartmanová: „Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským“, nakl. Linde Praha 2000

Stejně jako v zahraničí, tak i na území České republiky sílila snaha autorů o ochranu jejich práv při užití děl. Do roku 1918, tedy do vzniku Československa, nebyli čeští autoři na našem území sdruženi žádnou z ochranných organizací a jen malá část z nich byla členem zahraničních (nejvíce německých či rakouských) spolků.

Po roce 1918, ruku v ruce s přistoupením České republiky k Bernské úmluvě (založené 8. 9. 1886) v roce 1921, sílí a rozvíjí se postupná snaha zejména skladatelů a hudebních nakladatelů, ale samozřejmě i jiných autorských profesních skupin o vznik společnosti, která by napomohla řešení situace při zlegalizování užití jejich děl. Z těchto autorských skupin se postupně vyvinuly organizace vykonávající kolektivní správu práv (byť v historii bylo pro tento institut v České republice používáno i jiné označení, a sice správa hromadná).

1.2. Vývoj právní úpravy kolektivní správy v České republice

Obdobně jako vývoj problematiky spojené s ochranou práv autorů při užití jejich děl postupoval v samé návaznosti i vývoj právní úpravy kolektivní správy na území České republiky.

Již v roce 1926 se zákon č. 218/1926 Sb., o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým, věnoval mimo jiné i problematice tzv. původce hudebního díla s textem nebo bez textu. Byl-li autor členem tuzemského odborného sdružení, či členem cizozemské organizace zastoupené tuzemským sdružením, příslušel mu ze strany uživatele – pořadatele nedivadelního provozování či rozhlasu nárok na zapravení přiměřeného provozovacího honoráře. Podstatnou náležitostí této právní úpravy byla závaznost kolektivní smlouvy pro členy sdružení. Také v rámci této právní úpravy se objevuje spojitost výkonu kolektivní správy, a tedy i sdružení autorů tuto činnost vykonávajících, s některými akty Ministerstva kultury. Zde se konkrétně jednalo o výši odměn, resp. sazbu honorářů, schválenou tehdejším Ministerstvem školství a osvěty, vyhlašované na tzv. Úředním listě.

K novelizaci výše uvedeného zákona došlo v roce 1936 zákonem č. 120/1936 Sb., kde se (tehdy ještě) Ministerstvo školství a národní osvěty v naší právní úpravě dostává do pozice orgánu, který byl oprávněn pověřit jiného k udílení svolení na území dnešní České republiky, k:

„1*) veřejnému nedivadelnímu provozování chráněných hudebních děl s textem či bez textu a k veřejnému přednesu takových děl nástroji nebo jejich zařízeními určenými k mechanickému přednesu,*

2) k užití takových děl k přenesení na nástroje nebo na jejich zařízení k mechanickému přednesu,

3) k šíření takových děl rozhlasem nebo jinými technickými prostředky a udílí *výhradné právo vybírati za udělené svolení honorář“.*

Výjimku z výše uvedeného pak dle tehdejší platné úpravy tvořily případy, kdy svolení udílel sám autor (původce) díla nebo jeho dědic.

Prvním kolektivním správcem pověřeným ze strany Ministerstva školství a národní osvěty k udílení svolení k výše specifikovaným užitím děl a nově i k předvádění zfilmovaných děl slovesných ve veřejných kinech a k výběru honoráře pro majitele původcovských práv za všechna udělená svolení, se na základě

vyhlášky č. 214/1936 Ú.l, stalo Ochranné sdružení autorské československých skladatelů, a spisovatelů a nakladatelů, zapsané společenstvo s r.o v Praze (později OSA).

V roce 1952 se poprvé v právní úpravě v souvislosti s výkonem kolektivní správy, konkrétně ve vyhlášce č. 353/1952 Ú.l., o zabezpečení ochrany původcovských práv k dílům literárním, objevuje Československé divadelní a literární jednatelství, zapsané společenstvo. s.r.o. v Praze. I přes chybějící výslovné zmocnění v zákoně, tehdy Ministerstvo školství přiznalo výhradní oprávnění k udílení svolení:

1) k veřejnému provozování chráněných děl slovesných, dramatických, hudebně-dramatických, choreografických a pantomimických,

2) k užití těchto děl k přenesení na nástroje nebo na jejich zařízení určená k mechanickému přednesu, jakož i veřejnému přednesu takovými nástroji nebo zařízeními,

3) k šíření těchto děl rozhlasem nebo jinými technickými prostředky,

4) k předvádění zfilmovaných děl slovesných ve veřejných kinech;

a zároveň za takto udělené svolení vybírat pro majitele původcovských práv honorář.

V roce 1953 došlo v rámci nové zákonné úpravy (zákona č. 115/1953 Sb.) k rozšíření pravomoci ochranných organizací a sice: pokud jde o právo zprostředkovat majetkové právo autorské do ciziny a také právo ochranné organizace domáhat se ochrany práv autorských osobnostních. Ochranné organizace zde již podléhají Ministerstvu kultury, které svým rozhodnutím mohlo udělit oprávnění vybírat autorské odměny ale také vybírat příspěvky pro kulturní fondy. Charakteristika ochranných organizací jako nevýdělečných sdružení, které mohou z vybraných částek srážet pouze účelně vynaložené náklady, výčet ochranných organizací a rozsah jejich oprávněn byl obsažen ve vyhlášce Ministerstva kultury vydané pod. č. 145/1954 Ú.L. V tehdejším Československu tak působily celkem 3 autorské ochranné organizace, a sice:

1) Československé divadelní a literární jednatelství v Praze (Slovenské divadelní zastupitelství v Bratislavě),

Je možné, že původní název tohoto sdružení (předchůdce dnešní DILIA), který přímo obsahoval i pojem.: v Praze“ způsobil možné pochybení ve vyhlášce Ministerstva kultury č. 261/1996 Sb., která u kolektivního správce DILIA, také, byť nesprávně, obsahovala výše uvedené označení místa. Tím došlo k následným mnohaletým soudním sporům mezi povinnými osobami a kolektivními správci, kdy byla ze strany povinných osob namítána formální neexistence sdružení uvedeného ve vyhlášce.

2) Ochranný svaz autorský v Praze (Slovenský autorský svaz v Bratislavě) a

3) Ochranná organizace při Českém fondu výtvarných umění v Praze (Ochranná organizace autorská při Slovenském fondu výtvarných umění v Bratislavě).

Všechny tyto ochranné organizace měly podobu tzv. lidového družstva, (dle z. č. 53/1954 Sb.)., a to až do počátku 60.tých let, kdy došlo k později kritizované transformaci těchto organizací na tzv. jiné státní (či socialistické) organizace.

Podrobnější úprava, která se týkala ochranných organizací autorských a jejich oprávnění, byla obsažena v zákonu č. 35/1965 Sb., o dílech literárních vědeckých a uměleckých (autorský zákon, který nahradil s účinností od 1. 7. 1965 zákon č. 115/1953 Sb.), jehož část třetí byla věnována organizacím autorů a výkonných umělců.

Ministerstvu školství zde příslušelo právo přiznat těmto jiným socialistickým organizacím, aby:

- udílely svolení, k užití děl a výkonů a vybíraly autorské odměny a odměny výkonných umělců,

- zprostředkovávaly převod práv československých autorů nebo výkonných umělců do Československé socialistické republiky,

- výhradně šířily díla autorů a

- vybíraly příspěvky pro kulturní fondy.

Ministru kultury v této souvislosti příslušelo ochranné organizace k plnění těchto úkolů zřídit a upravit povinnosti osob, které k užití díla potřebují svolení takových organizací. [2]

Princip výhradního zastoupení, ke kterému byly tehdejší organizace pověřeny ze zákona, v některých případech (např. pokud jde o zahraničí) přetrval do dnešní doby, a to již ne pokud jde o výkon kolektivní správy, nýbrž o čistě agenturní zastoupení nositelů práv.

Smlouvy mezi českými a zahraničními ochrannými organizacemi (např. SACD), byly podepsány ještě za totalitního režimu a jejich podmínky přetrvávají s mírnými úpravami do dnešní doby. Je pravda, že se zahraničím v té době spolupracovala jenom OSA, DILIA a SUPRAPHON. Protože tyto instituce přetrvaly do dnešní doby a ve světě získaly dobré jméno, nebyl pro zahraniční organizace důvod uzavírat smlouvy s nově vznikajícími a pro ně neznámými agenturami. Je však také pravda, že DILIA má při své agenturní činnosti naprostý monopol, pokud jde o užití českých autorů divadelních představení v zahraničí (v literatuře tomu, tak není) a se zahraničními agenturami uzavírá vždy výhradní smlouvy. [3] V těchto případech se však, jak již bylo uvedeno výše, nejedná o výkon kolektivní správy, nýbrž o ryze individuální zastoupení jednotlivých autorů.

Na území současné České republiky jsou k výkonu kolektivní správy oprávněni tito kolektivní správci:

OSA – ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s.¨(dále jen „OSA“)

---

[2] srov. Dagmar Hartmanová: „Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským“, nakl. Linde Praha 2000

[3] srov. Ivo Telec: Komentář k autorskému zákonu č. 35/1965, v úplném znění vyhlášeném pod č. 175/1996, nakl. C.H. Beck

INTERGRAM - nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů, o.s., (dále jen INTERGRAM),

DILIA, divadelní, literární a audiovizuální agentura, o.s. (dále jen „DILIA“)

Ochranná organizace autorská – sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl, o.s. (dále jen „OOA-S“)

Ochranná asociace zvukařů – autorů, o.s. (dále jen „OAZA“)

GESTOR - ochranný svaz autorský (dále jen „GESTOR“),

jejichž popisu se budu věnovat v dalších částech této práce.

Platná právní autorského práva v České republice

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých předpisů (autorský zákon). Účinnosti nabyl 1. 12. 2000.

Novely autorského zákona:

č. 81/2005 Sb.,
č. 61/2006 Sb.,
č.186/2006 Sb.,
č.216/2006 Sb.,
č.168/2008 Sb.,

Vyhláška č. 488/2006 Sb., novelizovaná vyhláškou č. 408/2008Sb.

Mezinárodní smlouvy

Bernská úmluva - RÚB (1886, 1971), Všeobecná úmluva o právu autorském (1952), Římská úmluva (1961), Ženevská úmluva (1971), Smlouva WIPO o právu autorském (1996), Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (1996), Dohoda TRIPS (1995)

Evropské předpisy

Směrnice č.:

91/250/EHS – počítačové programy
92/100/EHS (2006/115/ES) – pronájem a půjčování,
93/83/EHS – satelitní vysílání a kabelový přenos,
93/98/EHS (2006/116/ES) – doba ochrany,
96/9/EHS – databáze,

2001/29/ES – Informační společnost,
2001/84/ES – opětný prodej originálu uměleckého díla,
2004/48/ES – vymáhání práv z duševního vlastnictví.

Doporučení Komise

Doporučení Komise 2005/737/ES o kolektivní přeshraniční správě autorského práva a práv s ním souvisejících pro zákonné on-line hudební služby (2005/737/ES) z 10. 2005.

Doporučení Komise 2006/585/ES o digitalizaci a on-line dostupnosti kulturních statků a digitální ochraně ze srpna. 2006.

1. 3. Pojem a význam kolektivní správy dle platné právní úpravy.

V současném světě, který umožňuje díky rychle se rozvíjejícím technologiím užití děl autorů, uměleckých výkonů výkonných umělců či zvukových nebo zvukově obrazových záznamů vyrobených

jejich výrobci, všemi možnými způsoby, aniž by autor či jiný nositel práva měl vůbec jakoukoliv možnost užití zjistit, by měla kolektivní správa práv autorských a s autorskými právy souvisejících působit (pokud na věc pohlížíme čistě z ideálního hlediska) jako pomocník pro:

- ochranu práv autorů a jiných nositelů práv na straně jedné a
- řádnou legalizaci užití ze strany uživatelů na straně druhé

Kolektivní správa je zastupováním většího počtu osob při výkonu jejich majetkových autorských práv, pokud jiný než kolektivní výkon těchto práv je zákonem nedovolený nebo neúčelný (např. výběr a rozdělování náhradních odměn, uzavírání tzv. hromadných smluv s uživateli, ve kterých kolektivní správce hromadně uděluje licenci k užití děl za všechny zastupované autory). Kolektivní výkon práva je účelný, pokud výkon individuální je velmi obtížný nebo prakticky nemožný. Důvodem mohou být technické vymoženosti, velký počet uživatelů, kteří předem nejsou schopni určit, jaká díla užijí atd. Kolektivní správa je pak v zájmu nositelů práv, kteří nemohou kontrolovat všechny případy užití jejich děl.

Kolektivní správci spravují, uplatňují a chrání majetková práva autorská (zejména autorů a jiných nositelů práv - dědiců) a majetková práva související s právy autorskými (zejména nakladatelů, výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a výrobců zvukově-obrazových záznamů).

Obsahem kolektivní správy práv je především činnost kolektivních správců uskutečňovaná vlastním jménem a na účet nositelů práv spočívající ve výběru náhradních odměn od povinných osob, poskytování licencí uživatelům děl, uměleckých výkonů, zvukových záznamů a zvukově-obrazových záznamů, a s tím související uzavírání smluv. Jak z výše uvedeného vyplývá, smyslem kolektivní správy je usnadnění výkonu práv na náhradní odměnu a práva na užití předmětů ochrany ze strany nositelů práv, kteří nejsou oprávnění nebo objektivně schopni vykonávat konkrétní práva sami, např. individuálním výběrem náhradních odměn od povinných osob nebo individuálním poskytováním oprávnění k užití předmětů ochrany uživatelům prostřednictvím individuálních licenčních smluv. Zároveň kolektivní správa práv usnadňuje získání oprávnění k užití předmětů ochrany v rozsahu celého repertoáru, jejichž nositele práv zastupuje kolektivní správce, uživatelům rychle, snadno a včas.

Kolektivní správce vykonává kolektivní správu jako hlavní předmět činnosti, soustavně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Nejedná se o činnost podnikatelskou. Kolektivní správce nevytváří podnikatelský zisk, nýbrž může z vybraných odměn strhnout pouze účelně vynaložené náklady. Výše těchto nákladů, není žádným právním předpisem stanovena, a dle mého názoru by stanovení takové výše, byť řádově v procentech, bylo zcela nesmyslné. Výši účelně vynaložených nákladů – tedy zjednodušeně řečeno určitou část vybraných odměn, kterou kolektivní správce potřebuje ke své činnosti, předkládá s přesným vyčíslením ke schválení valné hromadě. Výše nákladů se samozřejmě v průběhu činnosti kolektivního správce mění. V prvním ale i druhém roce po zahájení činnosti jsou náklady spojené s výkonem kolektivní správy samozřejmě vyšší. V dalších letech by mělo docházet k jejich stabilizaci a postupnému snížení. Pokud bychom měli stanovit průměr účelně vynaložených nákladů kolektivního správce za jeden kalendářní rok – pohybujeme se dle srovnatelných dokumentů, kterými jsou jak výroční zprávy kolektivních správců, tak také zahraničím poskytované statistiky, na 15 – 20 %.

1. 4. Rezervní Fond

Kolektivní správce je podle § 100 odst. 1 písm. l) autorského zákona povinen vytvářet rezervní fond z odměn a případných příjmů z bezdůvodného obohacení. Výši rezervního fondu i jeho následné užití autorský zákon nikterak konkrétně nevymezuje. U naprosté většiny kolektivních správců slouží rezervní fond pro výplatu odměn mezi ty nositele práv, které kolektivní správce postupně dohledá, nebo, kteří se kolektivnímu správci přihlásili a požádali o dodatečné rozúčtování, ale také pro případy tzv. „reklamací“, tedy tam, kde došlo k pochybení při rozúčtování odměn jednotlivým autorům.

Vzhledem k velmi obecnému pojetí rezervního fondu, které obsahuje stávající právní úprava, nic nebrání tomu, aby kolektivní správce (nelépe na základě rozhodnutí nejvyššího orgánu) vyčlenil určitou část fondu pro jiné účely, které by byly určeny pro podporu a rozvoj kulturních projektů, podporu mladých autorů a umělců, nebo pro pomoc starším a sociálně slabším, kolektivním správcem zastupovaným, nositelům práv.

Kolektivní správci řeší tuto část využití rezervního fondu :

- **pravidly, která jsou obsažena v Rozúčtovacím řádu,**
- **založením jiné právnické osoby – doposud pouze nadace,**

a to následujícím způsobem:

<u>OSA</u>

upravuje právo dispozice s prostředky na rezervním fondu a zajištění pomoci sociálně slabším a potřebným nositelům práv ve Stanovách, a sice:

Dozorčí radě dává oprávnění: v čl. 7 Stanov:

„7.7.9 rozhodováni o konkrétní procentní výši srážek do rezervního fondu pro jednotlivé druhy užiti,

7.7.10 rozhodováni o čerpaní prostředků z rezervního fondu, kromě oprávněných reklamaci, na návrh Představenstva"[4]

a dále v čl. 10 Stanov, který se však již netýká rezervního fondu:

10.5**.** OSA vytváří Kulturní a sociální fond, jehož zdrojem je výsledek hospodařeni OSA. Kulturní a sociální fond slouží pro podporu tvorby a provozováni hudebních děl smluvně zastupovaných autorů a k poskytováni pomoci autorům, kteří se ocitli v tíživé sociální či životni situaci.

OSA navíc založil 2. prosince 1998 Hudební nadaci OSA, jejímž hlavním účelem je podpora nekomerčních hudebních děl českých autorů.

INTERGRAM

Ve Stanovách výslovně o disponování s rezervním fondem nehovoří. Pouze v: čl. IV, který se zabývá hospodařením INTERGRAM je v čl. 3 následující:

„3) INTERGRAM dále vytváří fondy, které slouží účelům, jež jsou v souladu se základním posláním INTERGRAM. Zásady tvorby a využití fondů podléhají schválení valné hromady".[5]

Také INTERGRAM založil 3. června 1992 NADACI ŽIVOT UMĚLCE, jejímiž zřizovateli bylo šest profesních organizací: Herecká asociace, Asociace hudebních umělců a vědců, Svaz autorů a interpretů, UNIE - Odborový svaz orchestrálních hudebníků ČR, UNIE - Odborový svaz profesionálních zpěváků ČR a Uměleckého sdružení Artes. Účelem nadace se staly zejména:

1) Aktivní podpora mladých výkonných umělců
2) Podpora projektů
3) Podpora výkonných umělců seniorů

DILIA

V případě DILIA může její nejvyšší orgán rozhodnout, že část odměn, které byly uloženy na rezervním fondu a nebyly vyplaceny po dobu tří let, budou použity pro jiné účely, a to tímto způsobem:

Čl. 8.4. Rozúčtovacího řádu DILIA:

„V případě, že rezervní fond pro daný kalendářní rok nebude po uplynutí promlčecí doby vyčerpán, rozpouští se rezervní fond do vyúčtování za běžný rok, s přihlédnutím k příslušným zdrojům rezervního fondu a jeho částem, nerozhodne-li valná hromada DILIA jinak26. Valná hromada je v této souvislosti oprávněna zejména rozhodnout, že rezervní fond pro daný kalendářní rok (nebo jeho určitá část), který nebyl takto vyčerpán, nebude rozpuštěn do rozúčtování za běžný rok, ale bude použit jiným způsobem, a

[4] Stanovy OSA

[5] Stanovy INTERGRAM

to v souladu s právním řádem České republiky a s přihlédnutím k podpoře a rozvoji kultury a umění v České republice".[6]

DILIA však podporuje autory (zejména rozděluje granty mladým divadelníků, uděluje cenu Evalda Schorma) především v rámci své agenturní části.

OOA-S

OOA-S má úpravu disponování s rezervním fondem v čl. 5 rozúčtovacího řádu

„ (5) O zůstatcích na účtu Fondu rezerv po uplynutí obecné promlčecí doby rozhoduje Výbor OOA-S s tím, že mohou být použity i k podpore kulturně významných děl, rozvoji a podpore kultury a umělecké obce; v případe použití těchto zůstatků na podporu kulturně významných děl, kultury a umělecké obce podléhá rozhodnutí Výboru schválení dozorčí radou."[7]

Stejně tak OAZA upravuje disponování s rezervním fondem v čl. 5 rozúčtovacího řádu:

„ (5) O zůstatcích na účtu Fondu rezerv po uplynutí obecné promlčecí doby rozhoduje Představenstvo OAZA s tím, že mohou být použity i k podpoře kulturně významných děl, rozvoji a podpoře kultury a umělecké obce; v případe použití těchto zůstatků na podporu kulturně významných děl, kultury a umělecké obce podléhá rozhodnutí Představenstva a schválení dozorčí radou."[8]

GESTOR

Pouze pro úplnost ještě uvádím, že GESTOR, vzhledem k tomu, že vybírá odměny, které jsou určeny adresně, rezervní fond nevytváří.

Zamezení svévolného disponování s prostředky rezervního fondu lze dovodit, a to nepřímo a poměrně obecně, z § 98 odst. 3 písm. c) autorského zákona, podle kterého je k žádosti o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy žadatel povinen také předložit:

„…návrh rozúčtovacího řádu obsahující způsob rozdělování a pravidla pro výplatu vybraných odměn vylučující svévolný postup při jejich rozdělování a přihlížející k uplatnění zásady podpory kulturně významných děl".

Kolektivní správce stanoví výši rezervního fondu odhadem k celkovému počtu nositelů práv, které v České republice, ale i v zahraničí, prostřednictvím zahraničních kolektivních správců, ze zákona zastupuje. Tento odhad se samozřejmě v poměrně krátké době upřesní. Běžnou praxí kolektivního správce tedy je, že při zahájení jeho činnosti je vytvořený rezervní fond vyšší vzhledem k následnému očekávanému růstu počtu registrovaných či smluvně zastoupených nositelů práv. V dalších letech pak

[6] Rozúčtovací řád DILIA platný pro rok 2009

[7] Rozúčtovací řád OOA-S platný pro rok 2009

[8] Rozúčtovací řád OAZA platný pro rok 2009

dochází k postupnému snižování odměn každoročně odváděných do rezervního fondu a jeho následné stabilizaci.

Tím, že maximální hranice rezervního fondu není zákonem upravena, je možné, aby rezervní fond tvořil např. až 90% z vybraných odměn, jak se tomu také při výkonu kolektivní správy u nás již v jednom případě stalo. O výši rezervního fondu hlasuje nejvyšší orgán sdružení – valná hromada či valné shromáždění. Je však zřejmé, že v případě takto vysokého nastavení rezervního fondu vyvstává otázka, zda se v takovém případě nejedná o porušení autorského zákona, neboť kolektivní správce je ve smyslu § 100 odst. 1 povinen mimo jiné vykonávat kolektivní správu odborně a s péčí řádného hospodáře.

Kolektivní správce odměny vybrané za užití předmětu ochrany za ten který kalendářní rok deponuje v rezervním fondu vždy po dobu tří let. V průběhu těchto tří let jsou tyto odměny využívány pro rozúčtování mezi „dodatečně“ přihlášené autory. Odměny, které za konkrétní období tří let „zbyly“ v rezervním fondu, jsou podle jednotlivých zdrojů, ze kterých byly vybrány, rozúčtovány podle rozúčtovacího řádu mezi do té doby registrované či smluvně zastoupené příslušné autory a nositele práv. Rozúčtovací řády kolektivních správců však mohou, jak již bylo uvedeno výše, obsahovat též oprávnění nejvyššího orgánu, popř. výkonného orgánu sdružení rozhodnout o tom, že určitá část rezervního fondu bude použita k jiným účelům než k dodatečnému rozúčtování mezi autory.

Vzhledem k tomu, že i v případě rezervního fondu kolektivní správce disponuje s odměnami, které náleží autorům a nositelům práv za užití jejich děl, bylo by vhodné do novely autorského zákona zařadit konkrétnější úpravu ustanovení o rezervním fondu, zejména pak stanovení nejvyšší možné procentuelní hranice takto deponované částky, popř. časové omezení, po které může být tvořen rezervní fond tuto hranici přesahující. Myslím si, že novela autorského zákona by měla také obsahovat demonstrativní vymezení způsobů, ke kterým může být rezervní fond nebo jeho část užity.

Spolupráce kolektivních správců

Poněkud problémovým ustanovením autorského zákona se v praxi stal § 97 odst. 5): cituji:

„Kolektivní správce může pověřit zastupováním při výkonu jím kolektivně spravovaných práv jinou osobu pouze tehdy, jde-li o

a) osobu zahraniční, která podle práva jiného státu vykonává na území takového státu kolektivní správu pro táž práva, a pokud jde o dílo i pro týž druh, jde-li o výkon kolektivní správy v takovém státě,

b) tuzemského kolektivního správce, který je také oprávněn k výkonu kolektivní správy, sleduje-li se tím účelný výkon kolektivní správy“.

Zákonodárce zde samozřejmě zamýšlel uplatnit co nejlépe účelnost výkonu kolektivní správy spočívající zejména ve výběru odměn od povinných osob jak v tuzemsku, tak v zahraničí. Bohužel již nebylo pamatováno na další činnosti, kterých je na výkon kolektivní správy vázáno velké množství. V této souvislosti se také téměř všichni kolektivní správci dostali do rozporu s názory Ministerstva kultury, pokud jde o definici pojmu výkon kolektivní správy. Kolektivní správci z důvodu úspory nákladů k administrativním činnostem, nikoliv tedy k samotnému výběru odměn, nýbrž k vyhledávání povinných

osob, jejich písemnému či telefonickému kontaktování a předávání informací o výkonu kolektivní správy či v neposlední řadě i k doručování smluv a urgence jejich plnění, najali externí spolupracovníky či společnosti. Toto opatření se sice ukázalo jako velmi funkční a efektivní, mělo však také své zápory, které spočívaly jak již ve zmíněné kritice ministerstva kultury, coby dozorujícího orgánu, tak také samotných uživatelů děl, kteří často nechtěli s osobou rozdílnou od kolektivního správce, byť pověřenou řádnou plnou mocí, vůbec jednat. Bohužel k této situaci nepřispělo také několik závažných stížností ze strany uživatelů na nevhodné chování těchto osob popř. jejich nerovný přístup k uživatelům při výběru odměn.

Dle mého názoru se situace v této oblasti již mírně ustálila. Pouze pro názornost uvádím formy smluvní spolupráce kolektivních správců s jinými právnickými či fyzickými osobami:

OSA: vykonává administrativní činnosti prostřednictvím svých komisařů – nyní již zaměstnanců,

DILIA a INTERGRAM ještě v roce 2009 využívali služeb společnosti NEXOS X, spol. s r.o. DILIA následně tuto spolupráci ukončila

OOA-S a OAZA zatím k této činnosti využívají výlučně svých zaměstnanců či osob spolupracujících s nimi na základě živnostenského oprávnění, stejně tak jako poslední z českých kolektivních správců GESTOR.

Režimy zastoupení nositelů práv kolektivním správcem

Praktický výkon kolektivní správy je dle platné právní úpravy obsažen v § 100 a násl. autorského zákona.

Pokud se jedná o samotné zastoupení nositelů práv kolektivním správcem, existuje v podstatě několik režimů tohoto zastoupení.

Pro práva povinně kolektivně spravovaná, upravená v § 96 autorského zákona a pro práva tzv. dobrovolně kolektivně spravovaná upravená v § 101 odst. 9 písm. a) – g) platí, že kolektivní správce zastupuje pro výkon těchto práv nejen smluvně zastupované nositele práv, nýbrž i všechny ostatní, na které se tak pohlíží jako na zastupované ze zákona. Tato fikce však neplatí pro díla audiovizuální ani díla audiovizuálně užitá, pokud jde o licenci podle § 101 odst. 9 písm. d) a e), ani pro takového smluvně nezastupovaného nositele práv, který vůči uživateli a příslušnému kolektivnímu správci účinky hromadné smlouvy pro konkrétní případ či pro všechny případy vyloučí; nemůže však vyloučit účinky hromadné smlouvy v případě licence podle písmene d).

Konkrétní nositele práv zastupuje kolektivní správce na základě přihlášky k evidenci, nebo uzavřené smlouvy. Na základě přihlášky k evidenci zastupuje kolektivní správce nositele práv při výkonu povinné kolektivní správy. Smlouvou o zastupování je pak pověřen také k výkonu dobrovolně kolektivně spravovaných práv. Nositel práv u kolektivního správce nahlásí svou tvorbu – předměty ochrany ve smyslu autorského zákona (tedy autorská díla, umělecké výkony, zvukové či zvukově obrazové záznamy či nakladatelské výtisky a je-li to zapotřebí, prokáže jejich užití). Kolektivní správce vede rejstřík předmětů ochrany, který následně používá jako jeden z pomocníků při rozúčtování autorských odměn. Kolektivní správce je povinen uplatňovat vůči nositelům práv rovné podmínky.

S uživateli děl a osobami povinnými hradit odměny autorům a nositelům práv (dále jen uživatelé), kolektivní správce uzavírá hromadné resp. kolektivní smlouvy. Tam, kde zákon či jiný právní předpis přímo nestanoví jejich výši, dohoduje s uživateli výši odměn a aktivně vymáhá jejich úhradu od povinných osob, které své zákonem stanovené povinnosti neplnění.

Kolektivní správa není:

- pouhé zprostředkování uzavření licenční nebo jiné smlouvy
- příležitostné či krátkodobé zastupování jiných než povinně kolektivně spravovaných práv.

1. 5. Druhy kolektivně spravovaných práv

Kolektivní správa, jak již bylo uvedeno výše, spočívá v kolektivním uplatňování a ochraně majetkových práv autorských a práv s autorským právem souvisejících. V další části bych se proto chtěla zaměřit na současná práva, vykonávaná formou kolektivní správy.

I. Za základ výkonu kolektivní správy v České republice lze dle mého názoru považovat práva tzv**. povinně kolektivně spravovaná**.

Pro tuto skupinu práv nadále platí, že pro výkon níže uvedených povinně kolektivně spravovaných práv je zastoupen každý nositel práv ex lege. Nemůže tato majetková práva vykonávat sám, ani prostřednictvím jiné fyzické či právnické osoby, vyjma kolektivního správce.

Zákon práva povinně kolektivně spravovaná vymezuje v § 96 odst. 1 písm. a), b) a c)

Stručně lze tato práva charakterizovat a podle jednotlivých písmen rozlišit jako práva

1) na odměnu, k tomuto termínu je také často používán termín náhradní odměna a znamená náhradu za možná a zákonem povolená následující užití:

1. *užití uměleckého výkonu, zaznamenaného na zvukový záznam vydaný k obchodním účelům, vysíláním rozhlasem nebo televizí nebo přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání (§ 72 odst. 1),*
2. *užití zvukového záznamu, vydaného k obchodním účelům, vysíláním rozhlasem nebo televizí nebo přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání (§ 76 odst. 3),*
3. *zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu na podkladě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu nebo jiného záznamu přenesením jeho obsahu pomocí přístroje na nenahraný nosič takového záznamu [§ 25 odst. 1 písm. b), § 28 odst. 2, § 71 odst. 3, § 76 odst. 4 a § 80 odst. 3],*
4. *zhotovení rozmnoženiny díla pro osobní potřebu fyzické osoby nebo pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby pomocí přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin na papír nebo podobný podklad, a to i prostřednictvím třetí osoby [§ 25 odst. 1 písm. a), § 28 odst. 2, § 87],*
5. *opětný prodej originálu díla uměleckého (§ 24),*
6. *půjčování originálu nebo rozmnoženiny vydaného díla podle § 37 odst. 2.*

2) na přiměřenou odměnu – tedy jakousi kompenzaci za ušlý zisk, který by jinak autor či nositel práv získal, pokud by neposkytl licenci výrobci zvukového či zvukově obrazového záznamu, které je upraveno v § 96 odst. 1 písm. b) autorského zákona jako:

„Právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla či výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam.“

a

3) na užití – tzv. „čistá“ licence – tedy svolení autora s užitím jeho díla, za které je hrazena odměna, které je upraveno v § 22 odst. 2 a § 96 odst. 1 písm. c)

„Právo na užití kabelovým přenosem děl, živých výkonů a výkonů zaznamenaných na zvukový nebo na zvukově obrazový záznam s výjimkou takových výkonů, jejichž zvukový záznam byl vydán k obchodním účelům [písmeno a) bod 1], a dále právo na užití kabelovým přenosem zvukově obrazových záznamů a zvukových záznamů jiných než vydaných k obchodním účelům [písmeno a) bod 2]; a dále s výjimkou případů, kdy právo na kabelový přenos vykonává vysílatel ke svému vlastnímu vysílání, bez ohledu na to, zda jde o jeho vlastní práva nebo o práva, která vykonává na základě licenční smlouvy uzavřené s nositelem práva“.

II. Autorský zákon však umožňuje kolektivnímu správci výkon také jiných nežli povinně kolektivně spravovaných práv. Pro výkon této kolektivní správy je používán již zavedený, byť zákonem nepoužívaný pojem „**dobrovolná“**.

Na rozdíl od povinné kolektivní správy může až na výjimky uvedené v § 101 odst. 9) autor nebo jiný nositel práv, vykonávat tato práva sám, nebo výkonem práv pověřit osobu od kolektivního správce odlišnou.

§ 101 odst. 9 obsahuje:

(9) Poskytne-li hromadnou smlouvou podle odst. 1 příslušný kolektivní správce licenci

a) k provozování uměleckých výkonů ze zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům nebo k provozování takových zvukových záznamů,

b) k nedivadelnímu provozování hudebních děl s textem či bez textu ze zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům,

c) k rozhlasovému nebo televiznímu vysílání určitého druhu děl,

d) k provozování rozhlasového nebo televizního vysílání určitého druhu děl, uměleckých výkonů, zvukových záznamů nebo zvukově obrazových záznamů,

e) k půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla s výjimkou počítačového programu nebo k půjčování díla nebo výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam a k půjčování takových záznamů,

f) k zpřístupňování díla, zahrnující i zhotovení rozmnoženiny zveřejněného díla, knihovnou[6a]) jednotlivcům

ze strany veřejnosti na požádání podle § 18 odst. 2 pro účely výzkumu a soukromého studia; toto se nevztahuje na počítačové programy, zvukové a zvukově obrazové záznamy, vydané notové záznamy díla hudebního či hudebně dramatického a na díla, která jsou předmětem licenčních smluv, nebo jestliže to nositel práva zakázal,

g) k živému nedivadelnímu provozování díla, pokud provozování díla nesměřuje k dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, platí, že je takto licence poskytnuta nejen ve vztahu k příslušným předmětům ochrany, a jde-li o díla, k příslušným druhům děl nositelů práv smluvně zastupovaných, ale i všech ostatních, kteří se pak považují za zastupované ze zákona. To neplatí pro díla audiovizuální ani díla audiovizuálně užitá, pokud jde o licenci podle písmene c) a e), ani pro takového smluvně nezastupovaného nositele práva, který vůči uživateli a příslušnému kolektivnímu správci účinky hromadné smlouvy pro konkrétní případ či pro všechny případy vyloučí; nemůže však vyloučit účinky hromadné smlouvy v případě licence podle písmene d).

Kolektivní správce však může vykonávat jménem autorů i další práva, řadící se také mezi dobrovolně kolektivně spravovaná, a to v případě, že jejich výkon je účelný. Tímto způsobem je např. vykonáváno právo pronájmu dle § 15 autorského zákona, právo půjčování dle § 16 autorského zákona, a to absenční právo půjčování nosičů zvukově obrazového záznamu. Půjčování zvukového záznamu není v praxi v České republice vykonáváno v rámci kolektivní správy, z důvodu neposkytnutí licence ze strany výrobců zvukových záznamů. Stále ve větším rozsahu je kolektivně vykonáváno také právo sdělování veřejnosti, a sice zejména ve smyslu §18 odst. 2 autorského zákona. K velkému rozmachu v této souvislosti dochází v případě digitalizace audiovizuálních děl, děl tištěných a jejich další zpřístupňování v této podobě veřejnosti.

Pro případy uvedené v předchozím odstavci však platí, že kolektivní správce je oprávněn vykonávat tato práva pouze na základě a v rozsahu oprávnění, které mu bylo uděleno Ministerstvem kultury a pro smluvně zastupované nositele práv.

2. Výkon kolektivní správy

2.1. Způsob výkonu kolektivní správy a vztah kolektivních správců k nositelům práv

Kolektivní správou, jejímuž obecnému popisu jsem se věnovala na počátku této práce, je vytvářen velmi individuální a specifický vztah mezi kolektivním správcem a jím zastupovanými autory a nositeli práv. Tato specifičnost je dána zejména tím, že při výkonu některých kolektivně spravovaných práv je osoba kolektivního správce a jeho účast na výkonu kolektivní správy nezastupitelná (autor ani jiný oprávněný nositel práv není pro tyto případy k výkonu takových práv oprávněni). Vztah kolektivního správce a zastupovaných nositelů práv je upraven v § 100 a násl. autorského zákona.

Kolektivním správcem může být pouze právnická osoba, v současné době se jedná vždy o občanské sdružení. K výkonu kolektivní správy je kolektivní správce oprávněn pouze na základě rozhodnutí ministerstva kultury, jehož obsahem má být vždy výčet práv, k jejichž kolektivnímu výkonu je kolektivní správce oprávněn.

Kolektivní správce vykonává kolektivní správu svým jménem na účet zastupovaného nositele práv. Tento vztah lze zřejmě přirovnat ke vztahu vycházejícímu dle obchodního zákoníku ze smlouvy komisionářské. Vzhledem k tomu, že smlouvu komisionářská je uzavírána podnikateli (není-li sjednáno jinak) a kolektivní správa není podle autorského zákona podnikáním, vzniká mezi kolektivním správcem a

zastupovaným nositelem práv vztah, kdy alespoň jedna ze stran je osobou „ nepodnikatelem“. Z tohoto důvodu je nejbližším typem smlouvy, odpovídající výše uvedenému vztahu, smlouva příkazní.

Také nesprávné přirovnávání vztahu autorů a kolektivního správce ke vztahům vyplývajícím z obchodního zákoníku, mělo za následek zařazení kolektivního správce mezi plátce daně z přidané hodnoty (DPH).

Do poslední velké novely zákona o DPH kolektivní správci nepatřili mezi plátce DPH. Nový zákon o dani z přidané hodnoty č. 235/2004 Sb., však kolektivní správce již mezi osobami zproštěnými povinnosti být plátcem DPH neuvedl. V této době se všichni kolektivní správci ocitli v pozici právní nejistoty. Zákon jasnou úpravu věci neobsahoval a ani přes četné dotazy nebyl nikdo, včetně znalců z oboru daní, ale i příslušných ministerstev, schopen dát kolektivním správcům uspokojivou odpověď, na jakou činnost kolektivního správce je DPH vztaženo. Připomínám, že vybrané odměny se po celou dobu nestávají majetkem kolektivního správce.

V období roku 2005 tak nastala kuriózní situace, že kolektivní správce OSA uplatňoval DPH jak na vybrané odměny, tak na výnosy, které vytvářel z pověření ostatních kolektivních správců k výkonu kolektivní správy. Je zřejmé, že OSA přistoupil k této cestě zejména z toho důvodu, že mezi zastupovanými autory tímto kolektivním správcem je poměrně největší procento plátců DPH, pro které je následně výběr odměn a jejich rozúčtování, na které je uplatňováno DPH, ekonomicky výhodnější.

U Intergramu a DILIA tomu však bylo jinak. Zastupovaných autorů a nositelů práv tzv. plátců“ bylo velmi malé množství, navíc informační systémy těchto kolektivních správců nebyly na výkon kolektivní správy s uplatněním DPH připraveny. Intergram a DILIA tedy v roce 2005 uplatnily DPH pouze na výnosy. Po následných dalších jednáních, kdy se již většina odborníků shodla na tom, že povinnost hradit DPH je vázána jak na vybrané odměny tak výnosy, také kolektivní správci INTERGRAM a DILIA přešly na tento režim.

Podotýkám však, že až do dnešní doby není tento postup podpořen žádným rozhodnutím nezávislého soudu ani novelizací zákona o DPH, který by upřesnil úpravu této ne zrovna jednoduché záležitosti.

Dle mého názoru by de lege ferenda měla být zvážena novela zákona o DPH, která by jednoznačně vymezila povinnost kolektivních správců hradit tuto daň. Pro autorské právo a předpisy související, zejména pak prováděcí předpisy, které stanoví výši odměn hrazených kolektivním správcům, by měla být zavedena jednotná dikce o hrazení odměn, které, pokud jsou vymezeny právními předpisy, jsou uvedeny bez DPH. Je však zřejmé, že proti tomuto návrhu se postaví řada uživatelů děl, či osob povinných hradit náhradní odměny, kteří se tak dostanou oproti plátcům DPH do znevýhodněné pozice. Bude se jednat zejména o drobné podnikatele, kteří jsou ve smyslu autorského zákona provozovateli rozhlasového a televizního vysílání, provozování ze záznamu apod.

Pokud bychom, a to s vědomím nepřesnosti, poskytnutí licencí a následné hrazení autorských odměn či hrazení náhradních odměn, přirovnali k nákupu jiného zboží, je v obchodním světě situace naprosto totožná. Ceny, za které je zboží prodáváno jsou vždy výhodnější pro plátce DPH, který si daň z přidané hodnoty následně odepisuje.

2.2. Problematika rozúčtovacích řádů, rozúčtování a výplaty odměn autorům a nositelům práv

Z povinností, které má kolektivní správce vůči zastupovanému autorovi či jinému nositeli práv, vyjmenovaných v § 100 autorského zákona, budí nejčastější otázky způsob výkonu kolektivní správy a především to, jakým způsobem je nakládáno s vybranými odměnami, které má kolektivní správce po určitou dobu na svém účtu.

Zde bych se trochu pozastavila u problematiky nazvané rozúčtovací řád, a tedy pro autory, ale i uživatele děl snad tou nejdůležitější (nejzajímavější), a zároveň nejkritizovanější otázkou výkonu kolektivní správy.

Autorský zákon ukládá kolektivnímu správci již při podání žádosti o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy přiložit k této žádosti mimo jiné také návrh rozúčtovacího řádu obsahující způsob rozdělování a pravidla pro výplatu vybraných odměn vylučující svévolný postup při jejich rozdělování a přihlížející k uplatnění zásady podpory kulturně významných děl a výkonů (viz. § 98 odst. 2 písm.c), a také návrh výše odměn pro jednotlivé způsoby užití předmětu ochrany (§ 98 odst. 2 písm.g).

Pokud se jedná o výše uvedené „uplatnění zásady podpory kulturně významných děl a výkonů “ není v praxi tato část ustanovení autorského zákona naplněna a bylo by proto vhodné ji zrušit.

Možným řešením by mohlo být, jak již bylo uvedeno výše, demonstrativní vymezení možností využití rezervního fondu nebo jeho částí.

„ § 100 odst. 1)

písm. j) vymezuje v této souvislosti kolektivnímu správci povinnost vybírat v souladu se zákonem a smlouvami podle písmene h) pro nositele práv odměny a případné příjmy z vydání bezdůvodného obohacení, rozdělovat je a vyplácet je v souladu s rozúčtovacím řádem,

písm. k) vést evidenci vybraných odměn a příjmů z vydaného bezdůvodného obohacení a umožnit nositeli práv kontrolu správnosti výše jemu vyplacené odměny či případného příjmu z bezdůvodného obohacení,

písm. l) vytvářet rezervní fond z vybraných odměn a případných příjmů z bezdůvodného obohacení,

písm. s) zveřejňovat vhodným způsobem umožňujícím i dálkový přístup pro jednotlivé způsoby užití předmětu ochrany sazebník odměn“.

Potud autorský zákon k rozúčtovacím řádům.

Z vlastní zkušenosti musím konstatovat, že tvorba tohoto ne zrovna jednoduchého a již vůbec ne „čtivého“ vnitřního dokumentu kolektivního správce je složitým procesem, na kterém spolupracují jak samotní pracovníci kolektivního správce, tak také samotní autoři a nositelé práv – členové sdružení.

Rozúčtovací řád můžeme rozdělit do dvou základních částí, a to textové a postupu při rozúčtování *(pozn. nejedná se zde o sazebník).*

a) Textová část: obsahuje rozsah práv a povinností kolektivního správce, včetně rozsahu jím kolektivně spravovaných práv a souhrn pravidel, na základě kterých může být autor a nositel práv zařazen do rozúčtování. Jedná se nejen o povinnosti stanovené příslušnými právními předpisy, zejména autorským zákonem, ale také o specifická pravidla, charakteristická pro každého kolektivního správce (termín rozúčtování, datum odevzdání ohlášek, způsob členění ohlašovaných děl a výkonů, záznamů atd., jejich povaha a případný způsob jejich hodnocení).

b) Způsob a postup při rozúčtování zahrnuje výčet jednotlivých kolektivně spravovaných práv a pravidla a okolnosti, ke kterým se přihlédne při rozúčtování.

Kolektivní správce při rozúčtování odměn přihlíží k několika skutečnostem, kterými jsou zejména:
Výběr, správa a rozdělování odměn či příjmů z vydaného bezdůvodného obohacení (dále jen „odměny“) se provádí odděleně v několika skupinách podle toho, zda se jedná o odměny z výkonu práv povinně či dobrovolně kolektivně spravovaných, podle přesnosti identifikace nositele práv a také podle způsobu užití díla.

Odměny se podle přesnosti identifikace dělí na:

a) odměny identifikovatelné (adresné), pro které je charakteristické, že jsou vybírány v přímé souvislosti s užitím konkrétních předmětů ochrany dle autorského zákona.

Jedná se zejména o odměny za užití předmětů ochrany při rozhlasovém nebo televizním vysílání, ale také v rámci kabelového přenosu televizního vysílání ze zahraničí. Tyto odměny bývají rozúčtovány a vypláceny v průběhu celého kalendářního roku, ve většině případů v pravidelných intervalech poté, co je kolektivní správce obdrží od uživatele díla či jiného předmětu ochrany dle autorského zákona. Z takto vybraných odměn kolektivní správce nevytváří rezervní fond.

b) odměny neidentifikovatelné (neadresné), které nelze přiřadit k užití konkrétních děl. Pro jejich rozúčtování se používají následující pravidla:

Neidentifikovatelné odměny se mezi nositele práv nejčastěji rozúčtují odděleně ve skupinách příjmů podle zdroje odměn, podle druhu kolektivně spravovaného práva a eventuelně podle druhu autorských děl. K výplatě takových odměn dochází zpravidla jednou až dvakrát za kalendářní rok.

K rozúčtování těchto odměn jsou používána následující pravidla:

1) Ze všech celkově vybraných odměn je nejprve vyčleněna částka, která slouží kolektivnímu správci k úhradě účelně vynaložených nákladů a z neadresných odměn je převedeno předem stanovené procento, které náleží do rezervního fondu, jenž je určen pro výplatu odměn nositelům práv, kteří se přihlásí v obecné promlčecí lhůtě tří let. Po uplynutí promlčecí lhůty rozhoduje o dispozici se zůstatkem rezervního fondu výkonný orgán sdružení, zpravidla v souladu se stanovami nebo rozúčtovacím řádem kolektivního správce.

2) Zbylá část vybraných odměn je určena k rozúčtování mezi jednotlivé nositele práv, kdy kolektivní správce postupuje při výpočtu výše odměny nejčastěji tímto způsobem:

a) podle zásad bodového ohodnocení předmětu ochrany (zde musím zdůraznit, že bodová hodnota díla není v žádném případě stanovena na základě hodnocení kvality díla. Vzhledem k tomu, že kvalita díla je do jisté míry záležitostí velice individuální a osobitou, kolektivnímu správci hodnocení předmětu ochrany z tohoto pohledu nepřísluší. Až do roku 1990 však např. specielně určená komise OSA hodnotila kvalitu díla a jejich tzv. společenskou prospěšnost podle níž byl autor dále honorován), které jsou součástí rozúčtovacího řádu, se vypočte bodová hodnota každého ohlášeného a užitého předmětu ochrany v jednotlivé příjmové skupině a všechny body určené na předmět ochrany se sečtou;

b) celková částka určená k rozdělení v jednotlivé příjmové skupině se vydělí součtem bodů a zjistí se finanční (korunová) hodnota jednoho bodu;

c) ke každému ohlášenému a užitému předmětu ochrany bude podle jeho bodového ohodnocení a finanční hodnoty jednoho bodu přiřazena odpovídající výše odměny;

Užití předmětu ochrany je podstatnou součástí rozúčtování. Vzhledem k tomu, že u kolektivně spravovaných práv (zejména pokud jde o povinnou kolektivní správu, ale týká se to také některých dobrovolně kolektivně spravovaných práv) není možné, aby kolektivní správce zjistil každé užití díla všech zastupovaných autorů (jako příklad možnost uvést přenos kabelové televize, či provozování rozhlasového a televizního vysílání), používá se pomocná metodika užití, a sice sleduje se užití předmětů ochrany na 4 českých televizních okruzích či programech Českého rozhlasu. Pokud jde o právo na odměnu z nenahraných nosičů a přístrojů, je jedním z kritérií, aby nositel práv mohl být zařazen do rozúčtování, vydání jeho díla na nosiči zvukového nebo zvukově obrazového záznamu. Součet odměn za předměty ochrany užité v jednotlivých příjmových skupinách tvoří odměnu nositele práv.

Pouze na okraj chci podotknout, že kolektivní správci se v této souvislosti, zejména pokud jde o sledování užití předmětu ochrany odvysílaných v rozhlase či televizi, často potýkali a v některých případech do dnešní doby i potýkají s nemožností dohody s uživateli předmětů ochrany na elektronickém převodu údajů o užití. Bohužel tento stav následně vyvolává nejen zvýšení nákladů kolektivního správce, vzhledem k tomu, že ke sledování užití děl na programech jednotlivých televizí, či rádií, je nutná pracovní síla, která zároveň ručně tyto údaje eviduje do systému, ale také možnost chyb při následném rozúčtování, vzhledem k tomu, že údaje o užití předmětu ochrany v televizních či rozhlasových programech, které jsou na webu či vydány v časopisech, neobsahují všechny potřebné údaje o vysílaných předmětech ochrany či nositelích práv.

Při stanovení výše odměn u povinně kolektivně spravovaných práv bývalo v minulosti u některých kolektivních správců přihlíženo nejen k užití předmětu ochrany v příslušném kalendářním roce, ale také k celkové výši honoráře, který v průběhu kalendářního roku autor či nositel práv obdržel. Odměna byla poté vypočítána poměrem k výši dosaženého honoráře. U práv povinně kolektivně spravovaných však vidím v tomto postupu zjevný rozpor s autorským zákonem, a sice z toho důvodu, že u nízké četnosti užití díla či jiného předmětu ochrany, kdy autor či jiný nositel práv obdržel nízký honorář, nemusel obdržet žádnou odměnu z povinně kolektivně spravovaných práv, obzvlášť tehdy, byl-li pro rozúčtování odměn z povinné kolektivní správy stanoven nejnižší nutný limit dosažené výše honoráře za užití díla. Toto bylo dle mého názoru významné porušení autorských majetkových práv, neboť § 96 autorského zákona vymezuje právo nositele práv na odměnu bez jakéhokoliv dalšího omezení.

V současnosti se však tato podmínka pro rozúčtování odměn z povinné kolektivní správy v rozútovacích řádech kolektivních správců nevyskytuje.

Specifický postup při rozúčtování odměn si také vyžaduje výběr odměn podle § 101 odst. 9 písm. c) a e) autorského zákona.

Toto má pro praxi při výkonu kolektivní správy v současné době několik problematických dopadů, na které by také mohlo být pomyšleno při případné novelizaci autorského zákona:

1. Zákon u děl audiovizuálních a audiovizuálně užitých, jak uvedeno výše, stanovil v bodech pod písm. c) a e) výjimku podle které kolektivní správce uzavřením hromadné smlouvy uživateli poskytl licenci nikoliv za všechny autory a nositele práv, nýbrž pouze za ty, které zastupuje, jinými slovy, se kterými má uzavřenu smlouvu.

Kolektivní správce tak následně uzavře hromadnou smlouvu s uživatelem – např. televizí, které udělí licenci k vysílání děl pouze těch autorů a nositelů práv, které zastupuje. Pro uživatele však nastává praktický problém, kdy mu např. pro uvedení jednoho audiovizuálního díla chybí licence jednoho autora (a to téměř v ideálním případě). Pokud by se tedy tato televize striktně řídila autorským zákonem, nemohla by v podstatě odvysílat žádné audiovizuální dílo.

Proto kolektivní správce a uživatel nachází řešení, pro které však není doposud opora v žádném právním předpisu:

Televize dílo odvysílá a uhradí kolektivnímu správci odměnu i za nezastupovaného autora. Kolektivní správce se smluvně zaváže, že po dobu následujících tří let vyvine maximální úsilí k nalezení autora či nositele práv. Pokud se mu to však nepodaří, opět nastane problém, co se má stát s finanční částkou, která by měla náležet autorovi a nositeli práv, kterého se nepodařilo dohledat.

<u>Existují tři zvažované možnosti:</u>

1) Odměna je po uplynutí promlčecí lhůty navrácena uživateli, ale ponížena o účelně vynaložené náklady kolektivního správce, spojené s hledáním nositele práv. Tento způsob je využíván v současné době.

2) Odměna zůstává kolektivnímu správci a jeho další dispozice s ní zůstává na rozhodnutí valné hromady (např. rezervní fond, částka určená k podpoře kulturních projektů, rozdělení v řádném rozúčtování mezi ostatní autory)

3) Odměna je převedena státu – předpokládá se, že v tomto případě půjde o Úřad státu pro zastupování ve věcech majetkových (žádný právní předpis však tento postup dosud neřeší a v rámci státní správy tak není řešen postup vypořádání takových odměn a není stanoven ani příslušný odbor či úřad, který by byl v této záležitosti kompetentní).

Dle mého názoru je tato skutečnost hodna úvahy při možné novelizaci příslušného textu zákona, neboť se nejedná pouze o problém výkonu kolektivní správy, ale o problém týkající se ochrany práv obecně. O této problematice se v současné době hovoří jako o problematice sirotčích děl. Doposud však nebyl nalezen nejvhodnější a zákonem stanovený postup při řešení jejich oprávněného užití.

2. Také v případě licencí, u kterých se má zato, že je kolektivní správce udělil i za nezastupované, viz. licence u užití děl vysíláním rozhlasem, pokud autor účinky hromadné smlouvy pro individuálně určené předměty ochrany či pro všechna díla nevyloučil, má v praxi tytéž důsledky, pouze s tím rozdílem, že rozhlas oprávněně uhradí odměnu za všechny příslušné nositele práv kolektivnímu správci. Opět však

není řešen problém, jak kolektivní správce dále naloží s odměnou náležející nositeli práv, jehož jméno je velmi běžné a nepodařilo se dohledat místo jeho pobytu.

Navíc u obou výše uváděných případů jde o odměny adresné (uživatel hradí odměnu dle sazebníku za konkrétní užití). Z těchto odměn tedy není vytvářen rezervní fond. Kolektivní správce si za činnost spojenou s výkonem této kolektivní správy strhává pouze účelně vynaložené náklady.

(Tento problém samozřejmě vzniká také u práv povinně kolektivně spravovaných, a to v případě, že uživatel hradí odměnu oproti konkrétnímu užití - tato situace často nastává v případě odměn hrazených zahraničními kolektivními správci za kabelový přenos.)

U odměn neadresných vytváří kolektivní správce rezervní fond pro autory a nositele práv, kteří by se přihlásili dodatečně.

3) Licence dle písmene c) - tedy provozování rozhlasového či televizního vysílání, kde, autor nemůže účinky hromadné smlouvy vyloučit, je naprostá obdoba povinné kolektivní správy, jako je tomu v případě kabelového přenosu.

Z tohoto důvodu považuji za více než vhodné do budoucna zařadit právo provozování rozhlasového a televizního vysílání mezi práva povinně kolektivně spravovaná.

V obou případech kolektivní správce vychází z následujících kritérií:

a) odměna je hrazena za poskytnutí licence,

b) není technicky možné zkoumat užití díla konkrétním uživatelem,

c) odměna je vybírána od uživatelů v paušální výši s přihlédnutím k počtu technických zařízení,

d) odměna je rozdělena nositelům práv s přihlédnutím k užití jejich děl vysíláním.

Z pohledu autorů a nositelů práv je postup, pokud jde o zastoupení při výkonu obou typů práv, téměř tentýž. V případě práv povinně kolektivně spravovaných však autor nemusí uzavírat s kolektivním správcem smlouvu. Zde stačí jeho přihlášení k evidenci a ohlášení zveřejněných děl.

2. 3. Stanovení výše odměn

Zde bych se pozastavila právě u problému stanovení výše odměn.

Budu-li vycházet z ideálního, ale v praxi nemožného stavu, že uživatelé předmětu ochrany jsou seznámeni s autorským zákonem a následně plní své povinnosti úhrady autorských odměn autorům a nositelům práv prostřednictvím kolektivního správce, myslím, že nejmenší problém s úhradou odměny je tam, kde zákon její výši určí. Týká se to především výběru náhradních odměn, a tedy výlučně tzv. povinné kolektivní správy.

Tam, kde výši odměn není možné stanovit právním předpisem, tedy zejména u práv dobrovolně kolektivně spravovaných (ale také např. v případě kabelového přenosu, který náleží mezi povinně kolektivně spravovaná práva) kolektivní správce nevybírá tzv. náhradní odměny, nýbrž uděluje licenci k užití díla. Nastává tak častý rozpor mezi kolektivním správcem a uživatelem díla. Kritika ze strany

uživatelů je často opírána o silnější pozici kolektivního správce, který výši odměny podle jejich názoru často jednostranně stanoví a s uživatelem se odmítá o jiné výši odměny jakkoliv dohodnout.

Pokud jde o sjednávání podmínek při uzavření hromadných smluv, a tedy i o stanovení výše požadovaných odměn, jsou kolektivní správci, povinni přihlédnout ke všem skutečnostem, které jsou upraveny v § 100 odst. 6 a 7 autorského zákona, a s uživateli děl uzavírat smlouvy za přiměřených a rovných podmínek. Při stanovení výše odměny je třeba také, kromě kritérií výslovně stanovených výše uvedenými mi, přihlédnout k tomu, zda má kolektivní správce uzavřeny reciproční smlouvy s příslušnými kolektivními správci v zahraničí a jaký je počet kolektivním správcem přímo zastupovaných nebo evidovaných tuzemských autorů a nositelů práv, mezi které reálně rozděluje vybrané odměny.

Vzhledem k tomu, že v případě práv dobrovolně kolektivně spravovaných (ale i u některých povinně kolektivně spravovaných, jak již bylo uvedeno výše), není konkrétní sazba odměny stanovena žádným právním předpisem. Výchozí výše odměny tak bývá uvedena v sazebníku kolektivního správce. Konečná výše odměny se však vytváří teprve dohodou mezi kolektivním správcem a uživatelem, zpravidla zastoupeným některou z profesních asociací, jak také předpokládá § 100 odst. 7 autorského zákona. V případě, že se smluvní strany na výši odměny nemohou dohodnout, lze postupovat dle § 102 autorského zákona a využít pomoci některého ze zprostředkovatelů kolektivních a hromadných smluv, kteří jsou za tímto účelem jmenováni Ministerstvem kultury.

Při jednání mezi kolektivním správcem a uživatelem o uzavření smlouvy a zejména o výši požadované odměny, často téměř proti sobě stojí dvě ustanovení autorského zákona, jimiž se kolektivní správce při uzavírání smluv musí řídit:

§ 100 odst. 1 písm. h), zde cituji:

„Kolektivní správce je povinen s péčí řádného hospodáře, odborně a v rozsahu uděleného oprávní uzavírat s uživateli předmětů ochrany nebo s osobami oprávněnými hájit zájmy v nich sdružených uživatelů, nebo s osobami oprávněným zastupovat zájmy uživatelů podle zvláštního právního předpisu, kteří užívají předměty ochrany týmž nebo podobným způsobem, nebo s osobami povinnými platit odměny podle tohoto zákona, za přiměřených a rovných podmínek smlouvy….“

Kolektivní správce se však musí také řídit § 100 odst. 6

„Při uzavírání smluv podle odst. 1 písm. h) se přihlédne zejména k

a) tomu, zda k užití předmětu ochrany dochází při výkonu podnikání nebo jiné hospodářské činnosti,

b) přímému či nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu, který uživatel získá z užití či v souvislosti s užitím předmětu ochrany,

c) charakteru a specifikům místa nebo regionu, ve kterém dochází k užití předmětu ochrany,

d) účelu, způsobu, rozsahu a okolnostem užití předmětu ochrany“.

V praxi se tak konkrétně stalo a doposud stává u provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání, ale i u provozovatelů kabelových televizí, kdy bylo uzavření smlouvy s kolektivním správcem

téměř nemožné, vzhledem k námitkám uživatelů o nedostatečném zohlednění zákonem stanovených podmínek při stanovení výše odměny.

Velmi problematickým se také jeví ustanovení § 100a odst. 1 autorského zákona:

„ Kolektivní správce popřípadě jím zastoupený nositel práv, nemůže uplatňovat zdržovací nárok /§40 odst. 1 písm. b)/, ani nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštní úpravy tohoto zákona (§40 odst. Š) z neoprávněného zásahu do kolektivně spravovaného práva nebo ohrožení takového práva, pokud uživatel nebo osoba oprávněná hájit zájmy v ní sdružených uživatelů řádně a bez zbytečných průtahů vede s příslušným kolektivním správcem v souvislosti s takovým zásahem či ohrožením práva jednání směřující k uzavření smlouvy vyžadované tímto zákonem, nebo pokud souhlasí v této souvislosti s využitím zprostředkovatele podle tohoto zákona“.

Definici pojmů uvedených v § 100a autorského zákona, pojednávající o uplatnění práva kolektivního správce na zdržovací nárok, náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení: kdy uživatel je povinen:… *vést jednání bez zbytečných průtahů, či vedení jednání směřující k uzavření smlouvy…*“: zákon samozřejmě nezná. V případě soudního sporu bude vždy záležet na individuálním posouzení daného případu, a tedy i způsobu, jakým byla jednání mezi kolektivním správcem a uživateli děl či jejich pověřenými zástupci vedena, byť komentáře k tomuto dodávají, že vzhledem k výjimečnosti tohoto lze v případě pochybností vykládat, zda jde o průtahy či nikoliv vždy k tíži uživatele. Doposud nebyl vydán pravomocný rozsudek, který by výše zmíněný výklad v praxi potvrdil. Souhlasím s názorem, že toto by mělo být promítnutím obecné zásady zákazu šikany. Nejsem si však zcela jista, zda se jedná o řešení šťastné. Již nyní je zřejmé, že přináší další průtahy při jednáních mezi kolektivními správci a uživateli děl, a to bohužel i v těch případech, kde odpadá díky znění zákona spor o výši odměny, která má být ze strany uživatele hrazena.

Je možné, že snad alespoň částečným řešením tohoto stavu by bylo doplnění ustanovení § 100 autorského zákona o větu, která by jednání uživatelů předmětů ochrany nebo osob povinných k platbě náhradních odměn, kteří by bez závažných důvodů odmítli uzavřít smlouvu s kolektivním správcem ve smyslu § 100 odst. 1 písm. h) autorského zákona, označila za neoprávněné. Zřejmě opět věcí výkladových komentářů zákona a následných rozhodnutí soudů, by se stal výklad pojmu „závažný důvod“, pro který uživatel je oprávněn smlouvu s kolektivním správcem neuzavřít.

2.4. Uživatelé děl a osoby povinné hradit náhradní odměny

Uživateli děl nazýváme v případě výkonu kolektivní správy, kde dochází k udělení licence, osoby, které přímo zpřístupňují (v hmotné či elektronické podobě) předměty ochrany dle autorského zákona, třetím osobám. S těmito uživateli uzavírá kolektivní správce licenční smlouvu, na základě které udělí za zastupované (ať již smluvně, na základě fikce, či ze zákona) nositele práv příslušnou licenci k užití.

Jedná se zejména o provozovatele rozhlasového a televizního vysílání (§ 23 autorského zákona), provozovatele děl ze záznamu a přenosu takového záznamu (§ 20 autorského zákona či zjednodušeně řečeno „ kabelové operátory“ (§ 22 autorského zákona).

Osoby povinné hradit náhradní odměny nejsou přímí uživatelé díla, ale osoby, které prostřednictvím poskytované služby umožní třetí osobě dílo či jiný předmět ochrany dle autorského zákona užít pro osobní či provozní potřebu. V tomto případě jsou mezi osobou povinnou hradit náhradní

odměny a kolektivním správcem uzavírány hromadné smlouvy o úhradě odměn, jejíž výše je v některých případech určena zákonem či prováděcím právním předpisem (vyhl. č. 408/2008 Sb.)

„Vztah uživatelů děl a osob povinných hradit náhradní odměny a kolektivních správců

Jakkoliv se zákonodárce snažil vymezit pojem výkonu kolektivní správy; práva a povinnosti kolektivních správců při této činnosti, ale také vztahy mezi uživateli děl, osobami povinnými hradit náhradní odměny (dále jen.: „Uživateli děl“) a kolektivními správci poměrně jednoznačně a přesně, ne vždy byl tento záměr v praxi úspěšný.

I přes všeobecné povědomí o existenci kolektivní správy a činnosti kolektivních správců na území současné České republiky, které již mezi Uživateli děl je, stále převládá mezi širokou veřejností názor o naprosté zbytečnosti výkonu kolektivní správy, její netransparentnosti a s tím spojenému údajnému bezdůvodnému obohacování kolektivních správců.

Pominu-li všeobecný požadavek Uživatelů děl na to, aby kolektivní správu vykonával pouze jediný kolektivní správce, který má oporu také mezi mnoha poslanci, setkávám se stále častěji s dotazy, jakým způsobem kolektivní správce nakládá s vybranými odměnami, v jaké výši je pro jakou oblast vybírá,zda zasílá i odměny do zahraničí, neponechává-li vybrané odměny pouze pro tzv. „pár“ vyvolených členů, popř. jakým způsobem a na základě jakých principů vlastně odměny rozděluje.

Zajištění větší transparentnosti činnosti kolektivních správců mi připadá jako jedno z nejzávažnějších témat, které by mělo být zařazeno do novely autorského zákona, a sice zejména do §100.

Kolektivní správce by tedy de lege ferenda měl mít povinnost zveřejňovat větší množství informací než je tomu doposud. Mezi takto zveřejňované informace by měly náležet zejména:

a) návrh výše odměn nebo způsob jejich určení pro jednotlivé způsoby užití,

b) seznam jmen a příjmení, popř. pseudonymů nebo názvů smluvně zastupovaných a evidovaných nositelů práv,

c) celkovou výši odměn, ještě před odečtením účelně vynaložených nákladů a rezervního fondu, vybraných v předchozím kalendářním roce v dělení podle jednotlivých práv, která kolektivní správce spravuje

d) celkovou výši odměn vyplacených tuzemským a zahraničním nositelům práv v dělení podle jednotlivých práv, která kolektivní správce spravuje,

e) celkovou výši rezervního fondu a jeho vypořádání,

f) celkovou výši účelně vynaložených nákladů,

g) seznam recipročních smluv uzavřených se zahraničními kolektivními správci podle § 97 odst. 5 písm. a),

h) seznam platných kolektivních smluv podle § 101,

i) údaj o pověření společného zástupce podle § 101 odst. 11 nebo stanoveného podle § 97 odstavce 7.

Ovšem také Uživatelé děl by měli mít jednoznačně zakotvenou povinnost spolupráce a součinnosti s kolektivními správci při výkonu jejich činnosti.

V tomto ohledu by bylo zapotřebí podrobněji vymezit práva kolektivních správců při jejich kontrolní činnosti, která jsou v současné době upravena ve velmi obecné rovině. Při výkonu kolektivní správy práva na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu podle § 25 a v návaznosti na § 25 odst. 6 autorského zákona, by k povinnostem Uživatelů (zde tedy pouze osobám povinným hradit náhradní odměny) měla náležet také povinnost zpřístupnit kolektivnímu správci účetní a jiné potřebné doklady.

3. Zprostředkovatelé kolektivních a hromadných smluv

Institut zprostředkovatele je pojem, který autorský zákon až do roku 2000 neznal. Jde o jedno z ustanovení, které má sloužit jako prevence pro případné zneužití postavení kolektivního správce, jakož i jednu z možností Ministerstva kultury ovlivňovat výkon kolektivní správy. Význam zprostředkovatelů posílilo ustanovení § 100a.[9]

Jedná se o právně slabší nástroj, než jaké známe z některých jiných států, kde právo konstituuje pro některé nebo všechny případy zvláštní rozhodovací orgány, jejichž rozhodnutí je pro smluvní strany závazné. Dle českého práva nemohou orgány veřejné správy, soudy ani jiné osoby jednostranně určovat podmínky smluv uzavíraných mezi kolektivním správcem a uživateli předmětů ochrany.

Pokud bychom hledali obdobný institut v rámci komunitárního práva, můžeme jej nalézt v čl. 11 směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. 9. 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se práva autorského a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu (Úř. Věstník č. L248, 6. 10. 1993, 15), který stanoví členským státům povinnost zavést mediační řízení pro účely sjednávání smluv o užití předmětů ochrany kabelovým přenosem vysílání. Oproti znění autorského zákona stanoví závazně delší lhůtu pro možnost odmítnutí návrhu zprostředkovatele, a to tři měsíce.[10]

Institut zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv je upraven v § 102 autorského zákona. Jedná se o osoby jmenované Ministerstvem kultury, které by měly být nápomocny při uzavření hromadných či kolektivních smluv mezi kolektivním správcem a uživateli předmětů ochrany.

Kolektivní správce, ale i uživatel, pokud nemůže dosáhnout dohody s druhou smluvní stranou o uzavření příslušné hromadné smlouvy, může, pokud s tím druhá smluvní strana souhlasí (viz.100a odst.1), formou písemné žádosti oslovit zprostředkovatele, který je povinen být nápomocen při jednáních smluvních stran o uzavření smlouvy. Zprostředkovatel má za tuto činnost nárok na odměnu a na úhradu

---

[9] srov. Jan Kříž, Veronika Křesťanová, Irena Holcová: Komentář k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb., vydaném v nakladatelství LInde 2001

[10] srov. Ivo Telec, Pavel Tůma: Komentář k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb., ve znění zákonů č. 81/2005 Sb., č. 186/2006 Sb., a č. 216/2006 Sb., vydalo nakladatelství C. H. Beck 2007

účelně vynaložených nákladů, Pokud by se strany na výši odměny nedohodly, činí odměna zprostředkovatele dvojnásobek minimální mzdy platné pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou. Odměnu zprostředkovatele a náklady spojené s jeho činností nesou rovným dílem smluvní strany (tolik § 102 odst. 6 autorského zákona). Pomoc zprostředkovatele byla za účinnosti autorského zákona 121/2000 Sb., využita pouze dvakrát, a sice v případě sjednání smlouvy mezi kolektivními správci a Asociací provozovatelů kabelových televizí. Dle mého názoru má tento právní institut do budoucna velkou šanci stát se významným pomocníkem při případných neúspěšných jednáních smluvních stran o podobě budoucí hromadné smlouvy.

Jakkoliv je dle mého názoru právní úpravou dobře zpracován a popsán postup smluvních stran při využití pomoci zprostředkovatele (do budoucna není vyloučeno zvážit prodloužení závazné lhůty pro možnost odmítnutí návrhu zprostředkovatele), **zákonodárce zcela opomenul bližší vymezení postupu Ministerstva kultury, ať již jde o výběr osob zprostředkovatele či jejich jmenování**. Problém s formálním postupem Ministerstva pak může také nastat v případě uplatnění práva určit osobu zprostředkovatele, pokud by nastal případ uvedený v § 102 odst 2:

„Nedohodnou-li se smluvní strany na zprostředkovateli do 30 dnů od předložení návrhu kteroukoli smluvní stranou na sjednání smlouvy podle odst. 1 zprostředkovatelem, určí zprostředkovatele ministerstvo do 14-ti dnů od předložení žádosti“

Avšak i tato pravomoc Ministerstva kultury je zřejmě zpochybnitelná a zasahující do výlučných soukromoprávních vztahů mezi kolektivním správcem a uživatelem.

Transparentním způsobem pak není stanoven nejenom samotný proces výběru, ale také samotné jmenování zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv. Ani současný správní řád není Ministerstvu kultury při takto specifickém procesu jmenování a výběru zprostředkovatele nikterak nápomocen.

Obdobný problém může nastat i s formou ukončení činnosti zprostředkovatele. Zákon se nezabývá otázkou, z jakého důvodu může ukončit funkce zprostředkovatele, zda je možno jej odvolat apod. Neřeší též formu postihu takové osoby pro případ porušení autorským zákonem stanovených povinností.

Je tedy pro všechny výše uvedené případy ponecháno, ať již záměrně či opomenutím zákonodárce, na vůli Ministerstva kultury, jakým způsobem se všemi těmito formálními otázkami vypořádá tak, aby byly dostatečně transparentní a nenapadnutelné. Ministerstvo kultury nemůže použít principy jmenování dle zákoníku práce, neboť mezi Ministerstvem a zprostředkovatelem nedochází ke vzniku žádného pracovně právního vztahu. Stejně tak správní řád, jako nejbližší právní norma určující postup orgánu státní správy tento proces neřeší. Ministerstvo tak používá své interní předpisy a formy s tím, že díky malé znalosti institutu zprostředkovatele hromadných a kolektivních smluv ještě nebyly žádnou ze stran napadeny. De lege ferenda pak vidím § 102 autorského zákona jako jednoho z „ horkých kandidátů“ na podrobnější novelizaci.

4. Vztah Ministerstva kultury a kolektivních správců dle české právní úpravy.

Již na počátku této kapitoly si dovolím nazvat tento vztah jako velmi problematický.

Občanská sdružení, vykonávající v současné době v České republice kolektivní správu, jsou ryze soukromoprávní subjekty, které se řídí zejména zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, a vznikají registrací u Ministerstva vnitra. Pozice Ministerstva kultury vůči kolektivním správcům je upravena autorským zákonem a samozřejmě pak v případě probíhajících správních řízení zákonem č. 500/2004 Sb., správního řádu.

§ 98 autorského zákona dává Ministerstvu kultury pravomoc udělit oprávnění k výkonu kolektivní správy, pokud kolektivní správce splní zákonem stanovené povinnosti, včetně podání žádosti, jež má striktně stanovené formální náležitosti. Ministerstvo kultury je stejně tak oprávněno oprávnění k výkonu kolektivní správy odejmout, za podmínek upravených v § 99. K funkci Ministerstva kultury, pokud se jedná o vztah ke kolektivním správcům, náleží dohled nad jejich činností, a je upraven v § 103.

Skutečnost, že vztah kolektivních správců a ministerstva je vztahem správního orgánu a soukromoprávních osob, se projevuje ve velmi zúžené pravomoci správního orgánu. Ministerstvo se v této souvislosti často setkává jak ze strany kolektivních správců, ale i uživatelů děl s požadavky, které dalece pravomoci Ministerstva kultury překračují. Ministerstvo kultury dohlíží nad výkonem kolektivní správy podle § 103 autorského zákona, přičemž rozsah jeho dohledu a s ním spojených pravomocí je jednoznačně vymezen a limitován. **Jeho současná podoba je koncepčně založena na principu samosprávnosti vztahů v kolektivní správě bez ingerence státu.** Proto také ne každou záležitost, týkající se občanského sdružení – kolektivního správce, lze vyřešit ingerencí Ministerstva kultury.

Chod občanských sdružení je obecně podřízen jiným právním předpisům, než je autorský zákon. I když jsou tedy dodržovány právní předpisy a povinnosti vyplývající pro kolektivní správce z autorského zákona, je možné, resp. nutné v případě opodstatněné nespokojenosti autorů a nositelů práv hledat jiné uspokojivé řešení. Je v této souvislosti nutné si uvědomit, že pokud tyto osoby mají důvodné vážné výhrady např. vůči způsobu vnitřního rozhodování kolektivního správce, např. otázky přijímání za jeho členy, mohou se domáhat nápravy prostřednictvím žaloby u nezávislého soudu, který jediný je oprávněn k autoritativnímu rozhodnutí v této věci.

Dle mého názoru zřejmě **není možné zásadním způsobem navýšit pravomoci Ministerstva kultury, neboť by docházelo k bezprecedentním zásahům státu do sféry jednání soukromoprávních osob.** Řešení této otázky však spatřuji v konkrétnějším vymezení pravomocí Ministerstva kultury při udělování oprávnění k výkonu kolektivní správy, možnosti jeho odnětí a samozřejmě také dohledu. Obzvlášť u posledně jmenovaného je znění zákona natolik obecné, že dochází ke sporům, jaké dokumenty může Ministerstvo kultury po kolektivním správci při výkonu kolektivní správy požadovat, jaké úkony může a již není oprávněno činit apod.

4. 1. Platná právní úprava kolektivní správy, udělování oprávnění k jejímu výkonu a odnímání těchto oprávnění

Předpoklady pro udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy jsou upraveny v § 98 autorského zákona:

Ministerstvo udělí oprávnění žadateli,

a) *jehož žádost o udělení oprávnění splňuje náležitosti podle odstavců 2 a 3 [*pozn. znění účinné od 22. 5. 2006, do té doby bylo v tomto výslovně zmíněno pouze posuzování náležitostí podle odst. 2],

b) *který žádá o oprávnění k zastupování při výkonu takových práv, kdy kolektivní výkon je účelný,*

c) *jestliže pro výkon téhož práva ve vztahu k témuž předmětu ochrany, a pokud jde o díla, pro výkon téhož práva k témuž druhu díla, nemá oprávnění již jiná osoba, a*

d) *který splňuje předpoklady pro zajištění řádného výkonu kolektivní správy.*

Nadto § 98 odst. 5 stanoví, že *„Ministerstvo v řízení o udělení oprávnění přihlíží zejména k tomu, zda lze předpokládat, že žadatel je způsobilý k řádnému a účelnému výkonu kolektivní správy“.*

Autorský zákon také v § 98 taxativním způsobem vymezuje náležitosti, které musí zájemce o výkon kolektivní správy doložit, aby mu bylo toto oprávnění uděleno.

Jak již bylo uvedeno výše Ministerstvo kultury je také oprávněno kolektivnímu správci oprávnění odejmout.

§ 99 odst. 1 a 2 zní:

(1) Ministerstvo oprávnění odejme, jestliže

a) *dodatečně zjistí, že v době udělení oprávnění nebyly žadatelem splněny předpoklady pro udělení oprávnění, anebo tyto po udělení oprávnění odpadly, a nedojde-li k nápravě v ministerstvem stanovené přiměřené lhůtě, anebo nelze-li nápravu zjednat,*
b) *kolektivní správce o to požádá.*

(2) Ministerstvo může oprávnění odejmout, jestliže kolektivní správce porušuje povinnosti uložené mu tímto zákonem a nezjedná nápravu v ministerstvem stanovené přiměřené lhůtě.

Odstavec 1 upravuje situaci, kdy je ministerstvo povinno, při naplnění podmínek v tomto odstavci uvedených, oprávnění kolektivního správce odejmout (arg. slovem *odejme*), odstavec 2 naproti tomu řeší situaci, kdy je i při naplnění dispozice tohoto ze strany kolektivního správce, tj. kolektivní správce porušuje povinnosti stanovené mu autorským zákonem a zároveň v přiměřené lhůtě nezjednal nápravu, ponecháno na uvážení ministerstva, zda je toto porušení povinností natolik závažné, aby mohlo odůvodnit tak závažný zásah do práv kolektivního správce, jakým je odnětí jeho oprávnění.

Na základě § 99 odst. 1 autorského zákona je tedy ministerstvo povinno odejmout oprávnění kolektivního správce, pokud:

a) dodatečně vyjdou najevo skutečnosti, odůvodňující závěr, že kolektivní správce v době udělení oprávnění nesplňoval předpoklady pro jeho udělení;

b) je zjištěno, že po udělení oprávnění předpoklady k udělení odpadly, tj. kolektivní správce na rozdíl od situace sub a) tyto předpoklady v době udělení oprávnění splňoval, nicméně vlivem následných okolností je již nesplňuje a

- je-li možné, aby kolektivní správce tyto požadavky opět naplňoval, pak
- je nutné, aby mu ministerstvo stanovilo přiměřenou lhůtu k nápravě (k znovunabytí chybějících předpokladů k výkonu kolektivní správy)ztrátu předpokladů nelze napravit, jde o situaci nezvratnou a stanovování jakýchkoli lhůt k nápravě by tak postrádalo smysl.

Klíčový pro výklad § 99 odst. 1 se jeví pojem „předpoklady pro udělení oprávnění"

Autorský zákon sám nedává pro výklad tohoto pojmu téměř žádný návod, stejně tak činí i poměrně stručná důvodová zpráva k autorskému zákonu. Dle mého názoru je při výkladu tohoto pojmu nutno vycházet především z § 95 autorského zákona obsahujícího jednak vymezení účelu kolektivní správy (§ 95 odst. 1), jednak vymezení pojmu kolektivní správa (§ 95 odst. 2 a 3), § 97 odst. 2, který stanoví, kdo může být kolektivním správcem a rovněž z § 98 autorského zákona, který upravuje řízení o udělení oprávnění včetně podmínek, za kterých může ministerstvo oprávnění k výkonu kolektivní správy udělit (odstavec 6).

§ 95 zní:

(1) *Účelem kolektivní správy práv podle tohoto zákona /dále jen kolektivní správa/ je kolektivní uplatňování a kolektivní ochrana majetkových práv autorských a majetkových práv souvisejících s právem autorským a umožnění zpřístupňování předmětů těchto práv veřejnosti.*

(2) *Kolektivní správou je zastupování většího počtu osob, jímž přísluší*

a) *majetkové právo autorské nebo majetkové právo související s právem autorským,*

b) *ze zákona oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu (§ 58), nebo*

c) *ze smlouvy výhradní oprávnění k výkonu práva kolektivně spravovaného pro celou dobu trvání majetkových práv a alespoň pro území České republiky s právem poskytnout podlicenci [dále jen nositelé práv] k jejich společnému prospěchu, a to při výkonu jejich majetkových práv ke zveřejněným nebo ke zveřejnění nabídnutým dílům, uměleckým výkonům, zvukovým a zvukově*

d) *obrazovým záznamům [dále jen"předměty ochrany"], pokud jiný než kolektivní výkon těchto práv je nedovolený (§ 96) nebo neúčelný; […].*

(3) *Zprostředkování uzavření licenční nebo jiné smlouvy není výkonem kolektivní správy. Výkonem kolektivní správy též není příležitostné či krátkodobé zastupování jiných než povinně kolektivně spravovaných práv".*

§ 97 odst. 2 stanoví, že" *„Kolektivním správcem může být pouze právnická osoba, ve které se přímo nebo prostřednictvím třetí osoby sdružují nebo účastní nositelé práv, které při kolektivní správě zastupuje".*

Z výše uvedeného vyplývá, že novela autorského zákona by se mohla a dle mého názoru měla také zaměřit na podrobnější vymezení předpokladů pro udělení kolektivní správy.

Žadatel o výkon kolektivní správy by měl mít povinnost lépe prokázat, že je jednak po odborné stránce schopen tuto činnost vykonávat, ale také, že počet nositelů práv, kteří mají zájem být zastoupeni žadatelem při výkonu kolektivní správy, není zanedbatelný.

Pro výkon kolektivní správy není také bezvýznamné dostatečné personální obsazení kolektivního správce, vzhledem k tomu, že jeho pracovníci mají být k dispozici jak zastoupeným či evidovaným nositelům práv, ale také uživatelům děl, se kterými kolektivní správce uzavírá smlouvy, ale kteří se něj také obrací s častými dotazy.

V závěru roku 2009 jsem se u jednoho kolektivního správce setkala s tím, že jeho pracovníci vykonávali tuto činnost jako vedlejší, při svém pravidelném zaměstnání. V kontaktu s nositeli práv i uživateli děl byli pouze telefonicky, v určité dny a jenom ve večerních hodinách. Tato skutečnost se samozřejmě odrazila ve značném množství stížností, které jsem na adresu kolektivního správce obdržela zejména od uživatelů děl. (Podle aktuálních informací již došlo k nápravě daného stavu).

Forma personálního obsazení kolektivního správce však může být samozřejmě jenom stěží obsažena v ustanovení autorského zákona. Je proto plně na správním orgánu vykonávajícím dohled nad kolektivními správy, aby prošetřil a posoudil, zda lze takovýto výkon kolektivní správy považovat za odborný ve smyslu § 100 odst. 1 autorského zákona.

V souvislosti s vydáváním rozhodnutí o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy se mohu ztotožnit s návrhem Ministerstva kultury na novelu autorského zákona, kde bylo do podmínek pro udělení oprávnění kolektivní správy, upravené § 98 autorského zákona, doplněno několik dalších skutečností a dokumentů, které musí žadatel ke své žádosti předložit.

Jednalo by se zejména o:

a) „stanovení minimálního počtu nositelů práv, kteří projevili zájem o výkon kolektivní správy žadatelem,

b) prokázání příslibu členství v mezinárodních sdruženích kolektivních správců práv nebo příslibu spolupráce s minimálně třemi zahraničními kolektivními správci zastupujícími stejnou kategorii autorů pro stejná práva, o něž žádá žadatel.[11]

<u>Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických a řízení proti nim</u>

S problematikou udělení oprávnění kolektivních správců popř. jeho odnětí, úzce souvisí také v současné době projednávaný návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim na nějž navazuje návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

[11] Návrh Ministerstva kultury na novelu autorského zákona č. 121/2000 Sb., vypracovaný k datu 31. 3. 2010

V těchto právních předpisech je mimo jiné pro účely právnických osob používán termín „bezúhonnost**“.** V posledně uvedeném návrhu zákona je čl. XXVIII věnován změně autorského zákona, který se týká kolektivních správců.

Tato změna by zavedla novou podmínku výkonu kolektivní správy, a to „***bezúhonnost“*** jak pro žadatele o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy, tak také pro již oprávněného kolektivního správce.

Návrh zákona vymezuje pojem „bezúhonnost“ negativně, a sice:

„Za bezúhonnou se pro účely tohoto zákona nepovažuje právnická osoba, která byla odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.“

Žadatel o oprávnění k výkonu kolektivní správy, by ve smyslu návrhu zákona musel při podání žádosti o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy Ministerstvu kultury prokázat svou bezúhonnost. Bezúhonnost by se prokazovala výpisem z evidence Rejstříku trestů České republiky a v případě, že by šlo o právnickou osobu se sídlem v zahraničí, byla by bezúhonnost prokazována taktéž výpisem z evidence Rejstříku trestů (či jiným dokumentem téhož významu) státu, ve kterém má právnická osoba sídlo.O výpis z rejstříků trestů v České republice i zahraničí by mohlo žádat Ministerstvo kultury.

S touto novelou by však musela souviset novela autorského zákona mnohem širšího rozsahu než obsahuje předložený návrh.

Prokázání bezúhonnosti kolektivního správce by bylo třeba doplnit jako jednu z podmínek do ustanovení upravujícího udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy, a tedy do § 98.

Ztráta bezúhonnosti kolektivního správce by zároveň dle mého názoru měla být jedním z důvodů odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy, a tedy doplněna do § 99 odst. 1.

Dále by § 103, upravujícího dohled Ministerstva kultury nad kolektivními správci měl být rozšířen o možnost správního orgánu vyžádat si výpis z evidence Rejstříku trestů, aby byla vyloučena pochybnost, zda tak Ministerstvo kultury může činit pouze v rámci řízení o udělení oprávnění, nebo i po udělení oprávnění v rámci dohledu.

V případě přijetí návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který by se týkal také kolektivních správců, by v neposlední řadě bylo třeba také zvážit i posuzování bezúhonnosti právnických osob, u nichž došlo k zahájení řízení, před nabytím účinnosti tohoto zákona. Již udělená oprávnění by měla zřejmě zůstat nadále v platnosti.

5. Ochranné organizace autorské - kolektivní správci v České republice

Způsob a pravomoci Ministerstva kultury při udílení oprávnění upravoval před přijetím zákona č.121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů. Vzhledem k tomu, že

vyhláška č. 241/1991 Sb., o výhradním oprávnění některých organizací zastupujících autory nebo výkonné umělce, upravovala institut zastupování autorů objevilo se v zákoně o hromadné správě také přechodné ustanovení § 10 odst. 1, kde organizace, kterým bylo před účinností zákona o hromadné správě přiznáno výhradní oprávnění k zastupování autorů nebo výkonných umělců podle zvláštního předpisu, se po dobu šesti měsíců od účinnosti tohoto zákona považují za ochranné organizace podle tohoto zákona. § 10 odst. 2 pak obsahoval následující znění: „ Právnické osoby, které před účinností tohoto zákona zastupovaly nositele práv při výkonu práva na udělení svolení k užití a na vybírání a rozdělování odměn a náhrad za užití děl, výkonů výkonných umělců, zvukových, obrazových nebo zvukově obrazových záznamů a při výkonu práva na slušné vypořádání, se po dobu šesti měsíců od účinnosti tohoto zákona považují za ochranné organizace“.

5. 1. OSA

V historii České republiky se za prvního kolektivního správce považuje jednoznačně OSA

Za prvního předchůdce tohoto sdružení považujeme již Lövenbachem založenou organizaci (vzniklou dle vzoru vídeňské společnosti Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger, působící do této doby na našem území) nazvanou Ochranné sdružení autorské československých skladatelů, spisovatelů a nakladatelů hudebních v Praze, zaps. společ. s.r.o. Vznik OSA, tedy sdružení, se kterým se nyní setkáváme, je datován dle registrace stanov sdružení k 22. lednu 1996.

Velmi kritizovanou etapou (a to nejen u OSA) je až do dnešní doby často chybný, zmatečný v určitých případech i právně nedořešený způsob vzniku různých sdružení či jiných právních forem právnické osoby (jiná státní organizace, resp. zvláštní organizace, či lidové družstvo) které vznikaly pod názvy stejnými nebo velmi podobnými sdružení OSA, a jejichž sídlo bylo totožné se sídlem OSA. Pochybením při způsobu jejich zakládání, přidělování jejich identifikačních čísel, či následných likvidací, nastal v budoucnosti velký problém s konkrétním určením skutečně oprávněného kolektivního správce a jeho případného právního předchůdce, nemluvě již o problematice hospodaření se svěřeným majetkem V každém případě však výkonem kolektivní správy pro autory děl hudebních s textem či bez textu je v současné době již pouze jedna právnická osoba, a sice výše zmíněný OSA.

Oprávnění k výkonu hromadné správy bylo OSA uděleno Ministerstvem kultury pod č.j. 4861/1996 30. 4. 1996 v souladu se zákonem č. 237/1995 Sb. Ve výroku rozhodnutí i v příloze, které obsahovaly jednotlivá oprávnění k výkonu hromadné správy byly poměrně jednoznačně specifikováni jak nositelé práv, pro které OSA vykonával hromadnou správu, tak také jednotlivé oblasti hromadné správy, k jejichž výkonu byl OSA oprávněn.

Toto se ovšem změnilo po nabytí účinnosti zákona č. 121/2000 Sb. Ministerstvo kultury vydalo dne 28. 2. 2001 OSA „nové“ oprávnění k výkonu kolektivní správy, č.j. 4449/2001, kterým mělo být původní oprávnění z roku 1996 uvedeno do souladu s novým autorským zákonem. Ministerstvo kultury zde z nějakého důvodu rozšířilo výrok tohoto oprávnění, kdy OSA byl oprávněn „k výkonu kolektivní správy majetkových práv autorů a jiných nositelů práv podle § 95 autorského zákona k dílům hudebním s textem či bez textu a jiným dílům autorským…“

Závěr výroku výše uvedeného oprávnění je tak dle mého názoru možné vykládat v tom smyslu, že OSA je oprávněn nejen k výkonu kolektivní správy práv autorů děl hudebních s textem či bez textu, ale i pro další autory a nositele práv, k jejichž výkonu kolektivní správy byli pověřeni jiní kolektivní správci.

5.2. INTERGRAM

V roce 1955 u nás byla založena ochranná organizace výkonných umělců, a to nejprve ve formě lidového družstva (v souladu se zákonem č. 53/1954 Sb., o lidových družstvech a družstevních organizacích) nazvaného Ochranným sdružením výkonných umělců, lidové družstvo hudebních, slovesných a mimických umělců. V roce 1977 došlo k jeho zrušení, a právním nástupcem se stalo Ochranné středisko výkonných umělců (OSVU) při OSA – Ochranném svazu autorském pro práva k dílům hudebním a působilo jako jeho samostatná jednotka. OSVU zaniklo roku 1990 bez právního nástupce.

Současný kolektivní správce INTERGRAM vznikl registrací svých stanov Ministerstvem vnitra dne 15. 5. 1990 a opět dle současné právní úpravy jako jediný vykonává kolektivní správu pro výkonné umělce a výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů. Oprávnění k výkonu hromadné správy bylo Intergramu uděleno pod č.j.3512/99 18. 3. 1996. Podobně jako u OSA bylo toto oprávnění jasně a jednoznačně specifikováno. U oprávnění, které ministerstvo Intergramu vydalo po novele autorského zákona č. 121/2000 Sb., a kterým mělo být původní oprávnění uvedeno do souladu s novým autorským zákonem, však došlo k rozšíření práv, ke kterým je Intergram oprávněn vykonávat kolektivní správu. Ministerstvo uvedlo do výroku oprávnění pod taxativní výčet práv, která je Intergram oprávněn vykonávat, ještě dovětek, že Intergram „je oprávněn k výkonu kolektivní správy na základě kolektivních a hromadných smluv uzavřených za podmínek § 101 zákona a týchž smluv uzavřených za stejných podmínek k výkonu kolektivní správy jiných práv, jejímž předmětem není příležitostné či krátkodobé zastupování ani zprostředkování uzavření licenční nebo jiné smlouvy“.

Jak z výše uvedeného vyplývá, Intergram obdržel v roce 2001 oprávnění k výkonu kolektivní správy veškerých práv, která lze v souladu s autorským zákonem kolektivně spravovat, aniž by bylo zkoumáno, zda bude jejich výkon účelný.

5.3. DILIA

Zřejmě největší nesrovnalosti při zakládání, následných změnách v právní subjektivitě, ale i zániku různých právních forem a následně i při udílení jednotlivých oprávnění k výkonu kolektivní správy Ministerstvem kultury, jsou spojeny s organizací DILIA, zastupující zejména autory děl literárních, dramatických, hudebně dramatických, pantomimických, choreografických.

Za prvního předchůdce DILIA lze považovat Československé divadelní a literární jednatelství, zapsané do tehdejšího podnikového rejstříku v roce 1951 jako společenstvo s ručením omezeným. Obdobně jako tomu bylo v případě OSA, tak také právní subjektivita DILIA byla změněna v roce 1956 na družstvo. Jeho právním nástupcem (bez likvidace původního družstva) se v roce 1961 stalo Československé divadelní a literární jednatelství, zvláštní organizace (používáno také označení jiná socialistická organizace). V souvislosti s touto jinou socialistickou organizací byl také poprvé formálně použit zkrácený a vzhledem k oficiálnímu názvu, zmatečný název DILIA. Beze změny právní subjektivity pak v roce 1970 došlo ke změně označení společnosti na DILIA, divadelní a literární agentura, k jejímuž výmazu z obchodního rejstříku došlo až v 90 letech minulého století. V mezidobí vznikla další společnost označená jako DILIA, divadelní a literární agentura, občanské sdružení (s tím samým sídlem), jejíž IČ

však bylo rozdílné. Ministerstvo kultury, které udělilo DILIA v roce 1996 oprávnění k výkonu hromadné správy, tak učinilo vůči jiné socialistické organizaci. Bez právního nástupnictví vzniklé tzv. nové DILIA, pak bylo toto oprávnění uděleno v roce 1997 s tím, že Ministerstvo kultury oprávnění DILIA jako jiné socialistické organizace zrušilo platnost k datu vydání výše uvedeného oprávnění. K dovršení nesrovnalostí v případě DILIA pak následoval zdlouhavý proces trvání výmazu DILIA, jiné socialistické organizace (dokonce po roce 1989 po určitou dobu zapsané jako akciová společnost), ale i DILIA – družstva z obchodního rejstříku, které byly ještě doplněny nejprve chybným právním aktem prodeje podniku DILIA jiné socialistické organizace za 1 Kč DILIA, divadelní a literární agentuře. [12]Veškeré tyto nestandardní a většinou nesprávné postupy nejenom DILIA, ale i příslušných úřadů, vedly k následnému ohromnému ztížení výkonu kolektivní správy, a zároveň k značnému množství žalob podaných ze strany osob – uživatelů děl autorů a nositelů práv, povinných k úhradě autorských odměn, kteří nebyli dle svých tvrzení v právní jistotě, pokud jde o určitost subjektu, kterému mají zákonem stanovené odměny hradit.

Po nabytí účinnosti novely autorského zákona č. 121/2000 Sb., udělilo dne 28. 2. Ministerstvo kultury DILIA oprávnění k výkonu kolektivní správy č.j. 380/2001.

Ministerstvo kultury vydalo v případě DILIA v průběhu let 2001 – 2009, 14 rozhodnutí ve věci výkonu kolektivní správy. Důvodem této četnosti oprávnění byly zejména žádosti DILIA o výkon kolektivní správy dalších práv, rozhodnutí soudu, ale také pochybení ministerstva v textu původního oprávnění z roku 2001. Nutno konstatovat, že současný stav – tedy 14 platných oprávnění k výkonu kolektivní správy, kdy některá z nich jsou vydána jako „rozšíření oprávnění k výkonu kolektivní správy“, je naprosto nepřehledný, a to jak pro uživatele děl, nositele práv, tak mnohdy již i pro samotné zaměstnance DILIA. Ministerstvo kultury však nemá v současné době oprávnění k vydání závazného rozhodnutí v plném znění, které by obsahovalo výčet všech aktuálních oprávnění k výkonu kolektivní správy DILIA.

5.4. OOA-S

Kolektivním správcem zastupujícím velmi zjednodušeně řečeno „výtvarné autory“ je OOA-S .Tato právnická osoba vznikla registrací u Ministerstva vnitra podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

Oprávnění k výkonu hromadné správy bylo OOA-S uděleno rozhodnutím ministerstva č.j. 5534/99 9. 7. 1997.

Po nabytí účinnosti novely autorského zákona č. 121/2000 Sb., sice OOA-S podala žádost o udělení nového oprávnění ve smyslu přijaté novely, avšak svou žádost vzala následně zpět. Následovalo velké množství správních řízení i soudních sporů, jejichž výsledkem bylo, že OOA-S velmi zjednodušeně řečeno až do roku 2009 vykonávala kolektivní správu na základě původního oprávnění z roku 1997.

Na rozdíl od předchozích kolektivních správců nedošlo, vzhledem k tomu, že k jeho založení je datováno do devadesátých let 20. století, k nejasnostem, pokud jde o jeho právní subjektivitu. Bohužel ani tento kolektivní správce se při své činnosti nevyhnul, jak díky některým pochybením Ministerstva

[12] srov. Ivo Telec: Komentář k autorskému zákonu č. 35/1965, v úplném znění vyhlášeném pod č. 175/1996, nakl. C.H. Beck.

kultury, tak i díky konání svých zaměstnanců problémům, které souvisely především s jeho činností vázanou na příslušná oprávnění k výkonu kolektivní správy, jak bude uvedeno později.

5.5. GESTOR

GESTOR je sdružením výtvarných autorů, které je však oprávněno „pouze“ k výkonu jednoho tzv. povinně kolektivně spravovaného práva, to práva na odměnu při opětném prodeji originálu výtvarného díla uměleckého dle § 24 zákona č.121/2000 Sb., v platném znění /resale law, droit de suite/ v České republice. GESTOR existuje již od roku 1996, kdy byl nejprve založen jako společnost s ručením omezeným a od roku 1997 je občanským sdružením registrovaným u Ministerstva vnitra České republiky pod č.j. II/s-OS/1-31 530/97-R.

GESTOR je oprávněn k výkonu kolektivní resp. hromadné správy uvedeného autorského práva na základě rozhodnutí Ministerstva kultury č.j. 10042/98, které bylo vydáno dne 1. 9. 1998. Oprávnění k výkonu kolektivní správy bylo vydáno dne 24.5.2002 pod č.j. 5106/2001. GESTOR je tak výhradním kolektivním správcem práva na odměnu při opětném prodeji v České republice.

5.6. OAZA

V současné době snad nejdiskutovanějším, a co do vzniku nejmladším kolektivním správcem je OAZA, zastupující, jak z názvu vyplývá, zvukaře, jejichž počiny naplňují znaky díla dle § 2 autorského zákona č. 121/2000 Sb.

OAZA podala na ministerstvo žádost o udělení výkonu kolektivní správy v roce 2003, kterou ministerstvo následně zamítlo. OAZA podala proti rozhodnutí Ministerstva kultury rozklad, který byl následně Ministrem kultury rovněž zamítnut. OAZA tak podala Městskému soudu v Praze proti rozhodnutí Ministerstva kultury žalobu. Na základě rozhodnutí Městského soudu a obsahu znaleckého posudku, který byl k tématice tvůrčí činnosti zvukařů – autorů vypracován, udělilo ministerstvo OAZA oprávnění k výkonu kolektivní správy č.j. 10145/2003 dne 15. 11. 2006

Podrobné problematice udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy OAZA a způsobu její činnosti se budu ve své práci věnovat později.

6. Členství a zastupování nositelů práv při výkonu kolektivní správy

6.1. Rozdíl mezi členstvím a zastupováním při výkonu kolektivní správy

Podmínky právní formy kolektivních správců upravuje § 97 odst. 2 autorského zákona:

„*Kolektivním správcem může být pouze právnická osoba, ve které se přímo nebo prostřednictvím třetí osoby sdružují nebo účastní nositelé práv, které při kolektivní správě zastupuje.*“

Z tohoto důvodu se kolektivní správci postupně transformovali, nebo již vznikli jako občanská sdružení, která jsou na rozdíl od ostatních forem právnických osob registrovaná Ministerstvem vnitra.

Postavení a činnost občanských sdružení, způsob rozhodování a jednání jejich jednotlivých orgánů či práva a povinnosti samotných členů upravuje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

V případě kolektivní správců bývá širokou veřejností často zaměňován právě pojem členství a zastupování, jehož důsledkem je časté obviňování, že vybrané odměny kolektivní správci rozdělují pouze mezi velmi malou část svých „vyvolených“ členů.

V této souvislosti je nutné zdůraznit, že výkon kolektivní správy, a tedy i výběr a rozdělování odměn je činěn pro všechny zastupované nositele práv, a to jak smluvně, na základě přihlášky k evidenci či ze zákona.

Členové sdružení, kteří jsou zároveň i kolektivním správcem zastupovanými nositeli práv, jsou oprávněni k rozhodování o činnosti sdružení, jak již bylo uvedeno výše. Kritéria pro rozdělování odměn nositelům práv musí být naprosto shodná jak pro zastupované, tak také pro členy občanských sdružení – kolektivních správců.

6. 2. Jak se stát členem kolektivního správce

Občanská sdružení vykonávající kolektivní správu vymezují práva a povinnosti jednotlivých orgánů, včetně přijímání členů, ve Stanovách, která jsou registrována ze strany Ministerstva vnitra již při vzniku samotného sdružení. Podmínky vzniku členství mohou být upraveny ještě interním předpisem sdružení, který konkretizuje a dále rozvádí práva a povinnosti ve stanovách uvedené. Vzhledem k současné právní úpravě, která zakotvuje monopol kolektivní správy, jsou pravomoci sdružení v otázkách podmínek vzniku členství velmi rozsáhlé i díky samotnému značně obecnému znění zákona o sdružování občanů.

Je třeba si uvědomit, že právě členská základna sdružení rozhoduje o zásadních otázkách činnosti kolektivního správce, schvaluje a odvolává výkonné orgány sdružení, ale také schvaluje rozúčtovací řády, výši bodové hodnoty díla pro jednotlivé typy činností, podle níž se vypočítává konečná výše autorské odměny. Navrhuje a schvaluje další činnosti sdružení, pokud jde o jeho ekonomickou stránku, a tedy hospodaření s majetkem či nakládání s rezervním fondem. Posuzuje a schvaluje, zda náklady vynaložené kolektivním správcem na svou činnost jsou skutečně účelné.

Samotné podmínky přijetí nositele práv za člena sdružení jsou v současné době u kolektivních správců více či méně podrobné, ve svém důsledku však téměř totožné, neboť u všech kolektivních správců platí zásada, že na vznik členství není právní nárok, a to ani v případě, pokud by osoba, která má zájem o členství ve sdružení splnila veškeré podmínky, které stanovy, či jiné interní předpisy kolektivního správce obsahují. Záleží pak plně na libovůli výkonných orgánů rozhodujících o vzniku členství, kdo z nositelů práv se stane novým členem sdružení a kdo nikoliv. Je zřejmé, že tato velmi neohraničená pravomoc výkonného orgánu při přijetí nových členů může vést k subjektivním přístupům, ovlivněných osobními antipatiemi apod. Nositel, který obdržel zamítnutí své přihlášky, má následně pouze právo podat odvolání k nejvyššímu orgánu sdružení (valné hromadě, valnému shromáždění), a pokud také nejvyšší orgán odvolání zamítne, může nositel práv požádat o nápravu daného stavu prostřednictvím žaloby u občanskoprávního soudu.

Pouze na ukázku zde uvádím výňatky ze stanov kolektivních správců a v jednom případě ještě interního předpisu kolektivního správce, který na Stanovy navazuje a podmínky vzniku členství dále upřesňuje.

DILIA:

Členství je upraveno v Stanovách sdružení Hlavě IV. § 19 a násl.

„Členem DILIA může být:

- *fyzická osoba nositele práv (výkonný autor nebo dědic)*
- *v případě více dědiců po jediném autorovi může být členem sdružení pouze jediná fyzická nebo právnická osoba zmocněná všemi dědici k výkonu členských práv a povinností,*
- *fyzická osoba nakladatele vydaných děl podnikajícího na základě živnostenského oprávnění,*
- *právnická osoba - nakladatel vydaných děl,*
- *nadace, které jsou nositeli autorských práv.*

O přijetí za člena DILIA popř. o jeho vyloučení rozhoduje správní rada. O členství rozhoduje správní rada na základě kritérií, které je oprávněna sama určovat. Proti rozhodnutí správní rady o přijetí či nepřijetí za člena DILIA případně o jeho vyloučení se lze prostřednictvím správní rady ve lhůtě 30 dnů ode dne písemného vyrozumění o tomto rozhodnutí odvolat k valné hromadě, jejíž rozhodnutí je konečné“.

(Pozn. osoba, která nebyla přijata za člena, může zřejmě podat přihlášku i opakovaně, což však Stanovy neřeší. Dále může rozhodnout o otázce členství již pouze soud na základě návrhu)

GESTOR

Vznik členství v GESTORU

„Členem sdružení se může stát každý umělec starší 15-ti let, který vytváří autorská díla: originální obrazy, kresby, malby, koláže, tapiserie, rytiny, litografie či jinou grafiku, sochy, keramiku, autorské šperky nebo fotografie.

Členem GESTORa se mohou stát také dědicové těchto autorů. O přijetí rozhoduje na základě přihlášky správní rada, v případě odmítnutí přihlášky se uchazeč může odvolat k členské schůzi“[13].

INTERGRAM

Členové, jejichž práva a povinnosti upravují Stanovy sdružení v článku III.

[13] Použito z internetových stránek kolektivního správce GESTOR

„Čl.III
Členové, jejich práva a povinnosti

1) Členem společnosti se může stát každá fyzická osoba, která je občanem České republiky nebo některého jiného členského státu Evropských Společenství nebo jiné smluvní strany Dohody o Evropském hospodářském prostoru, nebo má trvalé bydliště

na území České republiky nebo některého jiného členského státu Evropských Společenství nebo jiné smluvní strany Dohody o Evropském hospodářském prostoru, je výkonným umělcem ve smyslu autorského zákona a nahrává zvukové nebo zvukově obrazové záznamy, které se veřejně užívají ve smyslu českého autorského zákona.

2) Členem společnosti se může stát každá právnická, event. fyzická osoba, která má sídlo nebo trvalé bydliště na území České republiky nebo některého jiného členského státu Evropských Společenství nebo jiné smluvní strany Dohody o Evropském hospodářském prostoru a je výrobcem zvukových nebo zvukově obrazových záznamů či snímků chráněných na území České republiky autorským zákonem.

3) Kolektivními členy společnosti jsou dosavadní členové společnosti, tj. dále uvedené profesní organizace výkonných umělců a IFPI ČR, které společnost založily. Jedná se o tyto profesní organizace:

a) Herecká asociace

b) Svaz autorů a interpretů

c) Umělecké sdružení ARTES

d) Unie profesionálních zpěváků ČR

e) Unie orchestrálních hudebníků ČR

f) Společnost koncertních umělců, člen AHUV.

4) Členství v INTERGRAM pro osoby uvedené v odstavci 1 a 2 vzniká uzavřením smlouvy o zastupování.

Individuální členství v INTERGRAM je dvojí:

- člen s právem hlasovacím,

- člen bez práva hlasovacího.

a) Členem s právem hlasovacím se může stát:

- výkonný umělec uvedený v odstavci 1, jehož příjem vyplácený INTERGRAM dosáhl v posledním vyúčtovacím období nejméně 5.000,- Kč

- výrobce uvedený v odstavci 2, jehož příjem vyplácený INTERGRAM dosáhl v posledním vyúčtovacím období nejméně 150.000,- Kč

- výrobce zvukově obrazových záznamů uvedený v odstavci 2, jehož příjem vyplácený INTERGRAM dosáhl v posledním vyúčtovacím období nejméně 50.000,- Kč pro hlasování o otázkách, které se týkají výlučně výrobců audiovizuálních záznamů.

b) Členem bez hlasovacího práva se mohou stát všichni ostatní výkonní umělci a výrobci, uvedení v odstavci 1 a 2, kteří nesplňují podmínku pro členství s právem hlasovacím, uvedenou v písmeni a).

c) Pokud člen s právem hlasovacím nedosáhne v průběhu dalších pěti po sobě jdoucích vyúčtovacích obdobích příjmů vyplácených INTERGRAM ve výši uvedené pod písmenem a), ztrácí práva člena s právem hlasovacím a stává se členem bez hlasovacího práva. Tato změna v členství je účinná od prvého dne kalendářního roku následujícího po roce, v němž výše příjmů vyplacených INTERGRAM nedosáhla po páté výše uvedené pod písmenem a)".

OAZA

Členství ve sdružení je upraveno Stanovami v čl. IV.

„Čl. 4
o členství

1. *přijetí za člena OAZA může požádat jakákoli osoba, která je nositelem autorských práv k dílům zvukaře - autora (mistra zvuku), pokud věrohodně prokáže, že došlo k příslušnému užití jeho díla.*

2. *Členem OAZA může být za stejných podmínek uvedených v odst. 1 i právnická osoba. Ustanovení těchto stanov se použijí na právnické osoby obdobně, ledaže by z povahy věci vyplývalo, že analogii uplatnit nelze.*

3. *Žadatel žádá o členství na typizovaném formuláři „Přihláška ke členství", jimž se žadatel na základě své vůle zavazuje přispívat k dosahování cílů a podílet se na aktivitách sdružení. Přijímací řízení je zahájeno dnem doručení řádně vyplněného tiskopisu.* ***Na přijetí není právní nárok****. Podrobnosti stanoví Organizační řád OAZA (*Pozn. Tento organizační řád doposud neexistuje.*)*

4. *Členství může být pozastaveno rozhodnutím Představenstva podle čl. 5 odst. 4.*

5. *Asociovaným členem OAZA se může stát každý občan České republiky, který se ztotožňuje s úvodním m a vyjadřuje vůli přispět k dosahování cílů OAZA svou vlastní činností dle svých schopností. Asociovaným členem OAZA může být i právnická osoba.*

6. *Asociovaným členům náleží všechna práva a povinnosti členů, s výjimkou práva účastnit se s právem hlasovacím jednání Valné hromady a dále s výjimkou povinnosti platit členské příspěvky. Asociovaní členové nejsou zváni na jednání Valné hromady samostatnými pozvánkami, ale oznámením na internetových stránkách sdružení".*

OOA-S

Podmínky členství upravují Stanovy v čl. IV a KODEX OOA-S v čl. III

Stanovy:

1. *O přijetí za člena OOA-S může požádat jakákoli osoba, která je nositelem autorských práv k dílům výtvarného umění, k dílům architektonickým či k obrazové složce audiovizuálních děl, pokud věrohodně prokáže, že došlo k příslušnému užití jejího díla. Za stejných podmínek členem OOA-S může být i právnická osoba.*

2. *Členem OOA-S může být za stejných podmínek uvedených v odst. 1 i právnická osoba. Podmínky těchto stanov se použijí na právnické osoby obdobně, ledaže by z povahy věci vyplývalo, že analogii uplatnit nelze.*

3. *Žadatel žádá o členství na typizovaném formuláři „Přihláška ke členství", jimž se žadatel na základě své vůle zavazuje přispívat k dosahování cílů a podílet se na aktivitách sdružení. Přijímací řízení je zahájeno dnem doručení řádně vyplněného tiskopisu.* ***Na přijetí není právní nárok****. Kritéria a podmínky přijetí stanoví KODEX OOA-S.*

4. *Členství může být pozastaveno rozhodnutím Představenstva podle čl. 4 odst. 4".*

(Pozn.: Stanovy OOA-S byly podkladem pro věrnou kopii Stanov OAZA)

Kodex OOA-S:

„Čl. III.

Podmínky udělení členství

1. *O přijetí za člena OOA-S může požádat jakákoli osoba, která je nositelem autorských práv k dílům výtvarného umění, k dílům architektonickým či k obrazové složce audiovizuálních děl, pokud věrohodně prokáže, že došlo k příslušnému užití jejího díla. Za stejných podmínek členem OOA-S může být i právnická osoba.*

2. *Podmínky pro přijetí žadatele o členství jsou*

   a) *plná způsobilost k právním úkonům,*

   b) *konkrétní závazek žadatele přispět sdružení ve vymezeném cíli (čl. II Stanov),*

   c) *účelnost členství s ohledem na status žadatele jakožto nositele autorských práv k dílům výtvarných umění či příbuzné oblasti, kdy významným hlediskem je předpokládaný podíl člena na hospodářských výsledcích sdružení,*

   d) *případný předmět podnikání či činnosti žadatele,*

   e) *odborná způsobilost, důvěryhodnost a bezúhonnost žadatele či členů statutárního orgánu a dalších osob, které se podílejí na řízení žadatele,*

f) uplynutí nepřetržité pětileté doby zastupování majetkových práv žadatele, ledaže ve výjimečném a odůvodněném případě udělí Výbor OOA-S žadateli výjimku.

1. *Za důvěryhodného se ve vztahu k OOA-S nepovažuje zejména ten, kdo hrubě porušil Stanovy OOA-S a jiné interní předpisy OOA-S nebo svým chováním na veřejnosti či způsobem výkonu svého povolání (podnikání) závažně poškodil nebo ohrozil pověst OOA-S anebo ten, kdo postupoval proti zájmům sdružení či zastupovaných autorů. čl. VI odst. 1 a odst. 3 Kodexu platí obdobně.*

2. *Za bezúhonného se pro účely tohoto kodexu považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, nebo jehož rozsudek byl později změněn, zrušen nebo zahlazen.*

3. *Čl. IV.*

   Přijímací řízení

1. *1. Přijímací řízení žadatele o členství je zahájeno doručením členské přihlášky, a to na typizovaném formuláři „Přihláška ke členství“, který je všem dostupný.*

2. *Řízení vede Výbor, který na základě posouzení žádosti žadatele rozhodne o přijetí do sdružení. Výbor může ad hoc či na dobu určitou anebo neurčitou pověřit ve vymezeném rozsahu Komisi pro členské otázky shromážděním podkladů pro své rozhodnutí.* ***Na přijetí není právní nárok****. Výbor při rozhodování zkoumá především naplnění podmínek pro udělení členství dle čl. III. odst. 2 Kodexu.*

3. *Výbor je oprávněn si pro účely rozhodnutí o žádosti vyžádat od žadatele další údaje nebo vysvětlení, popřípadě jej vyzvat k doplnění žádosti a dále je oprávněn si vyžádat o žadateli informace u profesních organizací, jichž je žadatel členem, a případně u osob vykonávajících dohled nad činností žadatele.*

4. *O žádosti rozhodne Výbor do 90 dnů po jejím obdržení; tato lhůta se staví po dobu, kdy jsou podle odst. 3 vyžádány další podklady pro rozhodnutí o žádosti.*

5. *Rozhodnutí o přijetí nabývá účinnosti dnem, kdy žadatel uhradil členský příspěvek, byl-li stanoven.*

6. *Zamítne-li Výbor žádost žadatele, informuje jej o tom s uvedením důvodů, proč nebyl přijat. Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání k Valnému shromáždění OOA-S v patnáctidenní lhůtě, která počne běžet ode dne doručení rozhodnutí Výboru. Za den doručení se považuje i den, kdy byla zásilka jakožto nepřevzatá vrácena zpět sdružení, bylo-li doručováno na adresu, kterou žadatel OOA-S oznámil.*

7. *Zamítnutí žádosti nebrání jejímu opětovnému podání, avšak ne dříve než za rok ode dne zamítnutí, ledaže Výbor udělí žadateli výjimku.*

Čl. V.
Členství

1. *Členství nemůže platně vzniknout tomu, kdo nesplňuje podmínky způsobilosti být členem (odst. 1), pokud tato nezpůsobilost být členem stále nebyla dodatečně zhojena. Platnost úkonů člena sdružení či rozhodnutí orgánů sdružení, jednajících za účasti takového člena, však tím nejsou dotčena.*

2. *Členství je nepřenosné, nelze je postupovat ani dědit či nabývat z titulu přechodu či převodu práv dřívějšího člena a členská práva je nutno vykonávat osobně.*

3. *O přijetí za člena OOA-S vydá žadateli Výbor potvrzení a zapíše jej do příslušného seznamu".*

OSA

Členství ve sdružení upravují Stanovy v čl. 4

„ Členství v OSA

1. *Členem OSA se může stát každý nositel autorských majetkových práv, který má uzavřenou smlouvu o zastupování s OSA a splňuje následující podmínky:*
2. *skladatel, je-li zastupován nejméně po dobu 5 let a dosáhl-li minimálních autorských odměn po čtyři poslední za sebou následující roky vždy nejméně 60.000,- Kč nebo v období posledních pěti let souhrnně 750.000,- Kč.*

3. *Pro autory působící v oblasti vážné hudby a jejich dědice se požadované minimální odměny snižují o 1/3, tj. na 40.000,-Kč ve čtyřech posledních po sobě následujících letech nebo na 500.000,- Kč souhrnně za posledních 5 let.*
4. *textař, je-li zastupován nejméně po dobu 5 let a dosáhl-li minimálních autorských odměn po čtyři poslední za sebou následující roky vždy nejméně 60.000,- Kč nebo v období pěti let souhrnně 750.000,- Kč.*
5. *hudební nakladatel, je-li zastupován nejméně po dobu 5 let, dosáhl-li minimálních autorských odměn po čtyři poslední za sebou následující roky vždy nejméně 120.000,- Kč nebo v období posledních pěti let souhrnně 1.500.000,- Kč. Pro hudební nakladatele působící v oblasti vážné hudby se požadované minimální odměny snižují o 1/3.*
6. *dědic autorských práv za podmínek, že*
   a) *zemřelý nositel autorských práv (autor nebo jeho dědic) byl ke dni úmrtí členem OSA*
      - *autorská odměna zůstavitele po tři poslední roky před úmrtím dosáhla alespoň dvou třetin stanoveného limitu jeho skupiny*
      - *dědic o členství písemně požádá nejpozději v roce následujícím po ukončení dědického řízení*
   b) *zemřelý nositel autorských práv (autor nebo jeho dědic) nebyl ke dni úmrtí členem OSA*

- *jeho autorské odměny nebo odměny náležející dědici za období posledních pěti let dosáhly částky nejméně 1.200.000,-Kč*

c) *je-li dědiců více, může se členem OSA stát jeden z nich, byl-li k tomu všemi ostatními dědici vybrán a písemně potvrzen.*

Práva a povinnosti ze členství vyplývající pak vznikají pouze tomuto členu-dědici.

7.Byl-li zastupovaný již jednou členem OSA, postačí k obnovení členství, dosáhne-li kdykoli později

a) *skladatel minimálních autorských odměn ve dvou posledních po sobě následujících letech nejméně 60.000,- Kč ročně nebo v období pěti let souhrnně 480.000,- Kč,*

b) *textař minimálních autorských odměn ve dvou posledních po sobě následujících letech nejméně 60.000,- Kč ročně nebo v období pěti let souhrnně 480.000,- Kč,*

c) *hudební nakladatel minimálních autorských odměn ve dvou posledních po sobě následujících letech nejméně 120.000,-Kč ročně nebo v období pěti let souhrnně 960.000,- Kč*

d) *dědic minimálních autorských odměn ve dvou po sobě následujících letech nejméně 120.000,- Kč ročně nebo v období pěti let souhrnně 960.000,-Kč.*

e) *pro nositele práv působící v oblasti vážné hudby se požadované minimální odměny snižují o 1/3, dřívější léta členství v OSA se započítávají v plném rozsahu*

8. Členství v OSA lze nabýt na základě písemné žádosti zastupovaného. Žádost musí obsahovat souhlas s těmito stanovami, rozúčtovacím řádem a uvedení profesní skupiny (skladatel, textař, hudební nakladatel), jejímž členem se chce stát a v níž bude požívat členských práv v případě, že přichází v úvahu více skupin. O přijetí žadatele za člena OSA rozhoduje valné shromáždění na návrh dozorčí rady.

9. Valné shromáždění může na návrh dozorčí rady výjimečně přijmout za členy i ty skladatele, textaře, hudební nakladatele nebo jejich dědice, jejichž členství je pro OSA přínosem i přesto, že nesplňují podmínky 1; podmínkou pro toto výjimečné přijetí za člena je skutečnost, že jsou zastupováni OSA nejméně 5 let.

10. Doba trvání zastupování nebo členství u jiného kolektivního správce autorských práv se stejným předmětem ochrany před přijetím do OSA může být započtena výjimečně se souhlasem valného shromáždění.

11. Účinnost členství nastává 1. 1. roku následujícího po dni, kdy byl žadatel přijat za člena OSA.

12. Členství je vázáno na hrazení členských příspěvků, jejichž výši stanovuje na návrh dozorčí rady valné shromáždění". [14]

[14] Platné znění vybraných článků ze stanov kolektivních správců OSA, DILIA, INTERGRAM, OOA-S, OAZA, týkajících se vzniku členství.

Stanovy INTERGRAM a OSA, dle mého názoru, asi nejlépe upravují vznik členství s tím, že zde není tak velký prostor pro libovůli rozhodujících orgánů při přijímání nových členů**.**

7. Problematika uvedení oprávnění k výkonu kolektivní správy do souladu s autorským zákonem č. 121/2000 Sb.

Po nabytí účinnosti autorského zákona č. 121/2000 Sb., mělo ministerstvo v souladu s m § 106 odst. 7 zákona uvést obsah a rozsah oprávnění do souladu s tímto zákonem do 90 dnů od nabytí jeho účinnosti tím, že vydá oprávnění nová.

Ministerstvo kultury však pochybilo, neboť postupovalo dle § 98 a rozhodovalo o udělení oprávnění kolektivním správcům na základě žádostí, které kolektivní správci podali z jeho podnětu.

Vyjma kolektivního správce OOA-S, který sice žádost podal, ale následně ji vzal zpět, byla zbylým kolektivním správcům, tedy OSA, INTERGRAM a DILIA vydána oprávnění nová, která však obsahovala dovětek, že uvádí původní obsah a rozsah oprávnění udělených za účinnosti zákona o hromadné správě do souladu s autorským zákonem.

V případě kolektivních správců OSA a INTERGRAM, i přes již uvedený nejednoznačný obsah oprávnění, nečinil tento postup ministerstva v budoucnu žádný problém, a to z důvodu, že jiný kolektivní správce, ale ani jiná oprávněná osoba (státní zástupce) nepodaly proti takto vydaným oprávněním opravný prostředek, resp. žalobu.

U kolektivního správce GESTOR došlo v případě uvedení jeho oprávnění do souladu s autorským zákonem k soudnímu sporu mezi Ministerstvem kultury a OOA-S, vzhledem k tomu, že o oprávnění k výkonu práva na odměnu při opětném prodeji originálu výtvarného díla uměleckého dle § 24 zákona č.121/2000 Sb., žádala také OOA-S. Její žádost však byla zamítnuta.

7. 1. Problematika uvádění oprávnění k výkonu kolektivní správy OOA-S a DILIA do souladu s autorským zákonem č. 121/2000 Sb.

V této části se budu trochu podrobněji zabývat procesem udělování oprávnění k výkonu kolektivní správy DILIA a OOA-S, pokud se jedná o výtvarné autory děl audiovizuálně užitých.

Ještě jednou zopakuji základní údaje:

DILIA

zastupuje autory děl literárních, dramatických, hudebně dramatických, architektonických, kartografických, choreografických, pantomimických, audiovizuálních a audiovizuálně užitých.

Oprávnění k výkonu hromadné správy jí bylo uděleno pod. č.j. 10690/97, dne 1. 10. 1997 (téhož dne nabylo právní moci).

OOA-S

zastupuje autory děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl – kameramany, architekty, kostýmní výtvarníky aj. (dále jen „výtvarní autoři AVD)

Oprávnění k výkonu hromadné správy jí bylo uděleno pod. č.j. 5534/97, dne 9. 7. 1997 (právní moci nabylo dne 31. 7. 1997). V rámci svého oprávnění byla OOA-S oprávněna též k výkonu kolektivní správy práv obrazové složky audiovizuálních děl.

Vývoj rozsahu oprávnění k výkonu kolektivní správy OOA-S a DILIA

Již v průběhu roku 1998 část výtvarných autorů AVD projevila vůli být při výkonu kolektivní (v té době ještě hromadné) správy zastoupena DILIA.

Po dlouhých jednáních vedených mezi Ministerstvem kultury, DILIA a výše uvedenými nositeli práv, dne 21. 1. 2002 vydalo Ministerstvo kultury rozhodnutí č.j. 12317/1/2001, kterým odňalo dle § 99 odst. 1 písm. a) AutZ. oprávnění č.j. 5534/97 z 9. 7. 1997 udělené OOA-S k výkonu kolektivní správy majetkových práv výtvarných autorů děl audiovizuálně užitých. Zároveň se tímto rozhodnutím ukládala OOA-S povinnost převést veškeré prostředky, podléhající zákazu dispozice podle předběžného opatření č.j. 12317/2001 ze dne 28. 8. 2001, do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí na účet Státního fondu ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie. Proti tomuto rozhodnutí podala OOA-S rozklad, o kterém rozhodl ministr kultury (rozhodnutí k č.j. 12317/1/2001 ze dne 14. 6. 2002) tak, že výrok rozhodnutí opět pouze konkretizoval tak, že přesně vymezil práva, která jsou OOA-S odnímána (zároveň též uvedl, jak jsou tato práva specifikována v AutZ. Podstata rozhodnutí, tj. odnětí oprávnění OOA-S, však zůstala beze změny.

V případě kolektivního správce OOA-S tedy dochází dne 20. 6. 2002, pod. č.j. 12317/1/2001, k pravomocnému odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy pro výtvarné autory AVD. Toto oprávnění je dne 10. 7. 2002, pod. č.j. 180/2/2002, uděleno DILIA.

Jako jeden z hlavních důvodů tohoto kroku ministerstva byl uváděn dlouhodobý vážný zájem většiny výtvarných autorů AVD být zastoupeni při výkonu kolektivní správy DILIA.

OOA-S v této souvislosti napadla zejména chybný procesní postup ministerstva při odnětí příslušného oprávnění OOA-S a žalobou k Nejvyššímu správnímu soudu se domáhala jeho zrušení. OOA-S také zaslala podnět v této záležitosti Veřejnému ochránci práv JUDr. Otakaru Motejlíci (dále jen „VOP“).

V závěrečném stanovisku ze dne 16. 5. 2005 vyjádřil Veřejný ochránce práv plně svou podporu OOA-S a kritizoval dosavadní kroky Ministerstva při správních řízeních o udělení či odnětí oprávnění, týkajících se DILIA a OOA-S.

VOP ve své zprávě hodnotil jak právní předpoklady odnětí oprávnění (zejména autorského zákona, a to i z pohledu ochrany práv a základních svobod zaručovaných LZPS v čl. 26 – právo provozovat jinou hospodářskou činnost, a čl. 34 – právo na ochranu výsledků tvůrčí duševní činnosti), tak i skutkový stav a vyjádřil se ke skutečnostem, které Ministerstvo kultury v průběhu zmiňovaného řízení uvádělo jako důvody pro odnětí oprávnění OOA-S.

Nejprve se VOP vyjádřil k odchodu autorů. V tomto ohledu VOP po rozboru relevantních ustanovení autorského zákona vyjádřil názor, že odchod autorů nelze považovat za stav, který by mohl být považován za odpadnutí předpokladů pro výkon kolektivní správy (23n závěrečného stanoviska), neboť samotný odchod nemůže zakládat situaci, že odpadly předpoklady pro výkon kolektivní správy, ledaže by od kolektivního správce odešli všichni autoři. VOP dále vyjádřil názor, že kolektivní správa je ovládána zásadou solidarity vyjádřenou v § 95 odst. 2 autorského zákona (kolektivní správa je zastupování většího počtu nositelů práv k jejich společnému prospěchu) a nelze tedy argumentovat ani pojmy jako „většina zastupovaných autorů“ nebo „většina relevantních autorů“. Správní orgán se prostě nemůže vyhnout hodnocení, zda kolektivní správce, přestože od něj odešli autoři, vykonává kolektivní správu ke společnému prospěchu všech nositelů práv k příslušným předmětům ochrany.

Dále se VOP zabýval svévolným postupem při rozúčtování odměn a úměrností výše nákladů na výkon kolektivní správy (29n závěrečného stanoviska). V této souvislosti vyjádřil názor, že jestliže odchod autorů není právně relevantní skutečností, nemůže být právně relevantní ani rozúčtování odměn bez účasti (resp. souhlasu) autorů, kteří odešli. Pokud těmto autorům nikdo nebránil v tom, aby se zúčastnili valných hromad a podíleli se na rozhodování o rozúčtování, nemůže jít tato skutečnost k tíži kolektivního správce. Dále VOP vyjádřil názor, že správní orgán by měl v případě odchodu autorů zkoumat, zda kolektivní správce neporušuje povinnosti stanovené zákonem (tj. zejména, zda nebrání nositelům práv v účasti na rozúčtování a tvorbě rozúčtovacího řádu), rozhodně by se však neměl nechat vtáhnout do konfliktu mezi určitou skupinou autorů a kolektivním správcem tím způsobem, že odejme (resp. převede) oprávnění k výkonu kolektivní správy.

Posledním z důvodů pro odnětí, ke kterému se VOP vyjádřil, je otázka posuzování autorskoprávního statusu zastupovaných autorů ministerstvem. V této souvislosti VOP uvedl, že dle jeho názoru není Ministerstvo kultury oprávněno tuto otázku posuzovat, neboť k posuzování, zda výtvory konkrétních osob jsou autorskými díly či nikoliv, přísluší soudům, které jsou především povolány k ochraně subjektivních práv (k podrobnostem argumentace VOP viz jeho závěrečné stanovisko, 33n).[15]

Rozhodnutí o udělení oprávnění ze dne 10. 7. 2002, na základě kterého byla DILIA oprávněna k výkonu kolektivní správy výtvarných autorů děl audiovizuálně užitých, napadla nejvyšší státní zástupkyně žalobou podle § 66 odst. 2 SŘS ze dne 24. 6. 2005, o této žalobě rozhodl Městský soud v Praze tak, že uvedené rozhodnutí o udělení oprávnění zrušil a věc vrátil správnímu orgánu k dalšímu řízení (rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 9 Ca 202/2005 ze dne 31. 5. 2006, právní moci nabyl dne 8. 8. 2006).

Vzhledem k tomu, že dle vyjádření OOA-S Ministerstvo kultury odmítlo uvést její oprávnění do souladu s autorským zákonem č. 121/2000 Sb., se OOA-S také obrátila na Ústavní soud ČR s ústavní stížností proti nečinnosti ministerstva, které Ústavní soud nálezem ze dne 27. 3. 2003 vyhověl.

S přihlédnutím k výše uvedeným rozhodnutím soudů i vyjádření veřejného ochránce práv bylo

[15] srov. Vyjádření veřejného ochránce práv k řízení o odnětí oprávnění OOA-S, sp.zn. 12317/2001 (Závěrečné stanovisko VOP ve věci podnětů OOA-S ze dne 16. 3. 2005)

nutné, aby ministerstvo dořešilo výkon kolektivní správy pro výtvarné autory děl audiovizuálně užitých a zároveň vydalo OOA-S oprávnění k výkonu kolektivní správy ve smyslu autorského zákona č. 121/2000Sb.

Při řešení této problematiky bylo třeba brát v úvahu několik aspektů. Zejména se jednalo o otázku odchodu autorů a dopad této skutečnosti na možnosti výkonu kolektivní správy správcem, jehož nositelé práv odešli. K této skutečnosti se vyjádřil VOP ve své závěrečné zprávě (viz výše a viz též samotná závěrečná zpráva VOP). Ministerstvo kultury se se závěrem VOP v této věci následně ztotožnilo, neboť dle jeho vyjádření není samotný odchod autorů důvodem pro odnětí oprávnění, s výjimkou případu, kdy by kolektivního správce opustili všichni nositelé práv k témuž druhu děl. Důvodem pro odnětí oprávnění by ovšem mohly být příčiny tohoto odchodu. Pouze pokud je příčinou odchodu nositelů práv porušování povinností kolektivního správce dle autorského zákona a tento kolektivní správce uvedené vady ve stanovené přiměřeného lhůtě neodstraní, může ministerstvo zvažovat, zda je toto porušování natolik závažné, aby mohlo být důvodem pro odnětí oprávnění podle § 99 odst. 2 autorského zákona. Je třeba mít na zřeteli, že odnětí oprávnění je až ultima ratio a ministerstvo má samozřejmě i jiné nástroje, jak nutit kolektivního správce k dodržování povinností dle autorského zákona, zejména možnost ukládání pokut stanovenou v § 103.

Podle názoru ministerstva bylo třeba brát v úvahu i skutečnost, že ne všichni autoři jsou s činností OOA-S nespokojeni. Taktéž mnozí nositelé práv, zejména z řad kostýmních výtvarníků, jsou zastupováni jak DILIA, tak OOA-S. Vzhledem k tomu, že výkon kolektivní správy je v ČR ze zákona monopolizován /viz § 98 odst. 6 písm. c) autorského zákona)/ a situace rozhodně není „černobílá“, neboť tak jako někteří autoři vypověděli na základě výzvy ředitele DILIA a presidenta Asociace českých kameramanů OOA-S plné moci k zastupování, tak také mnozí tak neučinili a jsou i nadále zastupováni OOA-S. Odejmutí oprávnění by pak bylo v rozporu s jejich vůlí. Dle názoru Ministerstva kultury nebylo možné činit takto závažné kroky vyhovující pouze jedné skupině nositelů práv.

Kolektivní správu pro autory výtvarných děl audiovizuálně užitých tak vykonává od roku 2005 OOA-S.

I přes opakované žádosti části výtvarných autorů AVD o odnětí příslušného oprávnění OOA-S nebylo Ministerstvem kultury zjištěno porušování povinností ve smyslu autorského zákona tímto kolektivním správcem.

7.2. Vývoj správních řízení o uvedení oprávnění k výkonu kolektivní správy OOA-S do souladu s autorským zákonem č. 121/2000 Sb.

Řízení o uvedení oprávnění OOA-S do souladu s autorským zákonem velmi úzce souviselo a v podstatě se prolínalo se správními řízeními, která byla vedena v souvislosti s oprávněním k výkonu kolektivní správy výtvarných autorů audiovizuálně užitých děl. Toto řízení bylo vedeno ministerstvem pod č.j. 7751/2003. Dne 3. 3. 2005 bylo Ministerstvem kultury vydáno rozhodnutí č.j. 7751/2003 jímž bylo oprávnění OOA-S uvedeno do souladu s autorským zákonem. Oprávnění neobsahovalo právo k výkonu kolektivní správ na vystavování (Ministerstvo kultury tuto skutečnost odůvodnilo tak, že kolektivní správu tohoto práva nelze považovat za účelnou, viz. § 98 odst. 6 písm. c) autorského zákona) a právo na výběr odměn z tzv. reprografie (Ministerstvo kultury odůvodnilo, že toto oprávnění OOA-S na základě předchozího oprávnění nevykonávala). Proti tomuto rozhodnutí podala OOA-S rozklad, který ministr

rozhodnutím č.j. 8517/2005 ze dne 6. 6. 2005 zamítl a rozhodnutí prvního stupně potvrdil. Zesouladěné oprávnění tak nabylo právní moci.

Rozhodnutí o zesouladění následně napadla OOA-S správní žalobou (sp.zn. 11 Ca 210/2005). Žaloba byla úspěšná a Městský soud v Praze svým rozsudkem č.j. 11 Ca 210/2005 – 118 ze dne 21. 11. 2006 výše zmíněné rozhodnutí ministra kultury č.j. 8517/2005 zrušil (prvoinstančního rozhodnutí ministerstva se rozsudek netýkal).

Proti rozsudku Městského soudu v Praze podalo Ministerstvo kultury kasační stížnost, u které nejprve žádalo o přiznání odkladného účinku, posléze tuto žádost stáhlo, aby ji po určitém čase opět podalo. Nejvyšší správní soud pak opětovné žádosti o přiznání odkladného účinku podané kasační stížnosti vyhověl unesením č.j. 5 As 16/2007 – 201 ze dne 31. 7. 2007.

Nejvyšší správní soud následně kasační stížnost Ministerstva kultury zamítl s tím, že Ministerstvo kultury je povinno uvést oprávnění OOA-S do souladu s autorským zákonem.

Největší problém vidělo Ministerstvo kultury v udělení tzv. zesouladěného oprávnění OOA-S k výkonu kolektivní správy, pokud jde o oblast náhradních odměn.

Zde byla OOA-S doposud oprávněna pouze k jejich rozdělování. K výběru odměn z nenahraných nosičů zvukových a zvukově obrazových záznamů a přístrojů k pořízení takových záznamů byla již na základě vyhlášky č. 115/1996 Sb. oprávněna OSA a k výběru odměn z reprografie byla, na základě vyhlášky č. 261/1996 Sb., oprávněna DILIA. V tomto rozsahu (omezujícím ostatní kolektivní správce pouze na rozdělování těchto odměn) byla také oprávnění OSA a DILIA uvedena do souladu s novým autorským zákonem.

Ministerstvo kultury dospělo k závěru, že nemá důvod takto udělená oprávnění OSA a DILIA odejmout, vzhledem k tomu, že výkon jejich kolektivní správy je zcela v souladu s autorským zákonem. Navíc podle novely autorského zákona č. 216/2006, konkrétně § 98 odst. 7, může Ministerstvo kultury udělit oprávnění k výběru odměn pro všechny autory (nebo nositele práv souvisejících s právem autorským) pouze jednomu žadateli. A právě tato skutečnost je v současné době základním bodem sporu mezi Ministerstvem kultury a OOA-S, která požaduje vydání zesouladěného oprávnění s tím, že by nadále byla oprávněna nejenom k rozdělování, ale také k výběru těchto odměn.

V srpnu 2009 Ministerstvo kultury vydalo v souladu se závěry rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a Městského soudu v Praze rozhodnutí, kterým uvádí oprávnění k výkonu kolektivní správy OOA-S do souladu s autorským zákonem č. 121/2000 Sb. Rozhodnutí nabylo právní moci 13. 8. 2009. Tímto rozhodnutím je OOA-S i nadále oprávněna k výkonu kolektivní správy práv výtvarných autorů audiovizuálně užitých děl a také k výběru a rozdělování odměn z nenahraných nosičů a přístrojů k pořizování zvukových či zvukově obrazových záznamů, z přístrojů k pořizování tiskových rozmnoženin a na odměny od poskytovatelů rozmnožovacích služeb za úplatu.

Výkon kolektivní správy obou výše uvedených kolektivních správců se však vzhledem ke „střídavému zastupování výtvarných autorů děl audiovizuálně užitých dostával také do jiné roviny soudních sporů.

7.3. Žaloba na ochranu dobré pověsti

I přes rozhodnutí, kterým bylo oprávnění k výkonu kolektivní správy výtvarných autorů AVD znovu uděleno OOA-S, setrvávala velká část těchto autorů u DILIA a požadovala, aby bylo k výkonu této kolektivní správy znovu oprávněno toto sdružení. Výtvarní autoři AVD odůvodňovali svůj požadavek špatným hospodařením OOA-S (od roku 1997, kdy bylo OOA-S uděleno oprávnění k výkonu hromadné správy, tito autoři prokazatelně neobdrželi žádné odměny), svévolným nakládáním s finančními prostředky, vysokými náklady na činnost apod. DILIA v této souvislosti opakovaně poukazovala na údajně nezákonný postup OOA-S při výkonu kolektivní správy, žádala ministerstvo o prošetření činnosti a odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy OOA-S pro výtvarné autory AVD.

Dne 30. 11. 2005 DILIA odeslala dopis zástupci výtvarných děl AVD a 30. 8. 2006 zveřejnila na svých webových stránkách otevřený dopis adresovaný výtvarným autorům AVD. Tyto dopisy dle mínění OOA-S obsahovaly lživé informace, na jejichž základě měly být těmito autory vypovězeny smlouvy o zastupování OOA-S, případně měla být zrušena jejich registrace v OOA-S. Dle názoru OOA-S se zástupci vedení DILIA dopustili hrubých pomluv, kterými mohla být poškozena práva OOA-S.

OOA-S podala dne 15. 3. 2006 u Městského soudu v Praze na DILIA žalobu na ochranu dobré pověsti. Žaloba byla OOA-S doplněna dne 16. 5. 2006 a vedena pod. č.j. 2Cm 74/2006. Dne 23. 6. 2009 byl vydán rozsudek, který vyhověl žalobě OOA-S. DILIA se následně proti tomuto rozsudku odvolala. V této věci nebylo doposud pravomocně rozhodnuto.

Pro ukázku vzájemných vztahů DILIA a OOA-S z té doby doplním, že dne 12. 11. 2008 byla mezi DILIA, OSA a OOA-S uzavřena dohoda o narovnání, která výslovně zakotvila řešení veškerých sporných záležitostí. A to tak, že smluvní strany se zavázaly, že podpisem uvedené smlouvy zanikly veškeré nároky, které jedna ze stran uplatnila vůči druhé, či oběma stranám v soudních řízeních, i když ještě tato řízení nebyla pravomocně ukončena.

OOA-S však v případě žaloby na ochranu dobré pověsti svůj smluvní závazek nesplnila a předmětnou žalobu nevzala zpět.

7.4. Zadržování odměn kolektivním správcem DILIA

Vzájemným vztahům mezi kolektivním správcem DILIA a OOA-S také nepřispělo jednání DILIA, která v roce 2002 přistoupila ke kroku (z důvodu prevence vzniku škody), jímž chtěla zamezit, aby se odměny vybrané od dovozců přístrojů k pořizování rozmnoženin a poskytovatelů rozmnožovacích služeb nerozúčtovaly mezi neoprávněné nositele práv zastoupené OOA-S. DILIA takto vybrané odměny deponovala na svém účtu od roku 2002 do roku 2006, aniž by jejich určitou část zasílala OOA-S.

Ministerstvo kultury, oprávněno k výkonu dohledu nad kolektivními správci podle § 103 autorského zákona, s DILIA o tomto kroku opakovaně jednalo a v roce 2005 zahájilo v této věci s DILIA správní řízení vedené pod sp. zn. 12886/2005. Na základě tohoto správního řízení DILIA veškeré zadržované odměny převedla na účet OOA-S, a sice ke dni 4. 8. 2006.

8. Udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy OAZA

8.1. Postavení zvukaře ve smyslu autorského zákona

Možné existenci tvůrčí činnosti zvukaře, která by naplňovala znaky autorského díla se Ministerstvo kultury intenzivně věnovalo od roku 2003, a sice v rámci svého rozhodování o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy nově vzniklému občanskému sdružení OAZA.

Pojem tvůrčí činnosti autora je specifikován v § 2 autorského zákona č. 121/2000 Sb, s tím, že výčet druhů autorských děl je demonstrativní. Z tohoto můžeme tedy dovodit, že pokud činnost zvukaře je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě, jedná se bezpochyby o dílo autorské.

Spornými v této souvislosti jsou však závěry, zda je vůbec možné, aby počin zvukaře mohl naplnit zákonné znaky autorského díla, nebo zda se jedná o činnost ryze technického rázu. Touto problematikou se zabývají také komentáře k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb. ovšem s rozdílnými závěry.

Prof. Ivo Telec a JUDr. Tůma vyjadřují ve svém komentáři názor, že činnost zvukaře, jakkoliv odborná a vysoce náročná, je zpravidla technickou profesí plně podřízenou režisérovi, i když nelze vyloučit, že může mít jisté tvůrčí rysy. [16]

V komentáři k autorskému zákonu vydanému v nakl. Linde v roce 2005, autorů JUDr. Jana Kříže, JUDr. Ireny Holcové, JUDr. Veroniky Křesťanové a JUDr. Dagmar Hartmanové však autoři přichází k závěru, že také činnost filmového zvukaře, obdobně jako je tomu u střihačů, může za určitých specifických podmínek naplňovat znaky autorského díla nebo uměleckého výkonu.[17]

Vezmeme-li v úvahu posudky soudních znalců, které si Ministerstvo kultury nechalo v rámci správního řízení vypracovat, svorně tito znalci uvádějí, že v konkrétně určených případech může být činnost zvukaře autorským dílem, a to jak v rámci děl audiovizuálních, tak výjimečně u činnosti zvukařů také v rámci děl auditivních (zejména pocházející z konce 20. a počátku 21. století).

---

[16] srov. Ivo Telec, Pavel Tůma: Komentář k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb., ve zákonů č. 81/2005 Sb., č. 186/2006 Sb., a č. 216/2006 Sb., vydalo nakladatelství C.H. Beck 2007

[10] srov.Jan Kříž, Veronika Křesťanová, Irena Holcová: Komentář k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb., vydaném v nakladatelství LInde 2001

Zahraniční právní úprava se přiklání spíše k názoru, že činnost zvukaře, je až na výjimky činností technického charakteru. Tento názor také dokládá skutečnost, že v zahraničí není samostatně kolektivní správa pro zvukaře autory vykonávána.

Vybereme-li některé příklady zahraničních právních úprav, tak např.: španělský zákon o filmovém průmyslu považuje za tvůrce děl audiovizuálně užitých i mistra zvuku. Ovšem španělský autorský zákon, který je v této záležitosti směrodatný, obsahuje v čl. 87 přesné vymezení okruhu autorů kinematografického díla a toto vymezení neobsahuje mistry zvuku. Podle informace od španělského kolektivního správce DAMA tato organizace (zastupující filmové autorské profese s výjimkou autorů hudby, které zastupuje SGIAE) zastupuje pouze režiséry a scénáristy audiovizuálních děl.

Stejně tak v Austrálii a na Novém Zélandu žádná ochranná organizace v těchto zemích práva mistrů zvuku kolektivně nespravuje a mistři zvuku v těchto zemích nejsou považováni za autory děl audiovizuálně užitých. Co se týče postavení mistrů zvuku v Belgii, mohou existovat různé právní výklady pojmu autorství audiovizuálních děl, nicméně článek 14 belgického autorského zákona jednoznačně obsahuje pouze vyvratitelné domněnky autorství určitých druhů děl, výsledek činnosti zvukových mistrů mezi těmito autorskými příspěvky není zahrnut, a tak by se (podobně jako je tomu v českém nebo německém autorském zákoně nebo v jiných autorských zákonech zemí, kde je autorství filmových děl založeno na shodných principech) mohlo ojediněle a vždy jen za splnění zcela výjimečných okolností jednat o autorský charakter příspěvku mistra zvuku.

Organizace Kopiosto ve Finsku zastupuje mezi 44 organizacemi i mistry zvuku u určitých druhů audiovizuálních děl (nikoli však zvukových záznamů) a z celkové částky odměny vybírané pro všechny držitele práv hradí mistrům zvuku 2 %. Kopiosto je tedy jediný kolektivní správce, resp. organizace sdružující kolektivní správce a nejrůznější profesní organizace (mezi 44 organizacemi, jež sdružuje a jejichž charakter z hlediska autorství filmových děl je v některých případech sporný), který hradí odměny za tvůrčí činnost mistrů zvuku u vybraných druhu audiovizuálních děl.

Norský kolektivní správce děl hudebních a textů TONO nezastupuje mistry zvuku, podle jeho vlastního vyjádření spravuje pouze práva k hudebním dílům vytvořeným mistry zvuku, pokud v konkrétním případě výsledky činnosti mistrů zvuku a zvukových designerů mají charakter hudebních děl.

Dotazem u mezinárodní organizace sdružující všechny kolektivní správce ve světě,CISAC, bylo zjištěno, že žádný kolektivní správce nespravuje práva mistrů zvuku.

8. 2. Postup Ministerstva kultury při udělování oprávnění k výkonu kolektivní správy OAZA

Ochranná asociace zvukařů-autorů (dále jen „OAZA“) podala na Ministerstvo kultury České republiky dne 12. 6. 2003 žádost o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy majetkových práv autorů a jiných nositelů práv s ohledem na skutečnost, že až do té doby žádný z kolektivních správců v České republice neměl oprávnění k výkonu kolektivní správy pro autory-zvukaře, i když dle § 96 autorského zákona je výkon určitých práv prostřednictvím kolektivního správce povinný.

OAZA dále ve své žádosti nastínila proces tvůrčí práce těch zvukařů-autorů (tzv. mistrů zvuku) s tím, že výsledek této tvorby naplňuje § 2 autorského zákona a požívá tak ochrany dle autorského zákona.

Z tohoto důvodu považovala OAZA výkon kolektivní správy pro autory-zvukaře za účelný a zcela vyhovující požadavkům autorského zákona a požádala o udělení oprávnění k výkonu povinně i dobrovolně kolektivně spravovaných práv, v rozsahu uvedeném ve výrokové části. OAZA k žádost přiložila také projevy vůle 35 autorů, kteří chtěli být při výkonu kolektivní správy zastoupeni OAZA.

Ministerstvo kultury dne 8. 9. 2003 vydalo rozhodnutí č.j. 10145/2003, kterým žádost OAZA zamítlo, zejména z důvodu neúčelnosti výkonu kolektivní správy a nezajištění reciprocity výkonu těchto kolektivně spravovaných práv pro zahraniční autory v České republice a pro české autory v zahraničí.

OAZA podala dne 23. 9. 2003 proti tomuto zamítavému rozhodnutí rozklad. Rozhodnutím ministra kultury ze dne 15. 1. 2004, čj. 10145/2003, bylo napadené prvoinstanční rozhodnutí potvrzeno.

OAZA dne 1. 3. 2004 podala proti tomuto rozhodnutí ministra kultury a předcházejícímu prvoinstančnímu rozhodnutí správní žalobu k Městskému soudu v Praze, kterou následně doplnila dne 28. 2. 2005.

Městský soud v Praze vydal dne 14. 10. 2005 rozsudek sp. zn. 5 Ca 39/2004-75, kterým rozhodnutí ministra kultury zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. V odůvodnění Městský soud dospěl k názoru, že správní orgán nedostatečně posoudil, do jaké míry a zda vůbec může činnost zvukaře být předmětem autorskoprávní ochrany, zda výsledek činnosti zvukaře může naplňovat znaky díla požadované autorským zákonem jenom ve spojení s jiným autorským dílem a lze-li ztotožnit autorské dílo zvukaře s dílem hudebním. V odůvodnění rozsudku dále soud shledal pochybení správního orgánu ¨při posuzování účelnosti výkonu kolektivní správy zvukařů-autorů, když správní orgán přihlížel pouze k § 98 odst. 6 a opomenul zhodnotit také naplnění znaku účelnosti uvedeného v § 98 odst. 5 autorského zákona.

Soud poukázal na to, že ministerstvo připustilo, že v některých případech může být výsledkem činnosti zvukaře autorské dílo, a vzhledem k tomu, že některá majetková práva autorská nebo majetková práva související mohou být vykonávána pouze prostřednictvím kolektivního správce dovodil, že bez existence kolektivního správce nemohou být tato práva vykonávána vůbec. Nepřijal přitom argumentaci ministerstva, že ochranu práv zvukařů-autorů lze zajistit prostřednictvím již existujících kolektivních správců – v tomto směru shledal obě napadená rozhodnutí pro nedostatek důvodů nepřezkoumatelnými.

Soud se přiklonil k názoru ministerstva i OAZA, že podklady pro rozhodnutí správního orgánu by měly být doplněny znaleckým posudkem či odborným vyjádřením, jehož zpracování měl zajistit správní orgán.

Dne 6. 3. 2006 vydal ministr kultury rozhodnutí č.j. 3525/2006 (právní moci nabylo dne 9. 3. 2006), kterým napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil prvoinstančnímu orgánu k novému projednání a rozhodnutí.

Prvoinstanční orgán, vázán právním názorem Městského soudu v Praze a rozhodnutím ministra kultury, nechal zpracovat Akademií múzických umění, Filmová a televizní fakulta, se sídlem Smetanovo nábřeží 2, Praha 1, znalecký posudek k posouzení tvůrčích aspektů práce zvukových profesí. Znalecký posudek č.: 032006, potvrdil názor, že výsledkem tvůrčí činnosti profese mistr zvuku (zvukový mistr / sound designer) mohou být výtvory s parametry autorského díla.

S přihlédnutím ke všem nově zjištěným skutečnostem, zvláště na základě shora uvedeného posudku a v návaznosti na vyžádané doplňující informace a písemné podklady, zejména pokud jde o upřesnění rozúčtovacího řádu, předpoklady personálního a provozního zajištění výkonu kolektivní správy a doplnění děl autorů a nositelů práv, kteří projevili vůli nechat se zastupovat kolektivním správcem OAZA, posoudil opětovně správní orgán žádost o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy žadateli. Ministerstvo kultury v říjnu roku 2006 požádalo OAZA o doplnění některých informací, které v původní žádosti o udělení oprávnění chyběly a mezi kterými byl také návrh výše odměn pro jednotlivé způsoby užití předmětů ochrany.

Správní orgán následně vyhodnotil všechny v řízení získané podklady pro rozhodnutí tak, že žadatel splnil při podání žádosti a jejím následném doplnění všechny náležitosti, které jsou mu stanoveny autorským zákonem v ch § 98 odst. 2 a 3 včetně naplnění požadavku účelnosti výkonu kolektivně spravovaných práv, o která žadatel požádal. Správní orgán tak dospěl k závěru, že došlo k naplnění všech podmínek, které § 98 odst. 6 autorského zákona stanoví pro udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy. Správní orgán proto žádosti v plném rozsahu vyhověl s výjimkou zúžení práva na odměnu za zhotovení rozmnoženiny díla pro osobní potřebu na podkladě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu a práva na přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam. V případě obou těchto práv drží oprávnění k vybírání předmětných odměn pro všechny autory a další nositele práv kolektivní správce OSA, a proto bylo nutno požadovaná práva omezit pouze na rozdělování vybraných odměn příslušným autorům tak, jak to vyplývá z § 98 odst. 7 věta za středníkem.

15. 11. 2006 OAZA obdržela oprávnění k výkonu kolektivní správy pro zvukaře – autory.

OAZA v roce 2007 zahájila výkon kolektivní správy práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání. Smlouva vždy obsahovala pevně stanovenou částku bez možnosti dalšího jednání a v průvodním dopise byl uživatel ihned upozorněn na možné vedení soudního sporu v případě, že smlouva nebude za uvedených podmínek uzavřena. Tyto soudní spory byly ze strany OAZA také bez jakéhokoliv jednání s uživateli zahájeny, a to bezprostředně potom, co OAZA uživatele oslovila a uživatel ihned neuzavřel smlouvu.

Pro ukázku původních požadavků OAZA uvádím následující srovnání počtu zastoupených nositelů práv jednotlivými kolektivními správci a výše odměn požadovaných v roce 2007 kolektivními správci za přístroje umístěné ve veřejných prostorech (sazba je stanovena za 1 přístroj /kalendářní měsíc).

OAZA

- 1 zvukový přístroj vč. 2 reproduktorů: 32 Kč,

- 1 zvukově obrazový přístroj 52 Kč.

OSA

- 1 zvukový přístroj: v rozmezí od 104 – 130 Kč (podle počtu obyvatel v obci)
- 1 zvukově obrazový přístroj : v rozmezí od 254 – 317 Kč (opět podle počtu obyvatel v obci).

Za zvukově obrazové přístroje jsou kolektivním správcem OSA tyto odměny vybírány také pro nositele práv zastoupené DILIA a OOA-S. Podíl DILIA činí 35,11%, OOA-S 17,55%. Podíl OSA činí 47,34%.

INTERGRAM

-1 zvukový přístroj se pohybuje v rozmezí od 84 – 105 Kč, (podle počtu obyvatel)
-1 zvukově obrazový přístroj se pohybuje v rozmezí od 168 – 210 Kč (podle počtu obyvatel).

Počet smluvně zastoupených, nebo registrovaných nositelů práv jednotlivými kolektivními správci v roce 2008:

	OSA	**DILIA**	**INTERGRAM**	**OOA-S**	**OAZA**
Vnitrostátní nositelé práv	**5152 autorů 75 nakladatelů**	**3009 autorů**	**70 455 výk. Umělců 783 uměleckých souborů, 508 výrobců a 1728 labelů**	**2195 autorů**	**119 autorů**
Zahraniční nositelé práv	**Cca 2.000 000**	**Min. 500 000**	**371 549**	**211 254**	**0**

Nejednoduchý byl a vlastně až do současné doby je také vztah OAZA a ostatních kolektivních správců

1. Kolektivní správci zastupující autory: OSA, DILIA a OOA-S vstoupili koncem roku 2006 v jednání o uzavření smlouvy o pověření výkonem kolektivní správy práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání, kdy měl tuto kolektivní správu, včetně výběru odměn, vykonávat OSA. Tato trojstranná smlouva byla uzavřena v závěru roku 2007. OSA tak vybíral a doposud vybírá odměny za přístroje umístěné ve veřejných prostorech také za DILIA a OOA-S.

2. K těmto jednáním byla přizvána také OAZA, které byl vzhledem k velmi malému počtu zastupovaných autorů v (v porovnání s ostatními kolektivními správci) navržen podíl ve výši 0,5 %

z vybraných odměn. S touto výši však OAZA nesouhlasila. Své požadavky, i přes četné žádosti kolektivního správce OSA, nedoložila.

3. Po přijetí novely zákona č. 168/2008 Sb., OAZA nadále nespolupracovala při jednáních kolektivních správců o podílech, které jim budou rozděleny z vybraných odměn a v srpnu 2009 pověřila výběrem odměn za přístroje umístěné na hotelových pokojích – zpětně, tedy za období účinnosti zákona č. 81/2005 Sb., OOA-S.

8. 3. Vztah OAZA a Ministerstva kultury

. Ministerstvo kultury již od počátku získávalo od OAZA, dle jeho názoru, nepřesné údaje o počtu zastupovaných autorů, či o samotné existenci spolupráce kolektivního správce se zahraničními organizacemi zastupujícími zvukaře – autory.

Ministerstvo kultury také v souvislosti s výkonem kolektivní správy práva na kabelový přenos několikrát upozornilo OAZA na nepřiměřenost výše požadovaných odměn. Požadavek přehodnocení výše odměn zaslalo několikrát Ministerstvo kultury také v případě výkonu kolektivní správy právoa na provozování rozhlasového a televizního vysílání.

Vzhledem k tomu, že OAZA na výše uvedené podněty nikterak nereagovala, zahájilo Ministerstvo kultury dlouhodobé šetření její činnosti, a to i pro jiné způsoby užití. V rámci prošetřování výkonu kolektivní správy Ministerstvo kultury vyzvalo OAZA, aby doložila výši odměn, které požaduje po uživatelích, a aby tuto výši odměn také náležitě odůvodnila. OAZA i nadále zastávala zavádějící stanovisko, že odměny ve výši 30 – 40% výše, které vybírá OSA, OAZA požaduje na základě schválení Ministerstvem kultury.

<u>Základ pro stanovení odměny</u>

(vyjádření KS, srpen 2008)

OSA,DILIA, OOA-S, INTERGRAM	přihlíží se k počtu nositelů práv zastupovaných na základě smluv, resp. evidovaných, a zastupovaných na základě recipročních smluv
OAZA	vychází z poměru mezi odměnami jednotlivých autorů podílejících se na vytvoření audiovizuálního díla (uváděn příklad režiséra a zvukaře, 50/50) a ze znění § 104 ve znění před novelou 216/2006

Ze srovnání počtu zastupovaných autorů a nositelů došlo Ministerstvo kultury k závěru, že odměny, které OAZA požaduje, jsou zjevně nepřiměřené, neboť v žádném případě počet zastoupených autorů OAZA netvořil 30 či dokonce zmíněných 40% počtu autorů zastoupených OSA.

Ministerstvo kultury zároveň obdrželo v rámci výkonu dohledu nad kolektivními správci řadu podnětů a stížností, které poukazovaly na skutečnost, že OAZA porušuje povinnosti kolektivního správce ve vztahu k uživatelům děl. Tyto podněty a stížnosti lze shrnout tak, že uživatelé a asociace uživatelů nesouhlasili s výší odměn, které OAZA jednostranně stanovila, aniž by byla ochotna o výši odměn s uživateli jednat.

Po mnoha provedených šetřeních výkonu kolektivní správy Ministerstvo kultury přistoupilo k zahájení dvou správních řízení proti kolektivnímu správci OAZA, a sice:

1. Zahájení správního řízení o odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy majetkových práv, s výjimkou děl audiovizuálně užitých, kdy Ministerstvo kultury jako správní orgán pověřený dohledem nad kolektivními správci zahájilo dne 12. 11. 2008 podle § 46 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, a podle § 99 odst. 1 písm. a) zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů (dále jen „autorský zákon“), ve znění pozdějších předpisů, správní řízení o odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy majetkových práv, a to v plném rozsahu oprávnění vydaného rozhodnutím Ministerstva kultury ze dne 15. 11. 2006 č.j. 10145/2003 k dílům, s výjimkou děl audiovizuálně užitých, osob označených v uvedeném oprávnění jako „zvukaři-autoři (mistři zvuku).“

2. Zahájení správního řízení ve věci porušování povinností kolektivního správce, kde Ministerstvo kultury jako správní orgán pověřený dohledem nad kolektivními správci OAZA zahájilo z moci úřední podle § 46 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, a podle § 103 odst. písm. c) zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů (dále jen „autorský zákon“), ve znění pozdějších předpisů, správní řízení ve věci porušování zákonem uložených povinností kolektivním správcem OAZA

Vzhledem k tomu, že OAZA využila všech postupů, které ji správní řád v těchto případech umožňuje, nebylo ještě na počátku roku 2010 ani jedno ze správních řízení pravomocně ukončeno. Výsledek těchto řízení ani dobu jejich pravomocného ukončení nebylo možné přesněji specifikovat. OAZA však pod vlivem těchto správních řízení upravila svůj sazebník ve smyslu § 100 odst. 6 autorského zákona a začala přihlížet k okolnostem, jež toto ustanovení uvádí.

II.Část

Problematické otázky současné právní úpravy, pokud jde o výkon kolektivní správy v ČR

Druhá část mé práce je věnována problematickým ustanovením autorského zákona, která výkon kolektivní správy znesnadňují, ať již tím, že k nim neexistuje jednotný výklad, nebo byly špatně transponovány vzhledem k evropské legislativě, popřípadě dodržování povinnosti dané autorským zákonem brání evropský právní předpis či znění českého právního předpisu stejné právní síly, ale v jiné oblasti práva.

9. Provozování rozhlasového a televizního vysílání

Hoteliérská lobby složená z Asociací majitelů hotelů a penzionů v roce 2004 iniciovala změnu autorského zákona konkr. § 23 provozování rozhlasového a televizního vysílání. Asociace hoteliérů požadovala přijetí výjimky pro úhradu odměn za přístroje umístěné na pokojích hostů těchto zařízení. I přes veškerá upozornění Ministerstva kultury, autorskoprávních expertů i doporučení ze zahraniční, že zavedení této výjimky bude znamenat porušení směrnice, kterou je Česká republika vázána, byla tato novela v parlamentu České republiky prosazena a vydána zákonem č. 81/2005 Sb.

Zároveň s výjimkou pro ubytovací místnosti se v § 23 objevila také výjimka pro zdravotnická zařízení. I zde bylo bohužel vložení výjimky pro zdravotnická zařízení naprosto nelogické, vzhledem k tomu, že byla opomenuta ostatní zařízení obdobného typu, a sice dětské domovy, domovy pro seniory apod. Novela § 23 autorského zákona, vydaná pod č. 81/2005 Sb. – nazvaná také jako tzv. „hoteliérská“, nebo „malá“ novela autorského zákona značným způsobem zkomplikovala a znepřehlednila výkon kolektivní správy v České republice.

Tato záležitost samozřejmě nezůstala v rámci zemí EU bez povšimnutí a proti České republice bylo zahájeno řízení o porušení smlouvy (Infringement) – č. 2005/4430

V říjnu 2005 zaslala Komise Evropských společenství (dále jen „EK“) České republice (dále jen „ČR“) na základě čl. 226 Smlouvy o založení Evropského společenství upozornění, že ČR porušila právo Evropských společenství (dále jen „ES“), neboť podle právní analýzy obsažené v dopise se Komise domnívá, že tato nová výjimka není v souladu s *acquis* ES upravujícím oblast autorských práv, zejména se Směrnicí o Informační společnosti. Podle informace zaslané Stálým zastoupením ČR v Bruselu v roce 2006, bylo toto řízení odloženo.

Také kolektivní správci v České republice iniciovali různé kroky k nápravě daného stavu. Jedním z těchto kroků se stala žaloba proti provozovateli rozhlasového a televizního vysílání (dále jen „provozovatel“) podaná kolektivním správcem OSA. V žalobě se OSA domáhal nezaplacené odměny z licenční smlouvy o užití autorských děl podle § 49 zákona č. 121/2000 ., s tím, že požadoval úhradu odměn za přístroje umístěné na pokojíc h ubytovaných osob v období od. 10. 1. 2005 do 22. 2. 2005.

S tímto požadavkem žalovaný provozovatel nesouhlasil a poukazoval na novelu autorského zákona č. 81/2005 Sb. Také konstatoval, že OSA za těchto podmínek nárok na odměnu nemá, neboť zákon jiný výklad nepřipouští a navíc není podle žalovaného hotelový pokoj veřejným prostorem.

Rozsudek Krajského soudu, který byl vydán dne 26. 2. 2007 pod č.j.: 36 C /115/2005[18], v plném rozsahu vyhověl žalobě kolektivního správce OSA.

Své rozhodnutí Krajský soud mimo jiné odůvodnil takto:

…„Výklad, který by vnesl do věci rozlišování prostor „veřejných“ a »neveřejných“ by podle názoru tohoto soudu byl mimořádně nepříznivý pro autory. Mnohdy totiž tento typ prostoru není snadné odlišit (např. hotelové sauny, bazény, WC, taktéž přístupné pouze hotelovým hostům po zaplacení zvláštních služeb); a zjevně by takový výklad vedl k rozsáhlé manipulaci a přemístění většiny přístrojů do tzv. prostor neveřejných. Soud proto chápe nadále veškeré prostory hotelu (restaurace, jiné podobné provozovny) za nedílný celek, kde má jeho provozovatel povinnost zákonným způsobem otázku provozování autorských práv řešit.

Za dané situace soud shledal, že je zde závažný a neřešitelný rozpor zákonů, a to konkrétně citovaného novelizovaného znění autorského zákona č. 121/2000 Sb. v § 23, s těmito ustanoveními:

ČL. 11 bis Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl, vyhlášené v platném znění pod č.133/1980Sb.:

1)Autoři literárních děl mají výlučné právo udílet svolení:

i)k veřejnému přednášení svých děl, ať již se takový veřejný přednes uskutečňuje jakýmikoliv způsoby nebo prostředky

ii) k veřejnému přenosu přednesení svých děl, a to jakýmikoliv prostředky.

(3) Autoři literárních děl mají po celou dobu trvání svých práv k původním dílům tatáž práva, pokud jde o překlady jejich děl. [19]

ČL. IV bis Všeobecné úmluvy o autorském právu vyhlášené v platném znění pod Č. 134/1980 Sb.: [20]

1) Práva uvedená v článku I zahrnují základní práva, která zajišťují ochranu majetkových zájmů autorů, zejména výlučné právo autora udílet svolení k rozmnožování jakýmkoliv způsobem, k veřejnému provozování a provedení a k vysílání rozhlasem či televizí. Ustanovení tohoto Článku se vztahují na díla chráněná touto úmluvou jak v jejich původní formě, tak i v každé formě odvozené zřejmě od původního díla.

---

[18] Rozsudek Krajského soudu, který byl vydán dne 26. 2. 2007 pod č.j.: 36 C /115/2005

[19] Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, č.133/1980Sb.:

[20] Všeobecná úmluva o autorském právu č. 134/1980 Sb.:

Čl.8 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví WIPO o právu autorském [21]

Bez újmy práv podle článků 11 odst. 1 bodu (ii), 1 ibis odst. 1 bodů (i) a (ii), liter odst. I bodu (ii), 14 odst. 1 bodu (ii) a l4bis odst. 1 Bernské úmluvy, mají autoři literárních a uměleckých děl výlučné právo udílet svolení k jakémukoli sdělování svých děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátovými prostředky, včetně zpřístupňování svých děl veřejnosti takovým způsobem, že každý může mít přístup k těmto dílům na místě a v čase podle své individuální volby…".

Krajský soud v odůvodnění dále poukázal na skutečnost, že vstupem České republiky do Evropské Unie v roce 2004 vznikl další rozpor, a to se Směrnicí Evropského parlamentu a a Rady ES č. 2001/29, kde je znění čl. 23 následující:

„Tato směrnice by měla pokračovat v harmonizaci práva autora na sdělování veřejnosti. Tímto právem by se v širokém smyslu mělo rozumět veškeré sdělování veřejnosti nepřítomné v místě, ze kterého sdělování vychází. Toto právo by mělo zahrnovat jakékoli sdělování nebo jeho přenos díla pro veřejnost po drátě nebo bezdrátově, včetně vysílání. Toto právo by nemělo zahrnovat žádné jiné úkony".[22]

Vzhledem k výše uvedenému, ale také vzhledem k závěrům rozsudku Soudního dvora Evropských společenství ze dne 7. 12. 2006 vydaného ve věci C 306/05, Sociedad General de Autores y Editores de Espaňa (SGAE) proti Rafael Hoteles SA (této problematice se podrobněji věnuji dále), řešil Krajský soud v Praze v souladu se závěry Evropského soudu, rozpor vnitrostátního ustanovení (tedy novelizovaný § 23 autorského zákona) a práva mezinárodního a také Evropského, ve prospěch práva Evropského a mezinárodního.

Rozsudek Krajského soudu, jakožto soudu prvého stupně, napadl provozovatel 3. dubna 2007 odvoláním v němž zejména poukázal na rozsudek Evropského soudu ze dne 23. 2. 2000 č. C-293/98, který mimo jiné uvádí, že

..."otázka, zda hotelový pokoj je či není veřejným místem musí být řešena v souladu s právem jednotlivých zemí…" [23]

Podle provozovatele tedy nelze dovodit jinak než, že ve smyslu ustanovení § 23 autorského zákona č. 121/2000 Sb., (ve znění po přijetí novely č. 81/2005 Sb)., hotelový pokoj není veřejným místem a proto je třeba danou věc posoudit podle této vnitrostátní úpravy na níž Evropský soudní dvůr poukázal. Provozovatel v rámci své argumentace také poukázal na rozsudek Nejvyššího sou ČR ze dne 22. 12. 1988 sp. zn. 5 Tz 37/88, který též hotelový pokoj definoval jako soukromý prostor.

Vrchní soud v Praze, který ve věci rozhodoval jako soud druhého stupně, vydal dne 19. února 2008 v této věci rozsudek pod č.j. 3 Co 34/2007 – 65 kterým rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

---

[21] Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví WIPO o právu autorském

[22] Směrnice Evropského parlamentu a Rady ES, č. 2001/29

[23] Rozsudek Evropského soudu ze dne 23. 2. 2000 č.j. C-293/98,

V odůvodnění svého rozsudku Vrchní soud plně odkázal na závěry soudu prvého stupně, které navíc doplnil o následující:

„Pojem provozování rozhlasového nebo televizního vysílání podle úpravy § 23 autorského zákona se týká druhotného užití rozhlasového a televizního v sílání v prostorách přístupných veřejnosti, kdy dochází k dalšímu užití děl pomocí přístrojů technicky způsobilých k příjmu vysílání.

Přijímače, byť jsou umístěny v hotelových pokojích, jsou určeny zákaznické veřejnosti a provozovatel hotelového zařízení umožňuje – z pohledu vysílatele- individuálně neurčenému okruhu osob vnímání příslušného vysílání a tím zpřístupňuje autorským zákonem chráněné statky. To se nepochybně děje za účelem ekonomického prospěchu provozovatele, který úroveň poskytovaných služeb (vybavenost hotelových pokojů), má možnost zakalkulovat do cen poskytovaných služeb. I proto jsou nedůvodné námitky odvolání, včetně odkazů na konkrétní rozhodnutí, týkající se nikoliv autorskoprávních nároků, o soukromém prostoru hotelového pokoje“.[24]

9. 1. Analýza rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-306/05 Sociedad General de Autores y Editores de Espaňa (SGAE) proti Rafael Hoteles SA (španělská předběžná otázka k "hotelovým pokojům") a jeho důsledky pro ČR

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí Evropského soudního dvora mělo zásadní význam i pro další novelu § 23 autorského zákona, věnovala bych se této problematice trochu podrobněji.

Předmět sporu

V případě toho sporu vedeného pod sp. zn. C-306/05 šlo o výklad španělského zákona o duševním vlastnictví (dále jen „ZDV“), přijatého královským legislativním nařízením č. 1/1996 ze dne 12. 4. 1996 /BOE č. 97 ze dne 22. 4. 1996.

Článek 17 ZDV stanoví:

„Autor vykonává výlučně práva na využívání svého díla jakýmkoliv způsobem, a zejména práva na rozmnožování a rozšiřování, sdělování veřejnosti a zpracování, která nemohou být vykonávána bez jeho svolení, s výjimkou případů stanovených tímto zákonem.“

Článek 20 odst. 1 ZDV stanoví:

„Sdělováním veřejnosti se rozumí všechny akty, kterými je dílo zpřístupněno většímu počtu osob, bez předchozího rozšíření jeho exemplářů každému z nich. Jako sdělování veřejnosti nemůže být kvalifikováno sdělování v čistě soukromých prostorách, která nejsou součástí vysílací sítě ani s ní nejsou spojena.“

Výše uvedená ustanovení vycházejí z článku 3 Směrnice o Informační společnosti a v obecné rovině přiznávají autorům výlučné právo na sdělování jejich autorských děl veřejnosti (čl. 17).

[24] Rozsudek Vrchního soudu v Praze, který ze dne 19. února 2008 , č.j. 3 Co 34/2007 – 65

Španělský kolektivní správce SGAE (dále jen „SGAE“) zastával názor, že užíváním televizních přijímačů a přístrojů v hotelových pokojích docházelo ke sdělování autorských děl, společnost Rafael Hoteles SA (dále jen „Rafael“) naopak zastával názor opačný. SGAE podal proti Rafael žalobu pro údajné porušování autorského práva. Španělský soud, soud první instance, žalobu SGAE zamítl s odkazem na nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu Španělska. SGAE se odvolal k Zemskému soudu v Barceloně (Audiencia Provincial de Barcelona), který se domnívá, že španělská legislativa a precedenční právo pravděpodobně porušují Směrnici o autorském právu, proto přerušil řízení a požádal ESD o zodpovězení níže uvedených předběžných otázek.

Rozhodnutí ESD o španělské předběžné otázce (C-306/05)

Dne 7. 12. 2006 vynesl Evropský soudní dvůr (dále jen "ESD") rozsudek ve věci C-306/05 Předmětem řízení byla žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vznesené španělským soudem, který řeší spor mezi SGAE a Rafael ohledně výkladu článku 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „Směrnice o Informační společnosti“).

V žádosti o rozhodnutí předběžné otázky byly uvedeny tři otázky:

„1) Představuje umístění televizních přijímačů, prostřednictvím kterých je kabelem šířen televizní signál zachycený satelitem nebo pozemní cestou, v hotelových pokojích sdělování veřejnosti, na které se vztahuje předpokládaná harmonizace vnitrostátních právních předpisů o ochraně autorského práva stanovená v článku 3 směrnice [2001/29]

2) Je v rozporu s ochranou autorského práva stanovenou směrnicí [2001/29], pokud je hotelový pokoj chápán jako čistě soukromý prostor, takže sdělování v něm prostřednictvím televizních přijímačů, do kterých je šířen signál zachycený předtím hotelem, není považováno za sdělování veřejnosti?

3) Pro účely ochrany autorského práva s ohledem na sdělování veřejnosti stanovené ve směrnici [2001/29] lze považovat sdělování, které se uskutečňuje prostřednictvím televizního přijímače umístěného v hotelovém pokoji, za sdělování veřejnosti, protože veřejnost, která se v něm střídá, má přístup k dílu?“[25]

ESD, vycházeje z relevantních mezinárodních smluv, ze Směrnice o Informační společnosti a ze španělské vnitrostátní právní úpravy, rozhodl následovně:

„1) Ačkoliv pouhé poskytnutí fyzického zařízení nepředstavuje, jako takové, sdělování ve smyslu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, poskytování signálu hotelovým zařízením prostřednictvím televizních přijímačů klientům ubytovaným v pokojích tohoto zařízení představuje, nezávisle na užívané technice přenosu signálu, sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 této směrnice.

[25] Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vznesené španělským soudem, který řeší spor mezi SGAE a Rafael ohledně výkladu článku 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady

2) Soukromá povaha pokojů hotelového zařízení nebrání tomu, aby v nich uskutečňované sdělování díla prostřednictvím televizních přijímačů představovalo sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29".[26]

9.2. Srovnání španělské a české právní úpravy

Český autorský zákon, obdobně jako španělský ZDV přiznává autorovi výlučné právo na sdělování jeho díla veřejnosti v § 12 odst. 4 písm. f). Ve zde uvedeném demonstrativním výčtu druhů sdělování veřejnosti je v bodu 4 uvedeno „právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla", které je dále specifikováno v § 23 autorského zákona.

Podle § 23 autorského zákona věty první se provozováním rozhlasového či televizního vysílání díla rozumí „*zpřístupňování díla vysílaného rozhlasem či televizí pomocí přístroje technicky způsobilého k příjmu rozhlasového či televizního vysílání*." V druhé větě je pak negativně vymezeno, co se za provozování ve smyslu § 23 nepovažuje, následovně:

"*Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 nepovažuje zpřístupňování díla pomocí přístrojů technicky způsobilých k příjmu rozhlasového a televizního vysílání ubytovaným v rámci poskytování služeb spojených s ubytováním, jsou-li tyto přístroje umístěny v prostorách určených k soukromému užívání ubytovanými osobami. Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 rovněž nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních".*

Zatímco španělský zákonodárce v negativním vymezení pojmu sdělování veřejnosti použil pouze obecné pojmy („v čistě soukromých prostorách, které nejsou součástí vysílací sítě ani s ní nejsou spojena."), český zákonodárce vymezil prostory, v nichž nedochází ke sdělování veřejnosti konkrétně, a to jako „prostory určené k soukromému užívání ubytovanými osobami", a dále ještě vyloučil z práva na sdělování veřejnosti zpřístupňování děl podle § 23 AZ pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních.

Český zákonodárce při formulování výše uvedených výjimek (zejména ve prospěch hotelových pokojů, neboť výjimka ve prospěch zdravotnických zařízení je ještě širší a neomezuje se pouze na prostory, které mohou z jistých hledisek naplňovat znaky soukromého prostoru), zakotvených tzv. poslaneckou novelou autorského zákona č. 81/2005 Sb., vyšel jednak z předpokladu, že umístění televizních či rozhlasových přijímačů v hotelových pokojích je „pouhým provozováním zařízení umožňujícím nebo zajišťujícím takové sdělování" podle § 18 odst. 3 AZ, resp. podle bodu 27 preambule Směrnice o Informační společnosti, jednak z předpokladu, že osoby ubytované v hotelovém pokoji nepředstavují z hlediska autorského zákona veřejnost vzhledem k povaze prostoru, v němž dochází ke sdělování autorských děl veřejnosti.

Oba výše uvedené předpoklady, resp. výklady relevantních mezinárodních smluv a Směrnice o Informační společnosti, ESD svým rozhodnutím vyvrátil. K otázce „pouhého provozování zařízení" lze

[26] Rozsudek Evropského soudní ho dvora ve věci C-306/05

výklad provedený ESD ještě doplnit výkladem provedeným českým Ústavním soudem v nálezu č. 1 ÚS 69/06 (k trestnosti reprodukce děl bez smlouvy s kolektivním správcem autorských práv.

9.3. Dopady rozhodnutí ESD a jeho možné důsledky pro Českou republiku

ESD v rozhodnutí C-306/05 poskytl výklad pojmu sdělování autorských děl veřejnosti realizovaného prostřednictvím televizních nebo rozhlasových přijímačů umístěných v hotelových pokojích. K výkladu dospěl na základě analýzy příslušných relevantních mezinárodních smluv a Směrnice o Informační společnosti.

Ze znění bodu 1 výroku předmětného rozsudku, podle něhož :

„…*poskytování signálu hotelovým zařízením prostřednictvím televizních přijímačů klientům ubytovaným v pokojích tohoto zařízení představuje, nezávisle na užívané technice přenosu signálu, sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 této směrnice*“..

lze vyvodit, že § 23 autorského zákona, přinejmenším v části týkající se hotelových pokojů, tj. věta druhá

„Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 nepovažuje zpřístupňování díla pomocí přístrojů technicky způsobilých k příjmu rozhlasového a televizního vysílání ubytovaným v rámci poskytování služeb spojených s ubytováním, jsou-li tyto přístroje umístěny v prostorách určených k soukromému užívání ubytovanými osobami.“,

je v rozporu jednak s čl. 3 Směrnice o Informační společnosti, jednak s čl. 11 a 11bis Bernské úmluvy, s čl. 8 Smlouvy WIPO o právu autorském, potažmo i s čl. 9 odst. 1 Dohody TRIPS. Totéž lze konstatovat i o větě třetí téhož:

„Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 rovněž nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních.“

neboť ani z mezinárodních smluv ani ze Směrnice o Informační společnosti nevyplývá možnost státu, který je vázán těmito mezinárodními instrumenty, takovou výjimku v národním právním řádu upravit, resp. komukoli poskytnout.

Vzhledem k těmto okolnostem a v návaznosti na infrigement zahájený Komisí Evropských společenství vůči České republice, přistoupilo Ministerstvo kultury k opakované novelizaci § 23 autorského zákona, s tím, že povinnost úhrady autorských odměn z hotelových pokojů bude opět navrácena do znění autorského zákona.

Novela § 23 byla předložena LRV s tím, že v připomínkovém řízení došlo v návrhu novelizovaného k ponechání výjimky pro zdravotnická zařízení. Navíc byl do této novely vsunut další odstavec, který navázal na dopis Evropských společenství, který reagoval na předloženou stížnost ve věci právní úpravy obsažené v § 97 odst. 2 autorského zákona, že kolektivní správu práv může vykonávat pouze právnická osoba se sídlem v České republice a § 98 odst. 6 písm. c) autorského zákona upravující monopolní postavení kolektivního správce v České republice (této problematice jsem se věnovala výše).

Novela autorského zákona, která byla předložena Parlamentu České republiky tedy kromě odstranění výjimky úhrady odměn za přístroje umístěné v místech sloužících pro ubytování hostů, obsahuje odstranění povinnosti sídla v České republice pro právnické osoby vykonávající zde kolektivní správu.

Ministerstvo kultury předložilo novelu § 23 se záměrem, aby byla přijata v prvním čtení, toto však parlamentní výbory neodsouhlasily, a daly se tak očekávat nejen další pozměňovací návrhy, ale také další návrhy novely autorského zákona.

Zásadní pozměňovací návrhy, které se objevily v procesu vládního projednávání novely § 23 autorského zákona, následně zařazené do novely, byly tyto:

1. Z textu byla odstraněna výjimka pro prostory sloužící k ubytování hostů, a tedy zjednodušeně řečeno rozhlasové a televizní přístroje na hotelových pokojích měly být opět zpoplatněny, výjimka pro zdravotnická zařízení však v textu návrhu zůstala. V této souvislosti dne 4. 1. 2008 obdrželo Stálé zastoupení ČR v Bruselu dopis EK z 26. 12. 07, ve kterém EK žádá o vysvětlení, proč znění navrhované novely stále obsahuje výjimku ve prospěch zdravotnických zařízení. Ministerstvo kultury původně navrhovalo zrušit výjimku zcela, tj. navrátit § 23 do znění z roku 2000. Na základě zadání vlády byla výjimka zrušena pouze pro hotely a obdobná ubytovací zařízení, výjimka pro zdravotnická zařízení zůstala.

2. Odměny z přístrojů na pokojích ubytovaných osob tzv. „zastropovat“ nejvyšší možnou požadovanou částkou.

Poslanecká sněmovna nakonec přijala novelu § 23 autorského zákona, kde ponechala výjimku pro zdravotnická zařízení. Odměny za přístroje umístěné na pokojích ubytovaných osob získaly tzv. strop, a to, že výše za přístroj nesmí přesáhnout 50% koncesionářského poplatku pro všechny kolektivní správce. Tato novela také odstranila povinnost kolektivním správcům mít sídlo na území České republiky.

9.4. Výkon práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání českými kolektivními správci

K výkonu kolektivní správy práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání, a tedy i k výběru odměn, jsou oprávněni kolektivní správci, kteří získali příslušné oprávnění ze strany Ministerstva kultury, a sice: OSA, INTERGRAM, DILIA, OOA-S a OAZA.

Poslanecká sněmovna novelou autorského zákona č. 81/2005 Sb. prosadila odstranění povinnosti úhrady odměn za přístroje umístěné na pokojích ubytovaných osob. Tato novela však byla a doposud je v rozporu mezinárodní právní úpravou a proti České republice bylo v této souvislosti opět zahájeno řízení. Povinnost úhrady odměn byla do AZ vrácena zmiňovanou novelou č. 168/2008 Sb.

Jak bylo uvedeno výše, již za účinnosti zákona č. 81/2005 Sb., obdržel kolektivní správce OSA pravomocný rozsudek, který mu potvrdil, že jeho nárok na úhradu odměn za přístroje umístěné na pokojích ubytovaných osob je oprávněný. Koncem roku 2008, zahájil OSA jako první výběr odměn tzv. „zpětně“, tedy za období účinnosti zákona č. 81/2005 Sb.

Aktuální otázky výkonu kolektivní správy v České republice

Po nabytí účinnosti zákona č. 168/2008 Sb. Začali kolektivní správci uzavírat hromadné smlouvy odděleně, a sice za

- užití děl a jiných předmětů ochrany dle autorského zákona, na přístrojích umístěných ve veřejných prostorách (kde povinnost hradit odměny za rozhlasové a televizní přístroje umístěné ve veřejných prostorách nebyla nikdy zrušena a tarify těchto odměn nejsou stanoveny a ani nijak omezeny právním předpisem),

- užití předmětů ochrany na přístrojích umístěných na pokojích ubytovaných osob po nabytí účinnosti zákona č. 168/2008 Sb. a

- za užití předmětů ochrany na přístrojích umístěných na pokojích ubytovaných osob tzv. zpětně, tedy za období účinnosti zákona č. 81/2005 Sb.

Navíc byl výběr odměn dle uvedených bodů prováděn následujícím způsobem:

Pokud jde o přístroje umístěné ve veřejných prostorách, vybírali tyto odměny: INTERGRAM, OAZA a OSA, kterého k výkonu této kolektivní správy pověřily OOA-S a DILIA. O obdobném pověření jednala s OSA také OAZA, bohužel k uzavření příslušné smlouvy nedošlo.

O něco složitější situace nastala v případě výběru odměn za přístroje umístěné na pokojích ubytovaných hostů.

Někteří kolektivní správci začali po nabytí účinnosti novely 168/2008 Sb., rozesílat uživatelům děl návrhy hromadných smluv. Na základě výzvy Asociace hotelů a restaurací ČR, která poukázala na nepřehlednost současného výkonu této kolektivní správy, se na Ministerstvu kultury uskutečnila dvě jednání kolektivních správců, kteří přehodnotili svá stanoviska a rozhodli se projednat uzavření dohody, kdy by odměny za přístroje umístěné na hotelových pokojích vybíral za všechny kolektivní správce zastupující autory, OSA a za ostatní nositele práv INTERGRAM. Kolektivní správci se také vyjádřili, že až do uzavření dohody nebudou po uživatelích děl tyto odměny požadovat. Jednání kolektivních správců však nebyla doposud uzavřena. V současné době (leden 2010) vybírají tyto odměny OSA (pověřená pro výkon této kolektivní správy OOA-S a DILIA) a INTERGRAM, a to tak, že OSA vybírá plných 25% koncesionářského poplatku s tím, že práva OAZA na odměnu, pokud jde o zvukové záznamy, neuznává. Intergram vybírá 24, 5 % s tím, že 0,5% „ponechává“ pro výběr OAZA. OAZA s tímto způsobem výběru odměn nesouhlasila a tyto odměny nevybírala.

V této souvislosti se na Ministerstvo kultury opětovně obrátila Asociace hotelů a restaurací ČR a požádala o uspořádání společného jednání k nalezení kompromisního řešení vzhledem k tomu, že jak sama uvádí, majitelé hotelů, penzionů, aj ubytovacích zařízení tím, že neplatili odměny za přístroje umístěné na pokojích ubytovaných osob, jednali plně v souladu s platnými právními předpisy České republiky. Jednání se za tímto účelem uskutečnila také na Ministerstvo kultury za účasti kolektivních správců a zástupců AHRČR, nicméně k jasné kompromisní dohodě zde nedošlo. Následně začal tyto odměny po uživatelích děl požadovat také INTERGRAM a OOA-S, která byla pověřena výběrem odměn OAZA. Toto však neplatilo u členů AHR ČR, kteří s tímto pověřením nesouhlasili. Na jednotlivé členy AHR ČR se nyní obrací OSA, INTERGRAM, OOA-S a OAZA.

Uživatelé děl a zejména provozovatelé ubytovacích zařízení se v této souvislosti dostali do velmi znevýhodněného postavení, neboť stávající výběr odměn byl pro ně velmi nepřehledný a netransparentní, čímž opět docházelo ke zhoršení pověsti kolektivních správců.

Jen obtížně budeme pro případnou novelizaci autorského zákona nalézat možnosti snadnějšího a zároveň spravedlivějšího uzavření hromadných smluv mezi uživateli předmětů ochrany a kolektivními správci, tedy zejména pokud jde o stanovení výše odměn, tam, kde nejsou upraveny právním předpisem, zde však může napomoci právě již výše zmíněný institut zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv.

Jako mnohem větší problém však vidím velmi obtížné sjednávání smluv o pověření mezi jednotlivými kolektivními správci. Tato situace následně vnáší do výkonu kolektivní správy právní nejistotu a zmatek, kdy se na jednotlivé uživatele obrací vždy několik kolektivních správců. Autorský zákon sice v § 101 odst. 11 dává skutečně oprávnění uživateli požadovat, aby kolektivní správci pověřili uzavřením smlouvy společného zástupce v případě, že více než dva kolektivní správci kolektivně spravují právo k užití předmětu ochrany, k němuž dále poskytují licenci. V této souvislosti je však nutné upozornit na skutečnost, že výklad tohoto není jednoznačný vzhledem k tomu, že autorský zákon dává na jedné straně uživateli oprávnění požadovat po kolektivních správcích za výše uvedených podmínek společného zástupce, na straně druhé však pro kolektivní správce ze znění autorského zákona žádná taková povinnost nevyplývá. Stejně tak doposud nebylo v této věci vydáno žádné soudní rozhodnutí.

Možným řešením této situace může být zakotvení zákonné povinnosti kolektivních správců, kteří by v konkrétních případech byli povinni pověřit výkonem kolektivní správy společného zástupce a zároveň rozšíření pravomoci ministerstva, které by bylo v případě, že se kolektivní správci nedokáží na určení společného zástupce dohodnout, oprávněno jednoho z nich určit. Jak již bylo také uvedeno výše, věci by zde napomohlo zařazení tohoto práva mezi povinně kolektivně spravovaná.

V současném návrhu novely autorského zákona, který je ze strany Ministerstva kultury připravován a do konce roku 2010 předložen, se objevuje vůbec první konkrétnější úvaha o řešení této obtížené problematiky, na kterou poukazuje a jejíž nápravu požaduje stále větší množství uživatelů děl.

Ministerstvo kultury k tomuto uvádí:

„K zajištění postrádané efektivity ustanovení § 101 odst. 11 je využito legislativního nástroje fikce (užita již v AZ např. v ust. § 63 odst. 1 nebo § 106 odst. 4). Fikce, jako zákonná konstrukce určitého stavu, když je zřejmé, že tento stav neodpovídá skutečnosti (v daném případě jde o absenci dohody kolektivních správců o pověření společného zástupce pro uzavření konkrétní smlouvy), řeší dosud patové situace, kdy uživatel, resp. právnická osoba sdružující více uživatelů daného předmětu ochrany, má zájem uzavřít příslušnou smlouvu, ale marně se dožaduje svého práva na pověření jediného společného zástupce.

Po současně navrhované novelizaci povinností kolektivních správců v zájmu větší transparentnosti (zveřejňování strukturovaných údajů o inkasu z jednotlivých užití) bude možno objektivně ověřit i podíly jednotlivých dotčených kolektivních správců, podle nichž by byl podle této fikce pověřen jejich společný zástupce. Zejména pro usnadnění pozice dotčených uživatelů pro případ sporu nebo bylo-li by to nutné z důvodu právní jistoty, se zakotvuje nová povinnost ministerstva vydat na žádost, při prokázání nezbytnosti pro uplatnění práva, osvědčení (nikoli formou rozhodnutí ani usnesení, ale jako jiný úkon

podle části čtvrté nového správního řádu), které potvrdí skutečnost, že konkrétní kolektivní správce je právoplatným společným zástupcem pro uzavření příslušné smlouvy.“

V této souvislosti Ministerstvo kultury navrhuje toto nové znění § 97 odst. 7 autorského zákona*:*

Dosavadní odst. 7 a 8 se přečíslují a obsahují následující znění:

„(7) Nedojde-li do tří měsíců od podání písemné žádosti o pověření společného zástupce podle § 101 odst. 11 adresované všem dotčeným kolektivním správcům k dohodě mezi těmito kolektivními správci o pověření jediného společného zástupce a jde-li o požadavek právnické osoby sdružující vyšší než zanedbatelný počet uživatelů příslušného předmětu ochrany), je tímto společným zástupcem kolektivní správce, jehož podíl na vybraných odměnách za předmětné užití byl v předchozím kalendářním roce nejvyšší. Takto stanovený společný zástupce, sdělí písemně bez zbytečného prodlení tuto skutečnost ostatním dotčeným kolektivním správcům, ministerstvu a uživateli, který požádal o pověření společného zástupce.

Doplnění textu § 97 odst. 7 (po přečíslování 8): Osoba pověřená podle odstavce 5 nebo považovaná za pověřenou podle odstavce 7 jedná při zastupování …“[27]

Naformátováno: Písmo: (výchozí) Arial, není Tučné, Kurzíva, Barva písma: Černá

Na toto ustanovení by následně měla navázat také novela § 101 odst. 11, která by doplnila povinnost kolektivních správců uzavřít dohodu o vzájemném zastoupení (resp. pověření). Tato povinnost by však pro kolektivní správce nastala pouze v případě, že by o takovéto vzájemné zastoupení požádala pouze asociace sdružující vyšší než zanedbatelný počet uživatelů.

10. <u>Monopol výkonu kolektivní správy v České republice</u>

10.1. Historický exkurs do právní úpravy monopolního výkonu kolektivní správy práv v ČR

Bez ohledu na to, že Česká republika je dnes členem Evropské unie (EU) a musí respektovat pravidla stanovená tímto společenstvím, nelze v oblastech, které nejsou právem EU výslovně upraveny, odhlížet od historických souvislostí a určitých právně-historicko-kulturních tradic, které mají na současnou českou právní úpravu nesporný vliv. Z tohoto důvodu uvádím následující přehled právní úpravy kolektivní správy, jakož i historických událostí týkajících se praktického vývoje v oblasti kolektivní správy práv, konkrétně monopolního výkonu kolektivní správy na území ČR.

Úprava z roku 1926, resp. 1930

Historicky první právní úprava kolektivní správy práv na území dnešní České republiky (tehdy Republiky československé) byla stanovena zákonem č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském). V oddíle II. písmenu b) byla v § 30 předpokládána, resp. připuštěna existence subjektu (subjektů) zastupujícího autory hudebních děl s textem nebo bez textu. Autorský zákon z roku 1926 byl novelizován zákonem č. 120/1936 Sb., který

[27] Použito z návrhu novely autorského zákona č. 121/2000 Sb., ve znění k datu 31. 4. 2010

doplnil nový § 30a, na základě kterého Ministerstvo školství a národní osvěty (MŠNO) mohlo přiznat výhradné právo (monopol) na území republiky Československé udělovat svolení k některým způsobům užití autorských děl (způsobů tradičně kolektivně spravovaných, např. k veřejnému živému provozování hudebních děl, k provozování ze záznamu nebo k vysílání rozhlasem nebo jinými technickými prostředky atd.) a výhradné právo vybírat za udělené svolení honoráře (autorské odměny). Na základě uvedeného zmocnění vydalo MŠNO v roce 1936 vyhlášku č. 214/1936 Ú.l., o přiznání výhradných práv Ochrannému sdružení autorskému československých skladatelů, spisovatelů a nakladatelů, zapsanému společenstvu s r. o. v Praze. V roce 1952 bylo vyhláškou č. 353/1952 Ú.l., o zabezpečení ochrany původských práv k dílům literárním, Československému divadelnímu a literárnímu jednatelství, zapsanému společenstvu s r.o. v Praze přiznáno výhradné oprávnění udílet svolení k užití autorských děl slovesných, dramatických, hudebně-dramatických, choreografických a pantomimických, a to např. k veřejnému provozování, k šíření rozhlasem, k provozování ze záznamu v kinech apod., a zároveň za udělená svolení vybírat odměny.

Úprava z roku 1953

Dnem 1. 1. 1954 nabyl účinnosti autorský zákon č. 115/1953 Sb., který předchozí právní úpravu zrušil. Kolektivní správa práv byla nově upravena v § 70 až § 71. Podle této úpravy podléhali tehdejší kolektivní správci (ochranné organizace autorské) přímo Ministerstvu kultury. Na základě zmocnění v autorském zákoně z roku 1953 vydalo Ministerstvo kultury vyhlášku č. 145/1954 Ú.l., nahrazenou vyhláškou č. 99/1958 Ú.l., kterou přiznalo ochranným organizacím autorským výhradní oprávnění (monopol) udělovat svolení k užití autorských děl a vybírat autorské odměny. Podle těchto vyhlášek byla udělena výhradní oprávnění k výkonu kolektivní správy třem subjektům, a to Československému divadelnímu a literárnímu jednatelství v Praze, spravujícímu práva k dílům literárním a divadelním, dále Ochrannému svazu autorskému v Praze, spravujícímu práva k dílům hudebním s textem nebo bez textu, a Ochranné organizaci autorské při Českém fondu výtvarných umění v Praze, spravujícímu práva k dílům výtvarných umění.

Úprava z roku 1965

Autorský zákon č. 35/1965 Sb., který nahradil předchozí právní úpravu, upravoval kolektivní správu v § 44. Ministerstvo kultury mohlo přiznat organizacím zastupujícím autory nebo výkonné umělce ve výkonu práv výhradní oprávnění (monopol), aby v rámci své působnosti udílely svolení k užití děl a výkonů a vybíraly autorské odměny, popřípadě mohlo Ministerstvo kultury takové organizace zřídit. V té době platila stále ještě výhradní oprávnění založená výše uvedenou vyhláškou z roku 1958 (vyhl. č. 99/1958 Ú.l.). V roce 1991 byla přijata vyhláška Ministerstvo kultury č. 241/1991 Sb., o výhradním oprávnění některých organizací zastupujících autory nebo výkonné umělce, kterou byla stanovena výhradní oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zde stanoveném pro dvě ochranné organizace, a to pro OSA, a dále pro Intergram.[28]

Úprava z roku 1995

Zákonem č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů (zákon o hromadné správě), zrušila a nahradil

[28] srov. Mgr. Dagmar Hartmanová, *Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským,* Praha: Linde 2000

předchozí úpravu kolektivní správy. Nová úprava, až na dvě výjimky, nestanovila monopol v kolektivní správě. V § 2 odst. 1 zákona o hromadné správě byly vymezeny oblasti, v nichž se hromadná (kolektivní) správa vykonává (slovy dnešní terminologie jde o výčet práv, resp. způsobů užití). Kolektivní správu bylo možné vykonávat pouze na základě oprávnění k výkonu hromadné správy pro vymezený obor (pro díla literární, pro díla hudební atp.) v příslušné oblasti (pro určité způsoby užití). Podle § 5 odst. 2 zákona o hromadné správě bylo ve dvou případech možno udělit oprávnění k výkonu kolektivní správy práv pouze jednomu subjektu, a to v případě pořizování zvukových, obrazových či zvukově obrazových záznamů pro vlastní osobní potřebu přenesením jejich obsahu na nenahrané nosiče takových záznamů /§ 2 odst. 1 písm. f)/ a v případě pořizování rozmnoženin podle § 15 odst. 2 písm. a) autorského zákona pomocí reprografických (kopírovacích) zařízení prostřednictvím třetích osob /§ 2 odst. 1 písm. g)/. Pouze pro tato dvě práva (na odměnu z nenahraných nosičů záznamů děl a na odměnu v souvislosti s rozmnožováním děl pro osobní potřebu pomocí reprografických zařízení) byl stanoven zákonný monopol v kolektivní správě.

Bez ohledu na uvedenou právní úpravu v praxi nedošlo k udělení více oprávnění různým subjektům a *de facto* zůstal monopol zachován. Během doby účinnosti této právní úpravy byla postupně udělena oprávnění následujícím pěti kolektivním správcům, kteří si vzájemně nekonkurovali, neboť spravovali práva rozdílných skupin nositelů práv, resp. rozdílná práva: OSA (autoři hudebních děl s textem nebo bez textu), Intergram (výkonní umělci a výrobci zvukových a zvukově obrazových záznamů), DILIA (autoři literárních, vědeckých a dramatických a filmové režie), OOA-S (autoři děl výtvarných a architektonických), GESTOR (autoři výtvarných děl, ale pouze právo na odměnu při opětném prodeji/resale right).

10.2. Platná právní úprava ve smyslu autorského zákona č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Autorský zákon upravuje kolektivní správu v § 95 a násl. Podle § 98 odst. 6 písm. c) platí (opět) tzv. zákonný monopol ve výkonu kolektivní správy práv, neboť podle uvedeného jednou z podmínek pro udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy práv je, že „pro výkon téhož práva ve vztahu k témuž předmětu ochrany, a pokud jde o díla, pro výkon téhož práva k témuž druhu díla, nemá oprávnění již jiná osoba,“.

Současná právní úprava postavení kolektivních správců vycházející z principu monopolního postavení se stala jedním z důvodů, na základě kterého byl ze strany Komise evropských společenství zaslán dopis upozorňující na fakt, že česká právní úprava v níže uvedených ch porušuje články 43, resp. 49 Smlouvy o ES. Kritizována byla v této souvislosti zejména následující dvě ustanovení:

§ 97 odst. 2 autorského zákona:

„Kolektivním správcem může být pouze právnická osoba se sídlem v České republice, ve které se přímo nebo prostřednictvím třetí osoby sdružují nebo účastní nositelé práv, které při kolektivní správě zastupuje“.

§ 98 odst. 6 písm. c) autorského zákona:

„Jestliže pro výkon téhož práva ve vztahu k témuž předmětu ochrany, a pokud jde o díla, pro výkon práva k témuž druhu díla, nemá oprávnění již jiná osoba.“

Podle uvedeného může být uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy práv žadateli o takové oprávnění pouze za podmínky, že „pro výkon téhož práva ve vztahu k témuž předmětu ochrany, a pokud

jde o díla, pro výkon téhož práva k témuž druhu díla, nemá oprávnění již jiná osoba“. Jinými slovy, pro stejný okruh nositelů práv a pro stejná práva nemůže existovat více než jeden kolektivní správce.

Česká republika s požadavkem na odstranění monopolu i nadále nesouhlasí, a to zejména z následujících důvodů:

- právo ES ponechává úpravu KS na členských státech;
- komunitární právo monopol v KS nezakazuje monopol, naopak, počítá jak s možností plurality subjektů, tak i se subjektem monopolním (viz např. Sdělení Komise KOM (2004) 261, Brusel 16. 4. 2004);
- ani z judikatury Soudního dvora ES nelze vyčíst výslovný zákaz monopolu v KS (např. ve věci C - 110/88 Soudní dvůr nezpochybňuje monopol v KS, ale zabývá se podmínkami zneužití takového dominantního postavení);
- česká úprava vychází z tradiční úpravy (*de iure* nebo *de facto*), byla inspirována některými evropskými úpravami a studií WIPO o KS z roku 1990 (resp. koncem 90. let);
- odkázáno i na názory Evropského parlamentu v dokumentu ze dne 15. 1. 2004 /2002/2274(INI) - mj. nebezpečí fragmentace trhu, chaosu v ujasnění práv a nastavené dumpingových tarifů; monopol KS by neměl být nahrazen monopolem mediálního průmyslu; národní KS jsou zárukou ochrany a prosazování národní kultury/národního repertoáru (kult. diverzity);
- jakákoli legislativně koncepční změna takového rozsahu s ohledem na dopady nejen na nositele práv, ale rovněž (možná především) na uživatele, není uskutečnitelná ze dne na den, bez náležité konzultace se všemi zainteresovanými a bez náležité legislativní procedury (připomínkového řízení), včetně vypracování dopadové studie (RIA).

Na základě upozornění Evropské komise Česká republika doplnila do autorského zákona novelou č. 168/2008 Sb., který zpět navrací povinnost hradit autorské odměny provozovatelům ubytovacích zařízení z místností určených k ubytování, také novelu § 97 odst. 2 autorského zákona, kde byla odstraněna podmínka sídla v České republice jako jedna z podmínek pro udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy.

Druhý bod upozornění, který byl vázán na požadavek odstranění monopolu kolektivní správy v České republice, který má v nejen v České republice, ale i ve velké většině států Evropské Unie svou tradici, zařazen do novely autorského zákona nebyl. Nutno však přiznat, že při akademických debatách, ale také při praktickém výkonu kolektivní správy bylo toto téma nejednou konzultováno a samozřejmě porovnáváno se zahraničními právními úpravami.

V návaznosti na tato jednání se v červenci 2008 objevil oficiální podnět kolektivního správce ke zvážení ministerstva na možnost iniciovat novelizaci autorského zákona, která by se týkala právě této poměrně závažné změny, která by poměrně zásadním způsobem pozměnila kolektivní správu v České republice. Ministerstvo kultury v té době také vypracovalo na podnět Evropské komise podrobnou analýzu dopadu odstranění monopolu při výkonu kolektivní správě v České republice.

Nejen z řad autorskoprávních odborníků, ale zejména ze stran Evropské komise zaznívaly návrhy na zrušení monopolu kolektivní správy a uvolnění možnosti výkonu kolektivní správy více subjektům.

Tento vývoj by v mnohém výkon kolektivní správy sice zlepšil, na druhou stranu by však po přechodnou a dle mého názoru dlouhou dobu (počítáno na léta), vnesl do kolektivní správy zmatek.

10. 3. Předpokládané dopady odstranění monopolu kolektivní správy v ČR

Možné odstranění monopolu kolektivní správy je třeba hodnotit z pohledu dopadů této změny na všechny zúčastněné subjekty a z takto provedené analýzy vyvodit příslušný závěr, zda odstranění monopolu kolektivní správy by bylo za současné situace přínosem či nikoliv.

Můžeme - li uvažovat o případných dopadech zrušení monopolu kolektivní správy, dají se očekávat následující modelové situace:

Dotčené skupiny, kterých se odstranění monopolu kolektivní správy týká:

a) Kolektivní správci

b) Autoři a nositelé práv

c) Povinné osoby – uživatelé děl, či osoby povinné hradit náhradní odměny

d) Koncoví uživatelé

e) Misterstvo kultury, jako orgán oprávněný k dohledu

f) Stát

Ad a) Kolektivní správci:

Zrušení monopolu kolektivní správy nepochybně povede k úpravě § 98 a § 99 AZ, věnující se podmínkám, za kterých může být kolektivnímu správci uděleno či odňato oprávnění k výkonu kolektivní správy. Pro udělení oprávnění novému kolektivnímu správci je nutné, aby tato osoba byla k výkonu kolektivní správy způsobilá, s problematikou věci samotné obeznámena a skutečně měla faktickou možnost (zázemí a nezbytné technické prostředky) kolektivní správu vykonávat.

Po odstranění monopolu kolektivní správy hrozí nebezpečí, že ne všichni kolektivní správci budou skutečně odborně i fakticky způsobilí kolektivní správu vykonávat, čímž mohou být po dobu, než dojde k nápravě daného stavu, výrazně hmotně poškozeni autoři a nositelé práv.

K výrazné změně při udílení oprávnění by muselo dojít v zákonné úpravě, pokud jde jak o

povinnou kolektivní správu, tak také o dobrovolnou kolektivní správu - v těch případech, kdy se na nositele práv, obdobně jako je tomu u povinné kolektivní správy, pohlíží jako na zastupované ze zákona.

V případě rozhodování o udělení oprávnění k výkonu stejných práv a pro stejné typy tvorby (ale i stejných práv pro odlišné typy tvorby) existují tyto varianty řešení:

A) kolektivní správci mají všichni právo k výběru odměn i k jejich rozdělování, nebo

B) k výběru odměn bude oprávněn pouze jeden kolektivní správce, který vybrané odměny následně přerozdělí ostatním, oprávněným pouze k jejich rozdělování, na základě vzájemných smluv.

Obě tyto varianty by bez dalšího zákonného omezení vnesly do kolektivní správy zmatek a vyvolaly oprávněný pocit právní nejistoty dotčených osob. Možným řešením se jeví zákonná úprava v autorském zákoně, která by stanovila podmínky, za kterých mají kolektivní správci povinnost pověřit jednoho kolektivního správce výběrem odměn i za ostatní, popř. zákonné vymezení pravomoci Ministerstva kultury, které by za určitých podmínek bylo oprávněno pověřit výběrem odměn jednoho kolektivního správce.

Již v současné době se smluvní pověření k výkonu kolektivní správy jednoho kolektivního správce ostatními potýká se značnými problémy, a to zejména díky již existujícím a tzv. zaběhlým nastavením smluvních dokumentů, které jsou s povinnými osobami uzavírány na několik kalendářních let, ale také s problematikou ochrany osobních údajů. Pokud kolektivní správce pověří jiného k výkonu kolektivní správy či pouze k výběru náhradních odměn, je třeba, aby také pověřenému předal informace o současném stavu výběru odměn, ale i o povinných osobách, se kterými má doposud uzavřeny smlouvy, nebo se kterými o uzavření smluv jedná.

Také pokud jde o reciproční smlouvy uzavírané se zahraničními kolektivními správci, je nastaven již poměrně dlouhou dobu princip uzavírání těchto smluv mezi jasně určenými a lze konstatovat i historicky známými kolektivními správci v té, které zemi. Navýšení počtu kolektivních správců v České republice může znamenat kritiku ze zahraničí z důvodu nepřehledné právní situace v České republice, složité orientaci při uzavírání zahraničních smluv a možnému poškození zahraničních autorů a nositelů práv.

Ad b) Dopady novely na autory a nositele práv

Autoři a nositelé práv získají možnost výběru kolektivního správce a nebudou muset setrvávat pouze u jednoho, jehož podmínky výkonu KS, přístup kolektivního správce k nositelům práv, či celkový profil některého ze sdružení, jsou pro ně nevyhovující.

Je však téměř jisté, že nastane problém v orientaci autorů a nositelů práv, pokud jde o zastupování kolektivním správcem, a to zejména v případech, kdy:

A) kolektivní správce bude mít oprávnění pro stejný typ tvorby (režisér, scénárista apod.) jako jiný kolektivní správce, ale pouze pro některá práva. Nositel práv bude potom hlásit svá díla u více kolektivních správců, u kterých bude za stejný typ tvorby, ale z výkonu různých kolektivně spravovaných práv zařazen do rozúčtování odměn,

B) dva či více kolektivních správců mají oprávnění k výkonu KS pro stejná práva i typy tvorby. Autor má následně možnost výběru, že pro určité právo bude zastoupen jedním kolektivním správcem a z důvodu např. lepších finančních podmínek, se pro jiné právo nechá zastupovat jiným, stejně oprávněným kolektivním správcem. Stejně tak může rozdělit oprávnění k zastupování mezi více kolektivních správců, pokud jde o jednotlivá díla,

C) pokud bude autor zastoupen zahraničním kolektivním správcem, může být jedním kolektivním správcem zastoupen pro území více států, získávat odměny přímo prostřednictvím tohoto kolektivního správce a nikoliv na základě uzavřených a ne vždy zcela výhodných recipročních smluv.

Množství variant výkonu kolektivní správy může často vést jak k úmyslnému, ale z důvodu neporozumění věci samé, i k neúmyslnému bezdůvodnému obohacení na straně autorů a nositelů práv. Zákon pak musí jasně vymezit podmínky pro zastupování při výkonu KS včetně způsobu registrace děl a zařazení autora do rozúčtování, které musí být dodržovány, jak ze strany kolektivních správců tak také nositelů práv.

Ad c) Dopady novely na uživatele předmětů ochrany a osoby povinné hradit náhradní odměny autorům a nositelům práv

A) Povinná kolektivní správa a dobrovolná kolektivní správa tam, kde se na autory a nositele práv pohlíží jako na zastupované ze zákona

Uživatelé předmětů ochrany získají možnost zvolit si kolektivního správce, kterému budou hradit odměny, pokud bude víc kolektivních správců oprávněných k výběru odměn za tytéž práva a pro stejné typy tvorby. Samozřejmě i zde bude pro uživatele děl, jako již je tomu doposud, jen velmi obtížné vyznat se v oprávněních kolektivních správců, zejména v případech kdy dva či více kolektivních správců mají oprávnění k výkonu stejných práv i typů tvorby.

B) Ostatní práva dobrovolně kolektivně spravovaná, která vykonává kolektivní správce pouze za smluvně zastupované či registrované nositele práv

Pokud dojde k nárůstu množství kolektivních správců k výkonu stejných práv i pro stejné typy tvorby, může být situace pro uživatele děl naprosto nepřehledná. Situaci může částečně řešit, pokud, jak již bylo uvedeno výše, bude ze zákona oprávněn k výběru odměn pouze jeden kolektivní správce, nebo bude zákonem stanovená povinnost a nikoliv již pouze možnost kolektivních správců pověřit k výběru odměn jednoho z nich. Samozřejmě by měl zákon striktně oddělit případy, kdy kolektivní správce pro výkon jím spravovaného práva musí pověřit jiného kolektivního správce, a kdy ze zákona tak učinit pouze může.

Již v současné době uživatelé děl i osoby povinné hradit náhradní odměny velmi důrazně apelují

na zcela jasně stanovený a konečný počet kolektivních správců s jednoznačným určením toho, který je oprávněn k výběru odměn i za ostatní. Naopak nárůst oprávněných osob k výkonu kolektivní správy vyvolá výrazný nesouhlas jak mezi širokou veřejností, tak také v parlamentu České republiky.

Ad) d) Koncoví uživatelé

V souvislosti s odstraněním povinnosti kolektivního správce mít sídlo v České republice a v souvislosti s odstraněním monopolu kolektivní správy lze očekávat nejen nárůst počtu tuzemských kolektivních správců, ale také značný zájem zahraničních kolektivních správců o výkon kolektivní správy v České republice. Vzhledem k tomu, že po ekonomické stránce je kupní síla v České republice stále o něco nižší nežli ve většině ostatních států EU, dojde na straně jedné k výraznému navýšení požadavků zahraničních kolektivních správců, ale tím také k výraznému zatížení povinných osob, které se následně objeví velkým nárůstem cen příslušných produktů, což bude mít negativní vliv na koncového uživatele.

Lze však předpokládat také opačný přístup některých povinných osob při razantním zvýšení autorských odměn, a sice nedodržování povinností stanovených jim autorským zákonem, což nepřímo způsobí výrazný nárůst šedé ekonomiky na našem trhu projevujícím se také poškozením státu v případě odvodu povinných daní a poplatků.

Ad e) Ministerstvo kultury

Odstraněním monopolu výkonu kolektivní správy by se dle mého názoru kolektivní správci v České republice ještě výrazněji posunuli dále do soukromoprávní oblasti a v jejich činnosti by došlo k logickému vzniku konkurence.

Vzhledem k tomu, že kolektivní správa zřejmě stále nebude podnikáním a pro její samotný výkon budou platit obdobná pravidla jako v př. existence monopolu, bude třeba zachovat i nadále (popř. je ještě rozšířit) oprávnění Ministerstva kultury v této oblasti.

Pokud Ministerstvu kultury zůstanou pravomoci udělovat či odnímat oprávnění k výkonu KS, nastane v případě odstranění monopolu zásadní problém, zejména pokud jde o lhůty při udílení, ale zejména při odnětí oprávnění.

Současná právní úprava obsahuje jasný postup při udělení a odnětí oprávnění. Novela zákonné úpravy tohoto postupu by musela jasně zamezit prodlevám při těchto úkonech, tak aby nedocházelo k existenci několika kolektivních správců, se kterými by byly vedeny dlouhodobé správní i občanskoprávní spory pro porušování povinností kolektivního správce, ale kteří by byli i nadále, díky neexistenci pravomocného rozhodnutí o odnětí oprávnění, oprávněni k výkonu kolektivní správy. Taková novelizace současné právní úpravy je však při stávajícím postupu ve správním řízení přinejmenším velmi obtížná.

Ministerstvo kultury musí být také nadále oprávněno k dohledu nad činností KS. Tento dohled však musí být zákonem lépe specifikován a být vázán především na výkon kolektivní správy v rozsahu oprávnění, které Ministerstvo kultury kolektivnímu správci udělilo.

Ad d) Stát

Kriteria dopadu novely vyhlášky na stát, je vždy možné vyhodnotit teprve po uplynutí určité doby, kdy by přestal existovat monopol KS. Je sice zřejmé, že konkurenční prostředí bude nutit kolektivní správce

- k lepšímu přístupu k uživatelům děl, v některých případech možná i k mírnému snižování požadovaných odměn, alespoň tam, kde nejsou odměny stanoveny zákonem, či vyhláškou

- ke snižování nákladů

- k vytváření co nejoptimálnějších podmínek při zastupování autorů a nositelů práv (s tím může souviset i úprava stanov KS, např. pokud jde o vznik členství),

na druhé straně, snížení odměn se stane terčem kritiky zahraničních autorů a nositelů práv, kterým je tuzemský kolektivní správce povinen část odměn odvádět a samozřejmě, jak už bylo uvedeno výše, k zájmu zahraničních kolektivních správců o výkon kolektivní správy na našem území.

Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem není pro dodržení právní jistoty všech dotčených subjektů a pro dodržení zásady prevence před vznikem škody na majetku zastupovaných nositelů práv odstranění monopolu kolektivní správy vhodné.

V této souvislosti však považuji za nutné zdůraznit, že výše uvedený závěr se může dostat, dle vyjádření některých odborníků, do rozporu se Směrnicí Evropského parlamentu a rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu (dále jen „Směrnice“), potažmo se zákonem č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb.

V případě kolektivní správy však není dle mého názoru jednoznačné, zda ji lze považovat za **službu**.

Definice, resp. vymezení pojmu služby ve smyslu Směrnice, je třeba vždy posuzovat v souvislosti s čl. 50 Smlouvy o založení Evropských společenství [29](dále jen „Smlouvy“)

Čl. 50 Smlouvy:

„Za služby se podle této smlouvy pokládají výkony poskytované zpravidla za úplatu, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob.

Služby zahrnují zejména:

a) činnosti průmyslové povahy,

b) činnosti obchodní povahy

c) řemeslné činnosti

[29] Smlouva o založení Evropských společenství

d) činnosti v oblasti svobodných povolání

Aniž jsou dotčena ustanovení kapitoly týkající se práva usazování, může poskytovatel služby za účelem jejího poskytnutí dočasně provozovat svou činnost ve státě, kde je služba poskytována, za stejných podmínek, jaké tento stát ukládá svým vlastním státním příslušníkům.“

Směrnice se zabývá vyložením pojmu služby nejprve v recitálu 17, kde mimo jiné uvádí, že Směrnice se vztahuje pouze na služby, které jsou poskytovány za hospodářské protiplnění.

Samotnou definici uvádí Směrnice v čl. 4 odst. 1)

„Pro účely této směrnice se rozumí“

1) „službou“ jakákoli samostatná výdělečná činnost poskytovaná zpravidla za úplatu ve smyslu článku 50 Smlouvy.“[30]

Z téhož následně vychází také definice služby obsažená v zákoně č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb, a sice v § 3 písm. a):

„§3

Vymezení pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

a) poskytování jakéhokoliv plnění mimo výkon závislé práce, a to zpravidla za úplatu či protiplnění ve smyslu článku 50 Smlouvy o Evropském společenství; za službou se nepovažuje služba obecného zájmu nehospodářské povahy“.[31]

Jak ze všech výše uvedených definic vyplývá, je základem pro poskytování služby její úplatnost, Směrnice uvádí také pojem*…“hospodářské plnění“*

Autorský zákon však v § 97 odst. 3 přímo uvádí, že kolektivní správa není podnikáním. Kolektivní správce vykonává kolektivní správu nevýdělečně je však oprávněn požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů (§ 100 odst. 2 autorského zákona).

Toto je dle mého názoru velice zásadní skutečnost pro kterou by kolektivní správa neměla být považována za službu.

[30] Směrnice Evropského parlamentu a rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu

[31] Zákon č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb

K téže problematice se také vyjádřil Ústav autorského práva, práv průmyslových a práva soutěžního Právnické fakulty Univerzity Karlovy, ve svém Posouzení problematiky kolektivní správy práv chráněných autorským zákonem v kontextu Směrnice o službách se zvláštním přihlédnutím k monopolu kolektivní správy- stručný nástin a shrnutí z něhož vybírám následující:

„Není nám známa judikatura, která by výslovně chápala kolektivní správu jako službu ve smyslu SES, nicméně takový přístup implicite naznačují např. kauzy 22/79 SACEM či 7/82 GVL, kde ESD kolektivní správu dává do souvislosti s poskytováním služeb.

Samotný text směrnice o službách nezmiňuje na žádném místě výslovně kolektivní správu nebo správu (výkon) autorských a souvisejících práv. Vzhledem k široce vymezenému pojmu služba, jek výše naznačeno, resp. k náznakům judikatury stran kolektivní správy, je podle našeho názoru na místě usuzovat na podřazení kolektivní správy pod pojem služby a tedy pod čl. 50 a režim směrnice o službách“

Z posudku si dovolím ještě odcitovat závěr, ke kterému jeho autoři po prostudování problematiky dospěli:

„V konkrétním případě české kolektivní správy jsme i přes její nepodnikatelský charakter toho názoru, že spadá pod pojem služby a podléhá tak režimu č. 50 SES a směrnice o službách. Tento názor je založen na obecné komunitární právní úpravě v čl. 50 SES a směrnici o službách, jakož i judikatuře ESD a Komise uplatňující široké chápání služeb (resp. úplatnosti). Očekáváme, že tento názor by byl sdílen i Komisí.

V případě přezkoumávání české úpravy kolektivní správy (zejm. co se týče zákonného monopolu) je podle našeho názoru možné hájit a zdůvodňovat existenci zákonného monopolu, jakožto jedné z povolovacích podmínek, argumentací ve smyslu naplnění naléhavých důvodů obecního zájmu.“[32]

Je zřejmé, že existují tzv. pro i proti, na základě kterých lze posuzovat, zda kolektivní správa náleží mezi služby či nikoliv. Rozhodnutí bude tedy zřejmě záviset na rozhodnutí soudu, popř. na výsledcích řízení, pokud by bylo vedeno Komisí proti České republice.

11. Úprava výběru odměn z nenahraných nosičů záznamů děl a přístrojů ke zhotovování rozmnoženin

11. 1. Právní úprava náhradních odměn - obecně

Odměny z nenahraných nosičů, z přístrojů a z provozování kopírovacích služeb nejsou v Evropě skutečně žádnou novinkou. Byly zaváděny již ve 20. století (např. v Německu zavedli odměny z tzv.

[32] Ústav autorského práva, práv průmyslových a práva soutěžního Právnické fakulty Univerzity Karlovy, Posouzení problematiky kolektivní správy práv chráněných autorským zákonem v kontextu Směrnice o službách se zvláštním přihlédnutím k monopolu kolektivní správy - stručný nástin a shrnutí

„audio“ přístrojů již v roce 1965, v roce 1985 je rozšířili i na kopírovací přístroje). V České republice, resp. Československu byly zavedeny v 90. letech minulého století. Je pravda, že systémy byly zaváděny v analogovém prostředí, ale zároveň nástupem digitálních technologií dostali spotřebitelé možnost pořizovat si rozmnoženiny autorských děl mnohem rychleji a zejména v dokonalé (100%) kvalitě, nerozlišitelné od originálu. Právě tato skutečnost vedla k zavedení náhradních odměn, byť v omezenější podobě (jen z digitálních nosičů) i v USA.

Technologický vývoj přináší v této oblasti legislativcům velké problémy např. proto, že v dnešní době vzniká řada tzv. multifunkčních přístrojů a je obtížné zařazovat je do určitých kategorií. Obtížně se vymezuje, co je "přístrojem" a co je "nosičem", a dále řada přístrojů a nosičů se používá nejen pro tzv. domácí kopírování (nahrávání atp.), ale i k zcela odlišným činnostem (ukládání firemních dokumentů atd.). Zároveň mají spotřebitelé stále větší možnosti pořizovat si rozmnoženiny autorských děl ve velké kvalitě.

Od počátků existence systémů náhradních odměn, v České republice i v zahraničí, je známo, že nejde o systémy ideální vzhledem k jisté nezbytné paušalizaci a generalizaci - předpokladu, že všichni spotřebitelé rozmnožují na přístrojích a na nosiče či na papír nebo podobný podklad autorská díla. Nutno přitom zdůraznit, že jde o legální pořizování rozmnoženin, nikoli o jakousi presumpci viny, jak je často v této souvislosti uváděno. Spotřebitelé nejsou v této souvislosti považováni za "piráty", ačkoli se to v různých novinových a jiných příspěvcích objevuje. Spotřebitelé si mohou pořizovat tyto rozmnoženiny, neboť jim to autorský zákon umožňuje. Teoreticky možným řešením otázky kompenzace autorů a jiných nositelů práv by byla neexistence legální možnosti pořizovat si rozmnoženiny pro osobní potřebu, a všeobecné striktní respektování takové právní úpravy anebo stoprocentní používaní dokonale fungující digitální správy práv. To vše jsou ovšem představy pro dnešního spotřebitele z různých důvodů téměř absurdní.

Tzv. náhradní odměny nepřísluší pouze nositelům práv, které zastupuje OSA (tj. hudebním skladatelům a textařům), nýbrž i ostatním autorům (popř. jejich dědicům), kteří jsou zastupováni DILIA,

OOA-S, OAZA, a dále výkonným umělcům a výrobcům zvukových a zvukově obrazových záznamů (tyto dvě skupiny jsou zastupovány Intergramem). Pro zjednodušení výběru vybírají odměny od povinných subjektů pouze OSA a Intergram, OSA pak příslušné částky přeposílá ostatním "autorským" kolektivním správcům. Obdobně odměny z tiskových přístrojů a z provozování kopírovacích služeb vybírá pouze DILIA a příslušnou část přeposílá OOA-S (jde o odměny příslušející literárním autorům a výtvarníkům, kteří jsou zastupováni DILIA, resp. OOA-S).

11. 2. Srovnání výběru náhradních odměn se zahraničím

Směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti byla projednávána v druhé polovině 90. let a reflektovala skutečnost, že ve většině členských států již systémy náhradních odměn existovaly v různých podobách. Lze to vyčíst např. z recitalu 37:

„Stávající vnitrostátní systémy týkající se reprografie, pokud existují, nejsou závažnou překážkou vnitřního trhu. Členským státům by mělo být povoleno stanovit výjimku nebo omezení ve vztahu k reprografii.“,

a dále z recitalu 38:

„Členským státům by mělo být povoleno stanovit výjimku nebo omezení týkající se práva na rozmnožování v případě určitých druhů rozmnožování zvukových, obrazových nebo audiovizuálních materiálů pro osobní užití, pokud jsou tyto výjimky nebo omezení doprovázeny spravedlivou odměnou. Tyto výjimky nebo omezení mohou zahrnovat zavedení nebo pokračování systémů odměn jako náhrady za újmu způsobenou nositelům práv ...“. [33]

V době, kdy se návrh této směrnice projednával, neměly (tehdejší) členské státy zájem na jakékoli harmonizaci v této oblasti, proto byla směrnice přijata ve stávající podobě (viz. zmíněné recitaly a dále čl. 5 odst. 2 písm. a) a b). Stejná situace byla i během konzultací vedených Evropskou komisí v minulých letech. Bylo to do značné míry dáno i zjevným výslovně "nepřátelským" postojem Evropské komise vůči těmto náhradním odměnám, které ale v řadě zemí plní důležitou funkci jakožto zdroj financování kultury apod. (např. ve Francii apod.). Od té doby se situace trochu změnila. Jednak v důsledku pohybu tohoto typu zboží (nenahraných nosičů a přístrojů) v rámci EU nastávají různé problémy (rozdílné systémy zpoplatnění), takže už některé státy volají po nastavení alespoň nějakých rámcových pravidel, jednak i postoj Evropské komise se trochu změnil - náhradní odměny jsou uznávány jako významný zdroj příjmů autorů, výkonných umělců apod.

Systémy pro zpoplatňování soukromého kopírování, které v současné době fungují v jednotlivých členských státech, se liší ve dvou hlavních ohledech: (1) v okruhu nosičů nebo přístrojů, jež podléhají poplatku, a (2) v uplatňovaných sazbách poplatku.

Rozdíly v okruhu přístrojů a nosičů, jež jsou předmětem poplatku za soukromé kopírování

V některých členských státech se poplatky za soukromé kopírování vztahují jak na rozmnožovací zařízení, tak na nenahrané nosiče, zatímco v jiných členských státech se uplatňují jen u nosičů. (V Německu se poplatky za soukromé kopírování uplatňují u jednotlivých zařízení, která se společně používají k výrobě soukromých rozmnoženin.) Určitý přístroj nebo nenahraný nosič bude tedy podléhat poplatku v jednom členském státě, ale nikoli v jiném.

Poplatky za přístroje

V mnoha členských státech je na organizacích spravujících autorská práva nebo na orgánu státní správy, aby určily okruh zařízení, na něž se poplatek vztahuje, a částku, která bude odváděna.

V Německu se v současné době poplatek uplatňuje u osobních počítačů a vypalovaček CD Na druhou stranu, Spolkový nejvyšší soud v rozhodnutí z 6. 12. 2007 uvedl, že tiskárna není primárně určená a není ani vhodná pro zhotovování „rozmnoženin pomocí fotokopírování nebo jiného procesu s podobným výsledkem“, jak se uvádí v příslušném německého autorskoprávního zákoníku (paragraf 54a). V Belgii se naopak vypalovačky CD nezpoplatňují.

[33] Směrnice Evropského parlamentu a Rady ES, č. 2001/29

V Řecku, Portugalsku a Španělsku jsou z poplatku zákonem vyňaty počítačové pevné disky. V Rakousku rozhodl Nejvyšší soud, že se poplatky na pevné disky nevztahují. V Německu se poplatky neuplatňují u osobních počítačů, pokud jsou externí hardwarová zařízení, která lze společně s počítačem používat k výrobě kopií (např. scanner), už sama předmětem poplatku.

Spolkový nejvyšší soud ve svém rozhodnutí konkrétně uvedl, že německé právo neumožňuje vybírat poplatky z několika součástí „funkční jednotky“, protože ke zhotovení soukromé rozmnoženiny se používá pouze jedna součást (scanner a nikoli osobní počítač), i když jsou zapojeny obě současně. Pokud se osobní počítač používá společně s tiskárnou, ani jedna ze součástí není určena ani není vhodná k výrobě soukromých rozmnoženin.

Tato argumentace se ovšem vztahuje pouze na poplatkové nároky jedné kategorie ochranných autorských organizací, v tomto případě, který byl projednáván před Spolkovým nejvyšším soudem, na ochrannou organizaci autorů tištěných děl. Rozhodnutí Spolkového nejvyššího soudu nevylučuje, že jiné kategorie ochranných organizací, jako je například ZPÜ, která vybírá poplatky za autorská práva k hudbě a filmům, mohou nárok na zpoplatnění prodeje osobních počítačů uplatňovat.

V roce 2006 většina členských států nezpoplatňovala mobilní telefony. V Německu se nicméně uplatňoval nárok na poplatky u mobilních telefonů se zabudovaným pevným diskem. Sdružení Kopiosto, Gramex, Teosto a Tuotos spravující autorská práva ve Finsku údajně uvažují o tom, že začnou výrobcům mobilních telefonů účtovat poplatek za každý telefon, který dokáže přehrávat MP3 nebo další hudební formáty. Důvodem pro to je fakt, že na samostatné přehrávače MP3, jako je iPod firmy Apple se uplatňuje poplatek až 15 eur a je tedy pokládáno za nespravedlivé, aby mobilní telefony nabízené na trhu jakožto „hudební“ poplatku unikaly.

Poplatky z nenahraných nosičů

Kromě nejčastěji zpoplatňovaných nosičů, jako jsou CD a DVD disky, mají mnohé členské státy, například Rakousko, Česká republika, Francie, Maďarsko a Polsko, zavedeny poplatky z paměťových karet, které se dají vyjmout z původního přístroje a přečíst v mnoha jiných zařízeních, například v digitálních kamerách, mobilních telefonech, kapesních počítačích PDA, automobilových navigačních systémech, konzolích videoher a přehrávačích MP3. Jiné členské státy zpoplatňují zařízení, v nichž lze paměťové karty používat.

Některé členské státy (Francie, Rakousko) zpoplatňují také pevné disky v digitálních zařízeních, jako jsou přehrávače MP3, osobní videorekordéry, set-top boxy nebo televizory se zabudovaným pevným diskem. Důvod je ten, že takovéto pevné disky splňují definici „nenahraného nosiče“ vhodného pro rozmnožování chráněného materiálu. Opět ovšem platí, že pevné disky nezpoplatňují všechny členské státy. Osobní videorekordéry (PVR) podléhají poplatku v Rakousku a Francii jakožto „nenahrané nosiče“, zatímco v České republice, Finsku, Maďarsku a Polsku se zpoplatňují coby „přístroje“.

Rozdíly v sazbách poplatků

U digitálních médií se některé členské státy rozhodly uplatňovat jednotný poplatek, který se vztahuje na určitý přístroj nebo nosič bez ohledu na jeho kapacitu. Jiné státy přešly od systému založeného na kapacitě ke stanovování poplatku jako procentuálního podílu z kupní ceny. Další zůstaly

u norem založených na analogové kapacitě. Tyto rozdílné přístupy vedou k rozdílům v sazbách poplatků vztahujících se na stejné přístroje či nosiče.

Některé členské státy uplatňují na určitý digitální výrobek jednotnou sazbu nezávislou na jeho nahrávací kapacitě, jiné se rozhodly pro poplatek založený na kapacitě (např. za 1 MB, GB). Další pak vypočítávají poplatek jako podíl z prodejní ceny.

Některé členské státy stanovily poplatky za soukromé kopírování u nenahraných nosičů v eurech za hodinu nebo na základě nahrávací kapacity, zatímco jiné je určily jako paušální částku za jeden exemplář výrobku nebo jako procento z prodejní ceny

Za těchto okolností mohou současné systémy fungovat pouze jako „nedokonalá spravedlnost“: vztahující se stejně na zákazníky, kteří soukromé kopírování výraznou měrou provozují, a na zákazníky, kteří si soukromé kopie zhotovují jen výjimečně nebo vůbec ne.

11. 3. Právní úprava náhradních odměn v České republice

V České republice bylo právo na autorskou (náhradní či dodatkovou) odměnu nejprve pouze z nenahraných nosičů záznamů formou výběru náhradních odměn od výrobců, dovozců nenahraných nosičů záznamů, popř. subjektům veřejného půjčování snímků, které mohou k pořízení rozmnoženiny sloužit, zařazeno do novely autorského zákona č. 89/1990 Sb. Zákon v § 13 odst. 3 obsahoval zmocnění Ministerstva kultury, které na jeho základě vypracovalo vyhlášku č. 115/1991 Sb., o úpravě odměn a náhrad oprávněným subjektům za užití předmětů ochrany podle autorského zákona pořízením zvukové nebo zvukově obrazové rozmnoženiny a veřejným půjčováním snímků pro osobní potřebu, která byla dále novelizována vyhláškou č. 520/1992 Sb.

Vyhláška stanovila jednak výši odměn (procentuelní sazbou) hrazenou povinnými osobami oprávněným vybírajícím ochranné organizacím, ale také určila procentuelní dělení odměn mezi jednotlivé kategorie autorů a jiných nositelů práv.

§ 13 odst. 3 zákona č. 35 /1965 Sb., v úplném znění vyhlášeném pod č. 175/1996 Sb., upravovalo již právo autorů na odměnu od výrobců, resp. dovozců technických zařízení, jejichž prostřednictvím lze na podkladě tiskovin pořídit rozmnoženinu na jiný hmotný podklad. Způsob výběru odměn, jejich výši a určení ochranné organizace, která je k výběru odměn oprávněná opět stanovila vyhláška Ministerstva kultury, tentokrát č. 261/1996 Sb. Samotné znění vyhlášky a především určení právnických osob, které byly oprávněny k výběru odměn se v budoucnosti stala velmi problematickou. Podrobněji se k tomuto problému vyjádřil zejména Prof. Telec v komentáři k výše uvedenému autorskému zákonu.

Autorský zákon téměř nenápadně rozšířil množinu technických zařízení, sloužících k pořízení rozmnoženin děl také o přístroje sloužící k pořízení rozmnoženiny zvukového, zvukově obrazového a po novele zákona č. 216/2006 Sb., také tzv. jiného záznamu. Výše odměn za přístroje a způsob jejího výběru byla zákonem č. 121/2000 Sb. řešena přímo v zákonném textu a následně v příloze zákona – Sazebníku odměn při opětném prodeji originálu díla uměleckého, v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a v souvislosti s půjčováním děl.

Vzhledem k tomu, že po celou dobu výkonu kolektivní správy práva na odměnu činilo kolektivním správcům na straně jedné, ale i povinným osobám na struně druhé, problém jasně stanovit, které nenahrané nosiče či přístroje sloužící k pořízení rozmnoženin děl náleží mezi tzv. zpoplatněné a které již nikoliv, obsahovala novela autorského zákona č. 216/2006 Sb. v § 25 zmocnění Ministerstva kultury, které mělo vyhláškou stanovit typy zpoplatněných nosičů a přístrojů a v některých případech také určit způsob stanovení odměny.

Pojetí vyhlášky č. 488/2006 Sb. však nebylo příliš šťastné, neboť se její text brzy ukázal jako zastaralý vzhledem k prudkému rozvoji technologií, zejména optických médií s rozšířenou kapacitou sloužící k pořízení záznamu. Z tohoto důvodu Ministerstvo kultury přistoupilo v současné době k novelizaci vyhlášky a v této souvislosti bych ráda zhodnotila průběh přijetí právního předpisu, který je pro kolektivní správu více než důležitý a uvedla některé základní body, které je třeba při novelizaci takového předpisu vzít v potaz, aby se neopakovaly nedostatky, které se do výše uvedeného právního předpisu dostaly.

11. 4. Důvody a způsob novelizace vyhlášky č. 488/2006 Sb.

Vyhláška č. 488/2006 Sb. ze dne 16. 10. 2006, kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn, která nabyla účinnosti dnem 10. 11. 2006, byla vydána na základě zmocnění v § 25 odst. 7 autorského zákona ve znění novely č. 216/2006 Sb.

Podle tohoto zmocňovacího ustanovení Ministerstvo kultury stanoví vyhláškou typy přístrojů k zhotovování tiskových rozmnoženin a typy nenahraných nosičů záznamů a výši paušální odměny podle typu přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin a typu nenahraného nosiče záznamů. Vyhláškou dále stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, přičemž výše odměny, která se platí z těchto přístrojů, je stanovena v příloze k autorskému zákonu. Text uvedeného zákonného zmocnění ve stávajícím znění vzešel z poslaneckého pozměňovacího návrhu, který oproti původnímu vládnímu návrhu rozšířil zmocnění i na stanovení výše paušálních odměn, které do té doby byly stanoveny v příloze k autorskému zákonu pevnou procentní sazbou, resp. sazbou v závislosti na kapacitě tiskového přístroje.

Podle autorského zákona se náhradní odměny z dovozu nenahraných nosičů a přístrojů odvádějí na základě souhrnných informací o dovezených, resp. vyrobených nosičích a přístrojích poskytovaných příslušnému kolektivnímu správci v periodicitě kalendářního pololetí (§ 25 odst. 6 autorského zákona). Ministerstvo kultury proto považovalo za účelné vyčkat s hodnocením dopadů vyhlášky přinejmenším do konce roku 2007, aby byly k dispozici údaje za dostatečně reprezentativní období alespoň jednoho celého kalendářního roku.

Aplikační praxe prokázala, že vymezením typů nosičů a přístrojů vyhláška významnou měrou přispěla k odstranění častých sporů mezi kolektivními správci oprávněnými vybírat náhradní odměny a mezi subjekty povinnými tyto odměny platit. V tomto směru nebylo nutno vyhlášku zásadním způsobem měnit, s výjimkou několika zpřesnění a doplnění k zohlednění nově vyvíjených a užívaných typů nosičů (např. Blue-ray disků).

Pokud jde o stanovení paušálních odměn, prudký technologický rozvoj a s ním spojené změny cen příslušných výrobků vedly k urychlené potřebě změny právní úpravy. Již od poloviny roku 2007

upozorňovali zástupci dovozců a výrobců nenahraných nosičů na skutečnost, že náhradní odměny stanovené pro některé nosiče (zejm. u flash disků a paměťových karet) velmi negativně ovlivňují situaci na trhu, neboť se dostávají do značného nepoměru s dovozní cenou. Při konstrukci sazebníku odměn se totiž primárně vycházelo z průměrných cen přístrojů a nosičů a z výše sazeb odměn stanovených na základě dosavadní právní úpravy (4 % z dovozní ceny, srov. bod 5. Přílohy k autorskému zákonu ve znění platném do 21. 5. 2006). Stanovené náhradní odměny jsou počítány z dovozních cen bez daně z přidané hodnoty (u dovážených, resp. v rámci EU přijatých, přístrojů a nosičů), popř. z prodejních cen bez daně z přidané hodnoty při prvním prodeji (u přístrojů a nosičů vyrobených v tuzemsku).

Tento stav měl za následek, že při neustále stoupající kapacitě nosičů a současném poklesu dovozních cen činí náhradní odměna stále větší část maloobchodní ceny. Jestliže v době přijímání vyhlášky v roce 2006 byla např. kapacita paměťových karet ve výši 512 MB považována za uživatelsky vysoký standard, již v polovině roku 2007 byla běžným standardem kapacita ve výši 2 GB, v roce 2008 směřuje vývoj k používání kapacit běžně ve výši 4 a 8 GB, exkluzivně až ve výši 32 GB. Ceny nosičů však zůstávají zhruba na stejné úrovni, jaká byla v případě nosičů s nižší kapacitou. Výsledkem tohoto vývoje je, že např. v případě USB Flash disků s kapacitou 8 GB již náhradní odměna dosáhla výše až 24 % dovozní ceny, v případě kapacity 16 GB 23 % dovozní ceny, v případě paměťových karet s kapacitou 8 GB jde o 24 %, s kapacitou 16 GB až 27 %. Podle původní právní úpravy (v příloze k autorskému zákonu) činila náhradní odměna z nenahraných nosičů 4 % z dovozní ceny nosiče, koncem roku 2006 po přijetí vyhlášky činila odměna 4 - 6 % z dovozní ceny a v květnu 2007 se již pohybovala v rozmezí 9 - 11 % z dovozní ceny.

Výše uvedené skutečnosti mají za následek růst tzv. šedé ekonomiky (zvýšení počtu neplatičů odměn, reexporty), vytváření nerovných podmínek na trhu (znevýhodněním poctivých povinných subjektů), ztrátu důvěry spotřebitelů, zvyšování ekonomického zatížení koncových spotřebitelů a v neposlední řadě také zvýšení administrativní zátěže kolektivních správců spojené s vymáháním odměn. Navíc hrozí, že dojde k poklesu prodejů určitých typů nosičů, což by se projevilo i na snížení objemu odměn, a tím k poškození nositelů práv, pro něž jsou vybírány.

Důležitými aspekty pro přijetí nového právního předpisu se staly následující skutečnosti:

1. Ekonomické dopady současné právní úpravy na nositele práv (zda, příp. jakým způsobem došlo ke zvýšení úhrady odměn autorům a nositelům práv po přijetí a nabytí účinnosti vyhlášky č. 488/2006 Sb., oproti minulé právní úpravě).

Dle vyjádření kolektivních správců oprávněných k výběru odměn z nenahraných nosičů záznamů a přístrojů ke zhotovení rozmnoženin došlo zejména ve 2. pol. roku 2006 a 1. pol. roku 2007

- k výraznému navýšení odměn (dvoj až trojnásobnému) z optických nosičů audio i audio video vyšších kapacit, paměťových karet, USB atd.

- k citelnému snížení odměn (nikoliv však díky zákonné úpravě, nýbrž vzhledem k rozvoji technologií) u MC nosičů, VHS, MD, ale i u běžných nosičů typů CD, jejichž dovoz i zájem o ně se postupně snižují a tyto nosiče jsou nahrazovány kvalitnějšími typy médií s vyššími kapacitami pro záznam.

Pokud se jedná o odměny z dovezených přístrojů ke zhotovování tiskových rozmnoženin, došlo díky změně v zákonné úpravě k markantnímu snížení odměn, které vybral kolektivní správce pro autory a nositele práv ve 2. polovině roku 2006 a 1. polovině roku 2007 (dovozce v tomto případě odvádí odměny pouze z 20 % dovezených přístrojů), byť hlášený počet dovezených přístrojů ze strany dovozců nedosáhl nijak výrazných změn.

2. Ekonomické dopady současné právní úpravy na osoby povinné hradit náhradní odměny – dovozce a výrobce nenahraných nosičů záznamů a přístrojů k pořízení rozmnoženin.

Díky nastavení kapacitní hranice 512 MB u některých typů nosičů a v této souvislosti velmi rychlému technologickému vývoji určitého typu optických médií (paměťové karty, USB, ale také Blu-ray disky, HD disky apod.), jejichž kapacita se stále navyšuje, se určitá část paušálních odměn, kterou hradí povinné osoby, tedy dovozci a výrobci těchto médií, stává neúměrnou jak vzhledem k výrobní, resp. dovozní ceně, tak také vzhledem k ceně prodejní, kde dochází z hlediska prodejců k neúnosnému snižování marže (běžná kapacita nosiče ve 2. polovině roku 2006 byla cca 1 – 2 GB, koncem roku 2007 se předpokládal běžný prodej nosičů o kapacitě 8 GB, v roce 2008 vzrostla běžná kapacita nosiče až na 32 GB, v roce 2009 může dosáhnout cca 84 a více GB).

Navíc vyhláška v platném znění díky své textaci některé z výše jmenovaných nosičů a přístrojů v typizaci médií vůbec nezahrnovala (např. Blue-ray disk). Díky tomu došlo nejen k nerovnému postavení dovozců těchto médií na trhu, a sice ke zvýhodnění pouze určité části dovozců, kteří buď odměny nehradí, nebo dováží přístroje k pořizování rozmnoženin záznamů či nenahrané nosiče nižších kapacit. Závažným dopadem vyhlášky mohl být i výrazný rozvoj šedé ekonomiky, vzhledem k tomu, že masivní nárůst odměn, které by dovozci měli hradit z velkokapacitních médií, způsobí porušování povinností stanovených jim autorským zákonem.

Velmi kritizovaným ustanovením vyhlášky se ze strany kolektivních správců stal také § 6 odst. 2, který vyjímá mobilní telefony ze zpoplatněných přístrojů k pořízení rozmnoženin záznamů. Argumentací pro zařazení těchto přístrojů mezi zpoplatněné je především skutečnost, že multifunkční mobilní telefony čím dál tím častěji slouží díky svému vybavení také k plnohodnotnému pořizování rozmnoženin záznamů.

Důležitou skutečností pro novelizaci vyhlášky bylo zohlednění reálného využití toho kterého typů nosičů i přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů děl. DSMP předložilo na jednání podrobnou zahraniční studii z roku 2007, která se opírala o využití nosičů a přístrojů pro pořízení děl v některých evropských zemích.

Pouze příkladmo lze z této studie uvést využití

CD : 40% rozmnoženiny zvukových záznamů,
5% rozmnoženiny AV záznamů,
25% uložení fotografií

DVD : 7% rozmnoženiny zvukových záznamů,
62% rozmnoženiny AV záznamů,
11 % dokumenty,
15% fotografie,

USB: 11% rozmnoženiny zvukových záznamů,
1% rozmnoženiny AV záznamů,
1% článků a jiných záznamů,
60% uložení dokumentů,

SD karty: 9% rozmnoženiny zvukových záznamů,
4% rozmnoženiny AV záznamů.

3. Projednání návrhu společnosti DSMP na změny ve stanovení výši odměn z nenahraných nosičů digitálních záznamů (§ 5 vyhlášky)

Návrh novelizace vyhlášky týkající se zejména optických médií byl postaven na principu stanovení odměny, která je odvislá od dovozních (výrobních či prodejních cen) nosiče a pokrývá tak i budoucí možný vývoj těchto médií, bez toho že by vyhláška díky taxativnímu výčtu médií musela být např. každý rok novelizována z důvodu, že nově vyvinutý typ média nezahrnuje. Podle navrhovatelů byly sazby odměn kalkulovány na 6% z prodejní ceny).

Proti tomuto způsobu stanovení odměn však vystoupili kolektivní správci z následujících důvodů:

- nemožnost kontroly, zda ohlášená výše odměn bude skutečně odpovídat prodejní ceně toho, kterého nosiče, (pozn.: ten samý problém však řeší v případě přístrojů),
- tato změna by znamenala radikální snížení vybraných odměn, které jsou již nyní dle vyjádření kolektivních správců 5-10 x nižší, než v ostatních zemích.
- kolektivní správci i nadále trvali na kapacitě média jako na jednom z aspektů při stanovení odměny, v žádném případě se však nebrání uzpůsobení výše odměny současným technologiím v souvislosti s jejich prodejními cenami.

Jak OSA, DILIA, Intergram, ale také OOA-S a OAZA byly srozuměny s nutností změn, které bylo nutné ve vyhlášce učinit a stejně jako původně DSMP, souhlasily zejména se změnou vyhlášky, týkající se mobilních telefonů.

Pokud jde o přístroje ke zhotovování tiskových rozmnoženin, nebyl ze strany kolektivního správce oprávněného k výběru těchto odměn, kterým je v současné době DILIA, problém ve stanovení výše paušální odměny, nýbrž v ustanovení zákona, které stanoví, že odměny jsou autorům a nositelům práv hrazeny pouze z 20% všech dovezených přístrojů (pozn.: tuto otázku ovšem novela vyhlášky neřešila).

Další návrhy změn ve vyhlášce

Při vytváření vyhlášky bylo nutné dosáhnout jistého kompromisu při stanovení výše odměn z dovozu nenahraných nosičů záznamů. Problém by však nastal, pokud by odměna byla stanovena ve výši procent vzhledem k tomu, že 25 odst. 7 autorského zákona obsahuje zákonné zmocnění pro Ministerstvo kultury, které bylo povinno stanovit odměny formou paušálních částek.

Aktuální otázky výkonu kolektivní správy v České republice

V návaznosti na jednání, která proběhla za účasti kolektivních správců na straně jedné a Asociací dovozců, byl dohodnut následující postup při tvorbě novely vyhlášky, a sice kolektivní správci vypracují společný návrh, který bude následně předložen Asociaci dovozců k posouzení.

Tento návrh byl předložen v prosinci roku 2007 s tím, že kolektivní správci ponechali způsob tvorby odměn v závislosti na kapacitě přístrojů a upravili výši odměn. Základní změna v návrhu spočívala v navýšení odměn, zejména u přístrojů k pořízení tiskových rozmnoženin a v odstranění výjimky pro mobilní telefony, která se do vyhlášky dostala díky politickým jednáním. V průběhu roku 2008 byla očekávána reakce asociace dovozců a jejich společný návrh, na základě kterého by bylo možno svolat další kolo jednání a jejich výsledek měl nadále sloužit jako podklad pro Ministerstvo kultury při vytváření novelizovaného znění vyhlášky.

V lednu roku 2008 však došlo k iniciativě MPO, které se ve sdělovacích prostředcích a na následných ústních jednáních, zavázalo vyhlášku č. 488/20006 změnit v tom smyslu, že odměny z nenahraných nosičů a přístrojů v některých případech radikálně sníží, popř. zruší. Z jakéhosi důvodu se MPO již nezabývalo problematikou kompetenčního zákona či zákonného zmocnění, které bylo k přípravě vyhlášky uděleno pouze Ministerstvu kultury, a sice konkr. v § 25 odst. 7 autorského zákona.

Asociace dovozců jako SPIS či DSMP, které až do této doby spolupracovaly s Ministerstvem kultury a kolektivními správci na novém znění vyhlášky, tuto spolupráci ukončili a přestali jakkoliv reagovat na písemné či emailové výzvy s žádostmi o vyjádření.

Ministerstvo kultury následně svolalo na jaře roku 2008 jednání mezi KS, zástupci dovozců, MPO a Sdružením spotřebitelů. Zúčastněné strany opět zahájily intenzivní jednání o podobě nové vyhlášky, kdy se jim podařilo nalézt kompromis s tím, že v prosinci roku 2008 byla přijata vyhláška č. 408/2008 Sb.

Z hlediska subjektů povinných odvádět odměny došlo v důsledku zjednodušení struktury hlášení dovozů, resp. prodejů nenahraných nosičů a dále v důsledku výrazného zjednodušení výpočtu náhradních odměn (stanovením jednotného základu ve výši 1 GB) ke značnému snížení administrativní i ekonomické zátěže subjektů povinných odvádět náhradní odměny. Podle názoru zástupců povinných subjektů dojde také ke zvýšení transparentnosti celého systému výběru a správy odměn. Výrazné snížení náhradních odměn povede rovněž ke snížení nákladů konečných spotřebitelů.

Z hlediska kolektivních správců, zastupujících nositele práv, jimž náhradní odměny přísluší, došlo navrhovanou úpravou v důsledku zjednodušení struktury hlášení dovozů, resp. prodejů nenahraných nosičů a dále v důsledku výrazného zjednodušení výpočtu náhradních odměn ke snížení administrativní náročnosti kolektivní správy. Očekávalo se rovněž snížení nákladů na vymáhání odměn (náklady soudních řízení apod.). S ohledem na výrazné snížení sazeb náhradních odměn u stanovených typů nosičů dojde k poklesu výběru odměn z jednotlivého nosiče daného typu. Očekávalo se nicméně, že dojde ke zvýšení počtu subjektů, které budou odměny odvádět, a proto k výraznějšímu poklesu celkového objemu odměn nemusí dojít.

Způsob implementace, kontrola naplňování povinností stanovených novelizovanou vyhláškou i donucovací prostředky se přijetím novely vyhlášky v zásadě neměnily a byly již nastaveny platnou právní úpravou, zejména autorským zákonem. Vzhledem ke zjednodušení struktury hlášení dovozů, resp. prodejů nenahraných nosičů a dále vzhledem k výraznému zjednodušení výpočtu náhradních odměn dojde ke zjednodušení aplikace i kontroly naplňování povinností stanovených novelizovanou vyhláškou.

Vzhledem k půlročním intervalům, v nichž jsou podávána hlášení o dovozech, resp. o výrobě příslušných komodit, jakož i vzhledem k očekávanému vývoji v rámci EU (přinejmenším koordinace v oblasti stanovení kritérií pro výpočet odměn a stanovení komodit podléhajících placení náhradních odměn), bude právní úprava přezkoumána nejpozději do konce roku 2010.

Přijatá vyhláška, i přes některé výhrady osob povinných k úhradě odměn, byla širokou veřejností přijata poměrně kladně vzhledem k výraznému snížení náhradních odměn vybíraných za optické nosiče.

Ministerstvo kultury se v současné době již nesetkává se stížnostmi ze stran uživatelů ani kolektivních správců, které by plnění této vyhlášky vyvolávaly.

12. Vztah kolektivních správců k celním a statistickým úřadům – problematika předávání potřebných údajů

Spolupráci GŘC a Statistického úřadu s kolektivními správci v České republice je upravena v § 42 autorského zákona.

Výkon kolektivní správy práva na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu dle § 25 autorského zákona úzce souvisí také s předáváním potřebných údajů o dovozech rozhodných přístrojů a nosičů ze strany celních a statistických údajů. Po vstupu České republiky do EU však příslušné celní a statistické orgány s odkazem na platnou evropskou i českou legislativu přestaly tyto údaje kolektivním správcům poskytovat.

Na Ministerstvo kultury obrátili zástupci kolektivních správců, oprávněných k výkonu kolektivní správy dle § 96 odst. 1 písm a) bodů 1 – 4., s žádostí o jeho spolupráci při řešení dlouhodobých a složitých jednání mezi kolektivními správci na straně jedné a celními orgány a orgány vykonávajícími statistickou službu na straně druhé, kteří jsou povinni poskytnout kolektivním správcům informace uvedené v § 42 autorského zákona.

Při žádosti o předávání údajů vycházejí kolektivní správci zejména:

a) z obsahu § 42 odst. 1 autorského zákona:

„Autor může požadovat od celních orgánů a orgánů vykonávajících státní statistickou službu informace o obsahu a rozsahu dovozu nebo přijetí zboží…….a nahlížet do celních a statistických dokumentů v rozsahu nezbytném k tomu, aby zjistil, zda dovoz nebo přijetí takového zboží k užití na území celé České republiky jsou oprávněné podle tohoto zákona, nebo aby zjistil údaje rozhodné pro uplatnění práv z tohoto zákona vyplývajících“

b) z obsahu § 42 odst. 3 autorského zákona, kde zjednodušeně řečeno

„Informace ve výše uvedeném rozsahu může od celních a statistických údajů požadovat také kolektivní správce“.

Jak bylo patrno z předložených dokumentů i ústního vyjádření kolektivních správců, celní a statistické orgány nezasílají kolektivním správcům veškeré potřebné informace k řádnému výkonu kolektivní správy, zejména o počtu přijatých nenahraných nosičů a přístrojů v rámci systému Intrastat, a o jejich dovozní ceně.

Svůj negativní postoj opírali zástupci celních i statistických orgánů o výklad § 42 autorského zákona s odůvodněním, že pojmy „obsah“ a „rozsah“ uvedené v § 42 odst. 1 autorského zákona právníci těchto orgánů vykládají restriktivně, a tedy, dle jejich názoru, tyto pojmy nezahrnují cenu dovážených či přijatých přístrojů. Zároveň se však nebránili, aby kolektivní správce při využití § 42 odst. 1 autorského zákona zjistil, mimo jiné, také informaci o dovozní ceně při nahlédnutí do spisu.

Údaje o přijetí nenahraných nosičů a přístrojů ze systému Intrastat nejsou kolektivním správcům ze strany statistických ani celních orgánů předávány z důvodu znění evropské legislativy, kde cituji ze stanoviska Statistického úřadu.

„Pro Český statistický úřad (Českou republiku) je platná legislativa upravující ochranu důvěrných statistických údajů získaných pro potřeby tvorby statistik Společenství. Předpisem nejvyšší právní síly upravujícím tuto oblast je nařízení Rady (ES) č. 322/97 z 17. 2. 1997o statistice Společenství, kde je v článku 10 definován pojem statistické důvěrnosti jakožto ochrana informací o jednotlivých statistických jednotkách*, získaných přímo pro statistické účely nebo nepřímo z administrativních nebo jiných zdrojů, proti porušení práva na důvěrnost“*

Použití obdržených údajů pro nestatistické účely a jejich nedovolené zpřístupnění je zakázáno. Článek 13 definuje důvěrnost údajů pomocí přímé či nepřímé identifikace jednotlivé statistické jednotky a článek 14 předávání důvěrných údajů (neumožňujících přímou identifikaci) mezi vnitrostátními orgány jen pro nezbytné vypracování specifických statistik Společenství. Jakékoliv jiné předání musí výslovně schválit vnitrostátní orgán, který údaje shromáždil.“[34]

Pokud jde o podrobnější rozbor této důležité složky pro řádný výkon kolektivní správy, lze tak učinit jednak z pohledu kolektivních správců, a sice v tom smyslu, že na jedné straně existuje právní úprava v autorském zákoně (§ 42), která kolektivní správce opravňuje požadovat od celních orgánů a orgánů státní statistické služby údaje o obsahu a rozsahu dovozů ze zemí EU i ze třetích zemí, a to v rozsahu nezbytném k tomu, aby kolektivní správce zjistil údaje rozhodné pro uplatnění práv z AZ. Na straně druhé pak stojí již výše uvedená česká a evropská legislativa, kterou se řídí ČSÚ a GŘC.

Pro kolektivní správce jsou důležité zejména údaje o obsahu a rozsahu dovozů, včetně údajů identifikujících dovozce a údajů o počtu dovezených kusů a v případě přístrojů i jejich dovozní ceně za určité období (zpravidla kalendářní pololetí). Tyto údaje potřebují kolektivní správci pro dva účely. Jednak pro potřeby vyhledávání povinných osob, které neplní své povinnosti platit náhradní odměny, případně pro kontrolu hlášení od osob, které tyto povinnosti plní. V takovém případě by stačily údaje v elektronické podobě poskytované v pravidelných intervalech. Druhým případem je možnost použití těchto údajů jako důkazů v soudním řízení, kdy by bylo potřeba předání údajů potvrzených zmocněnou osobou v písemné podobě.

[34] srov. Stanovisko Českého Statistického úřadu, zaslané kolektivním správcům v roce 2006

Z pohledu GŘC však lze kolektivním správcům předávat údaje o dovozech ze zemí mimo EU a tyto údaje poskytovat bez uvádění hodnot dovezeného zboží. Tento údaj by GŘC mohlo poskytnout, jen pokud by s tím písemně souhlasil příslušný dovozce. Kolektivní správci však mohou hodnotu dovozů zjistit nahlédnutím do evidence na GŘC. Na žádost příslušného soudu GŘC předá soudu písemně potvrzené údaje, a to včetně hodnoty dovozů. Pokud jde o poskytování údajů o přijetí zboží ze zemí EU, jsou tyto údaje statistické a vzhledem k zásadě statistické důvěrnosti upravené v nařízeních Rady (ES) je podle současného rozhodnutí vedení ČSÚ nebude kolektivním správcům poskytovat. V případě údajů o přijetí ze zemí EU slouží GŘC jen jako sběratel statistických údajů a je vázán stejnými předpisy o statistice jako ČSÚ. Úprava § 42 autorského zákona je podle zástupců ČSÚ v rozporu s nařízeními Rady (ES) o statistice. ČSÚ ani GŘC tyto údaje o příjmu zboží ze zemí EU nedávají ani státním orgánům např. pro účely zjištění daňových povinností a tyto statistické údaje neposkytnou ani soudu.

Podle názoru kolektivních správců, ke kterému se v této souvislosti přikláním, se jedná až o absurdně restriktivní výklad zásady statistické důvěrnosti a to z následujících důvodů:

1. V § 17 odst. 2 zákona č. 89/1995 Sb. je stanoveno, že ve výjimečných případech mohou orgány vykonávající státní statistickou službu důvěrný statistický údaj poskytnout, pokud tak stanoví zvláštní zákon.

2. Ve smyslu článku 10 nařízení Rady č. 322/1997 (dále jen „nařízení“) se statistickou důvěrností rozumí ochrana informací o jednotlivých statistických jednotkách a použití obdržených údajů pro nestatistické účely a jejich nedovolené zpřístupnění je zakázáno. V případě předávání údajů kolektivním správcům vnitrostátní orgán pověřený vypracováváním statistik údaje kolektivním správcům v souladu s autorským zákonem zpřístupní. Vzhledem k tomu, že jde o zpřístupnění údajů podle zákona, nejedná se o zpřístupnění nedovolené.

3. Článek 16 odst. 2 uvedeného nařízení pak stanoví, že jednotlivé členské státy stanoví v případě nutnosti v oblastech své pravomoci praktické postupy, omezení a předpoklady pro umožnění účinného přístupu ke statistikám. Vzhledem k teritorialitě ochrany duševního vlastnictví je tedy v pravomoci členského státu, aby ve smyslu tohoto upravil předpoklad pro přístup autorů respektive kolektivních správců ke statistikám. Jestliže tak členský stát učinil, pak nejde o porušení statistické důvěrnosti ve smyslu čl. 10 a č. 18 uvedeného nařízení. Naopak jde o zpřístupnění respektive šíření statistických údajů podle zákona a tedy zpřístupnění respektive šíření dovolené.

Kolektivní správci dále upozorňovali na připravovaná zjednodušení INTRASTATU, která měla spočívat v následujících opatřeních:

a) budou se sbírat jen údaje o vývozech,

b) dojde ke zjednodušení (zmenšení počtu) evidovaných údajů,

c) dojde ke zvýšení statistických prahů, které jsou momentálně v ČR dány obratem 2 miliony Kč za rok při dovozu a 4 miliony Kč za rok při vývozu. Po zavedení těchto opatření budou podle jejich názoru statistické údaje o pohybu zboží v rámci EU pro potřeby kolektivních správců nepoužitelné.

Zástupci ČSÚ dále informovali o tom, že ČSÚ nemá problém s poskytováním informací od zpravodajských jednotek, které k tomu poskytnou souhlas. U subjektů, které toto poskytování údajů nevyloučí, by bylo možné předávání údajů kolektivním správcům, a to i údajů o hodnotách příjmů.

Až do současné doby tak GŘC kolektivním správcům poskytuje pouze údaje o dovozech ze zemí mimo EU, které na žádost soudu písemně potvrdí. ČSÚ poskytuje kolektivním správcům na požádání údaje od těch zpravodajských jednotek (dovozců), které daly nebo v budoucnu dají souhlas s poskytováním údajů ČSÚ.

K vynesení rozsudku ani k jinému řešení této sporné otázky nedošlo ani v roce 2009.

13. Výběr odměn za poskytování rozmnožovacích služeb za úplatu.

Novela autorského zákona č. 216/2005 Sb. přinesla radikální změnu ve způsobu výběru odměn od poskytovatelů rozmnožovacích služeb za úplatu:

§ 96 autorského zákona odst. 1 písm. a) a b)

Právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla

pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu

(1) U zveřejněných děl, která lze rozmnožovat

a) pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby (§ 30 a 30a) pomocí přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin na papír nebo podobný podklad, anebo

b) pro osobní potřebu fyzické osoby (§ 30) na podkladě zvukového, zvukově obrazového nebo jiného záznamu či rozhlasového nebo televizního vysílání, jejich přenesením pomocí přístroje na nenahrané nosiče záznamu

má autor právo na odměnu v souvislosti s takovým rozmnožováním díla.

§ 96 autorského zákona odst. 2 písm. e)

„(2) Osobou povinnou platit příslušnému kolektivnímu správci odměnu podle odst. 1 je mimo jiné i

e) poskytovatel rozmnožovacích služeb za úplatu, pokud jde o tiskové rozmnoženiny (§ 30a); poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplatu je i ten, kdo za úplatu zpřístupní přístroj k zhotovování tiskových rozmnoženin“.

§ 96 autorského zákona odst. 5

„(5) Odměna, kterou je povinna platit osoba podle odst. 2 písm. e), přísluší v závislosti na pravděpodobném počtu zhotovených tiskových rozmnoženin děl podle § 30a. Pro výpočet výše odměny ze zhotovených tiskových rozmnoženin děl se použijí pravidla stanovená v bodech 6 a 7 přílohy k tomuto zákonu“.

Vzhledem k tomu, že je více než zřejmé, že kopírování autorských děl tvoří v běžných kopírovacích centrech malé procento a např. kopírování autorských děl na kopírovacích přístrojích

v univerzitních knihovnách či knihovnách středních škol je převažující, rozdělil autorských zákon povinné osoby dvou skupin a sice:

Příloha k autorskému zákonu v této souvislosti v odst. 5, 6 a 7 uvádí:

5. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. e) jsou povinny odvádět odměnu příslušející podle § 25 odst. 5 jednou ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

6. Odměna činí za jednu tiskovou rozmnoženinu díla

a) černobílou 0,20 Kč za stránku,

b) barevnou 0,40 Kč za stránku.

c) Pravděpodobný počet zhotovených tiskových rozmnoženin děl činí u poskytovatelů rozmnožovacích služeb v prostorách knihoven, muzeí, galerií, školských a vzdělávacích zařízení 70 % z celkového počtu tiskových rozmnoženin zhotovených poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplatu, v prostorách archivů, státních úřadů a úřadů územních samosprávných celků a v prostorách jiných poskytovatelů rozmnožovacích služeb 20 % z celkového počtu tiskových rozmnoženin zhotovených poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplatu.

Touto podstatnou novelou se do povinnosti úhrady autorských odměn zařadily také tiskoviny typu bankovní výpisy, informace pro zaměstnance aj. formální tiskoviny, které kopírovací centra vytváří na zakázku jiných právnických osob, i když některé z těchto tiskovin slouží pro provozní potřebu právnické osoby. Tato skutečnost vyvolává velké množství kritiky mezi povinnými osobami a díky této právní úpravě dochází k masovému obcházení autorského zákona, kdy výše uvedené společnosti jednoduše náhradní odměny kolektivnímu správci neplatí a kolektivní správce tyto odměny v rámci jakési „gentlemanské dohody“ zatím nepožaduje.

§ 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona se stává jedním z kandidátů na novelizaci.

Již od počátku nabytí účinnosti novely, jednali s Ministerstvem kultury o řešení této problematiky zástupci Asociace provozovatelů kopírovacích služeb (dále jen „APKS“), k němuž se připojil kolektivní správce DILIA, oprávněný k výběru těchto odměn. Zástupci asociace i DILIA poukazovali na základní problémy novely a požadovali změnu přílohy k autorskému zákonu, a to odst. 6 a 7.

Ministerstvo kultury obdrželo v této souvislosti několik podnětů na novelu, z nichž dva příkladmo uvádím:

- výběr odměn za veškerý papír, který by byl dovezen (přijat), nebo vyroben v České republice,
- výběr odměn pouze za rozmnožování autorských děl.

V této souvislosti však připomínám, že každý poskytovatel rozmnožovacích služeb by musel sledovat a tím i správně určit, zda bylo rozmnoženo autorské dílo či nikoliv a o počtu rozmnožených

autorských děl podávat hlášení kolektivnímu správci a navíc určit, zda se již nejedná o dílo u nějž uplynula doba trvání ochrany majetkových práv, neboť z rozmnoženin tzv. „volných“ děl není poskytovatel rozmnožovacích služeb povinen hradit náhradní odměnu.

Zákonná úprava v podobě výše uvedených variant není v žádném případě reálná.

Osobně se přikláním k návrhu kolektivního správce, ke kterému dospěl po dohodě se zástupci poskytovatelů rozmnožovacích služeb za úplatu. Poskytovatelé rozmnožovacích služeb by podle tohoto návrhu hradili paušální odměny, jejichž výše by záležela na kapacitě přístroje. Poskytovatelé rozmnožovacích služeb by i nadále byli rozděleni do dvou, resp. několika skupin, kde by kritériem dělení byla četnost rozmnožování autorských děl.

14. Společné domovní antény

14. 1. Vývoj právní úpravy společných domovních antén v českém autorském zákoně

Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) před rokem 1990 neobsahoval vynětí příjmu vysílání pomocí společných domovních antén (dále jen „STA“) z režimu užití díla v autorskoprávním smyslu. Výše uvedený autorský zákon byl novelizován zákonem č. 89/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) a v § 16 autorského zákona byl doplněn nový odstavec 2 (druhá věta, kterým byl příjem vysílaných programů pomocí STA vyňat z režimu autorskoprávního užití díla. Novela autorského zákona č. 35/1965 Sb. přijatá v roce 1990 stanovila, že:

..„umožnění příjmu rozhlasového a televizního vysílání na přijímačích obyvatel téhož domu, případně domů bezprostředně souvisejících pomocí anténových zařízení (tzv. společné domovní antény) se za zvláštní užití nepovažuje“.

Autorský zákon ve znění z roku 2000 již neobsahoval výjimku z práva užit dílo přenosem rozhlasového a televizního vysílání pomocí STA. Vynětí příjmu vysílaných programů pomocí STA z oprávnění autora udělit svolení k užití díla jeho převzatým vysíláním opětovně do autorského zákona zavedla až novela autorského zákona č. 121/2000 Sb., přijatá zákonem č. 81/2005 Sb. Tato novela autorského zákona doplnila § 22 o nový odstavec 3, který stanovil, že

„*umožnění příjmu současného, úplného a nezměněného rozhlasového nebo televizního vysílání na přijímačích téže budovy, popřípadě komplexu budov k sobě prostorově nebo funkčně přináležejících, pomocí společných domovních antén se za užití díla nepovažuje za podmínky, že je umožněn příjem pouze zemského a nezakódovaného vysílání a společný příjem není obchodně využíván*“.

Touto novelou byl zúžen pojem „umožnění příjmu“ pouze na příjem programů vysílaných prostřednictvím Hertzových vln, tj. národních televizních a rozhlasových programů a v příhraničních oblastech i zahraničních programů, vysílaných pozemními vysílači, jejichž signál lze v místě příjmu prostřednictvím STA (tj. přijímací anténou umožňující kvalitní příjem pozemských tv. signálů) zachytit.

Novelou autorského zákona, provedenou zákonem č. 216/2006 Sb., čl. V § 22 odst. 3, se za slovo „nezakódovaného“ vložilo slovo „analogového“, slovo „obchodně“ se zrušilo a na konci textu odstavce se doplnila slova „za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu“.

„§ 22 odst. 3 autorského zákona ve znění novely:

„Umožnění příjmu současného, úplného a nezměněného rozhlasového nebo televizního vysílání na přijímačích téže budovy, popřípadě komplexu budov k sobě prostorově nebo funkčně přináležejících, pomocí společných domovních antén se za užití díla nepovažuje za podmínky, že je umožněn příjem pouze zemského a nezakódovaného analogového vysílání a společný příjem není využíván za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu“.

Podle názoru JUDr. Vladimíra Kroupy, který vyjádřil ve svém odborném vyjádření ze dne 15. února 2008 tedy z výše uvedeného vyplývá, že:

„Provedenou úpravou režimu užití díla přenosem vysílání pomocí STA se současný, úplný a nezměněný příjem digitálního zemského vysílání, kódovaného analogového zemského vysílání a družicového vysílání (nezakódovaného i kódovaného) považuje za užití díla jako převzaté vysílání (kabelový přenos vysílání) a provozovatelé STA musí k takovému užití získat svolení majitelů práv, které je v režimu povinně kolektivně spravovaných práv na kabelový přenos rozhlasového a televizního vysílání děl poskytováno kolektivními správci a mimo režim kolektivní správy samostatně vysílateli podle § 96 odst. 1, odst. c) autorského zákona, tj. pro vlastní práva vysílatele nebo práva na kabelový přenos vykonávaná vysílatelem na základě licenční smlouvy“.[35]

Přenos rozhlasového a televizního vysílání jako způsob užití díla se řadí v systematice autorského zákona mezi způsoby užití díla jeho sdělováním veřejnosti. Příslušné ustanovení (§ 22 autorského zákona) jej v odst. 1 charakterizuje následovně:

„Přenosem rozhlasového vysílání díla se rozumí zpřístupňování díla současným, úplným a nezměněným přenosem vysílání díla rozhlasem nebo televizí bezdrátově nebo po drátě, uskutečňuje-li je jiná osoba než vysílatel takového vysílání“.

Za užití se přitom dle platné právní úpravy (viz odst. 3 téhož paragrafu) nepovažuje umožnění příjmu současného, úplného a nezměněného rozhlasového nebo televizního vysílání na přijímačích téže budovy, popř. komplexu budov k sobě prostorově nebo funkčně přináležejících, pomocí společných domovních antén, a to za podmínky, že je umožněn příjem pouze zemského a nezakódovaného analogového vysílání a společný příjem není využíván za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

[35] JUDr. Vladimír Kroupa: Posouzení problematiky tzv. společných domovních antén (STA) z hlediska práva autorského a z hlediska práva Evropských společenství a autorskoprávních mezinárodních smluv a úmluv vypracoval JUDr. Vladimír Kroupa, zpracováno 15. 2. 2008

Zařazení této výjimky pro STA do § 22, "Přenos rozhlasového nebo televizního vysílání", svědčí jednoznačně o tom, že provozování STA bylo zákonodárcem obecně považováno za jednu z forem tohoto způsobu užití díla jeho sdělováním veřejnosti.

Výjimka z výlučného práva na přenos rozhlasového nebo televizního vysílání pro provozování STA v případě analogového vysílání byla do zákona vložena v uvedeném znění k provedení Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním související v informační společnosti (dále jen „směrnice“) Účelem směrnice , jak naznačuje její název, je harmonizovat některé aspekty autorského práva a práv s ním souvisejících, a to četně práva na sdělování děl veřejnosti.

Článek 3 směrnice stanoví*:*

„1. Členské státy poskytnou autorům výlučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení jejich

děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově včetně zpřístupnění jejich děl veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí.

2. Členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení nebo zakázat zpřístupnění veřejnosti po drátě nebo bezdrátově takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto předmětům ochrany přístup z místa a v době, který si zvolí:

a) pro výkonné umělce v případě záznamů jejich výkonů;

b) pro výrobce zvukových záznamů v případě jejich zvukových záznamů;

c) pro výrobce prvotních záznamů filmů v případě originálu a rozmnoženin jejich filmů;

d) pro vysílací organizace v případě záznamů jejich vysílání, ať už po drátě, nebo bezdrátově, včetně vysílání pomocí kabelu nebo družice.

3. Práva uvedená v odstavcích 1 a 2 se nevyčerpají žádným sdělením veřejnosti nebo zpřístupněním veřejnosti podle tohoto článku“.

Jak patrno z výše uvedeného ustanovení, jedná se zde pouze o obecné zásady pro sdělování děl veřejnosti, jimiž jsou členské státy povinny se řídit a podle nich harmonizovat vnitrostátní právní úpravu. Z tohoto znění však nikterak nevyplývá právo zákonodárce omezit výjimku z práva na rozhlasové a televizní vysílání prostřednictvím STA, pouze na analogové vysílání.

Toto je obsaženo teprve v čl. 5 směrnice, který upravuje „Výjimky a omezení“, a to konkrétně v odstavci 3 písm. o):

„Členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení práv podle článků 2 a 3 v těchto případech:

Užití v určitých jiných případech menšího významu, pokud již v rámci vnitrostátních právních předpisů existují výjimky nebo omezení, za předpokladu, že se tyto případy týkají pouze analogových užití a

nenarušují volný pohyb zboží a služeb v rámci Společenství, aniž jsou tím dotčeny jiné výjimky a omezení uvedené v tomto článku"[36]

To ovšem znamená, že možnost aplikace výjimky zaniká přechodem na plné digitální vysílání a jeho příjem pomocí STA je nutné posuzovat výhradně podle obecných kritérií, tzn. jako druhotné (sekundární) užití děl jejich přenosem v rámci rozhlasového nebo televizního vysílání, kdy zpřístupňování díla uskutečňuje jiná osoba než vysílatel takového vysílání. V takovém případě je nutné, aby pro tento typ užití provozovatel STA získal souhlas nositelů práv na základě licenční smlouvy s příslušnými kolektivními správci, kteří vykonávají pro tento způsob užití povinnou kolektivní správu dle § 96. Také v tomto případě jsou kolektivní správci při uzavírání licenčních smluv, zejména při stanovení odměny,

povinni mimo jiné přihlížet ve smyslu ustanovení § 100 odst. 6 platného autorského zákona ke zde uvedeným skutečnostem, a to:

„Při uzavírání smluv podle odstavce 1 písm. h) se přihlédne zejména k

e) tomu, zda k užití předmětu ochrany dochází při výkonu podnikání nebo jiné hospodářské činnosti,

f) přímému či nepřímému hospodářskému prospěchu, který uživatel získá z užití či v souvislosti s užitím předmětu ochrany,

g) k charakteru místa nebo regionu, ve kterém dochází k užití předmětu ochrany,

h) k účelu, způsobu, rozsahu a okolnostem užití předmětu ochrany"

Podle stávající právní úpravy, a to jak tuzemské, tak komunitární, není přenos vysílání uskutečňovaný prostřednictvím STA považován za pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování (§18 odst. 3 autorského zákona). V této souvislosti však nutno podotknout, že výklady, ke kterým se k výše uvedenému závěru došlo, doposud nebyly pravomocně potvrzeny žádným rozhodnutím Evropského soudního dvora, ani nezávislého českého soudu.

Přechodem na digitalizaci vysílání byly ze strany provozovatelů STA zasílány na Ministerstvo kultury mnohé podněty, vzhledem k tomu, že jim přišla textace § 22 odst. 3, kde výjimka z užití zahrnovala pouze analogové vysílání, zcela nelogická.

Potřebě změny tohoto také svědčí skutečnost, že v případě STA, nebyl po přijetí z. č. 121/2000 Sb., ze strany kolektivních správců výběr odměn vykonáván. Důvodem byla velmi obtížná identifikace povinných osob a způsob stanovení přiměřené výše náhradních odměn.

Ministerstvo kultury v této souvislosti zvažuje novelizaci § 22 odst. odst. 3 autorského zákona, která by výjimku z výlučného práva na přenos rozhlasového a televizního vysílání rozšířila také pro vysílání digitální.

---

[36] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním související v informační společnosti

Ještě před samotným projednáním novely autorského zákona se chopilo iniciativy také Ministerstvo průmyslu a obchodu, které v rámci projednávání novely zákona o elektronických komunikacích, zařadilo též novelu § 22 odst. 3 autorského zákona. Původně navržený text byl však naprosto nevyhovující a Ministerstvo kultury navrhlo text, který se následně dostal i do projednávané novely před Legislativní radou vlády, v tomto znění:

„Čl. VII

V § 22 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/2005 Sb. a zákona č. 216/2006 Sb. se slova „odstavec třetí“ zrušuje.

Za § 38e se vkládá nový § 38f, který zní:

§38f

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo umožňuje příjem současného, úplného a nezměněného rozhlasového nebo televizního vysílání na přijímačích téže budovy, popřípadě komplexu budov k sobě prostorově nebo funkčně přináležejících, pomocí společných domovních antén za podmínky, že je umožněn příjem pouze zemského nebo satelitního vysílání a společný příjem není využíván za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

V §74 se za slova „§ 38e“ vkládají slova „ § 38f.
V §78 se za slova „§ 38e“ vkládají slova „ § 38f.
V §82 se za slova „ §38e“ vkládají slova „ § 38f.
V §86 se za slova „§ 38e“ vkládají slova „ § 38f‘.

I toto znění je však kritizováno pro rozpor s výše uvedeným příslušným ustanovením Směrnice.

Novela zákona o elektronických komunikacích byla včetně novely ustanovení § 22 odst. 3 autorského zákona, ve výše uvedeném znění, přijata dne 21. dubna 2010 pod č. 153/2010.

Závěr

Je zřejmé, že v každé právní úpravě lze nalézt, když ne přímo pochybení, tak ustanovení, která nebyla šťastně a jednoznačně formulována. V praxi přináší jejich aplikace problémy, a je proto třeba je další právní úpravou zpřesnit, či jejich znění plně novelizovat.

Stejně tak je tomu v případě autorského zákona včetně současné právní úpravy kolektivní správy v ČR.

Vzhledem k tomu, že ve stávajícím znění autorského zákona se v několika případech projevily neshody při jejich uplatňování v praxi, nebo si rychlý technologický vývoj spojený zejména s digitalizací žádá adekvátní změny právní úpravy, byla do plánu legislativní Rady vlády zařazena také novela autorského zákona. Návrh ze strany Ministerstva kultury by měl být zpracován do konce roku 2010 s tím, že jeho další projednávání a případné přijetí je plánováno na rok 2012. Ministerstvo kultury v této souvislosti oslovilo kolektivní správce, vybrané zástupce uživatelů děl, ale také znalce z oboru autorského práva i další příslušné orgány státní správy a požádalo je při tvorbě novely o spolupráci.

Změny autorského zákona se v případě jeho přijetí budou týkat zejména výběru náhradních odměn, pokud jde o poskytovatele rozmnožovacích služeb za úplatu, zpřesnění práv a povinností kolektivních správců, které se týkají zveřejňování informací a jejich vzájemné spolupráce. Novela autorského zákona by se měla také věnovat již výše uvedené problematice společných domovních antén v souvislosti s přechodem na digitální vysílání. Pokud to bude možné s ohledem na vývoj v rámci EU a s ohledem na postup vnitrostátních konzultací, mohla by novela obsahovat rovněž úpravy související s projektem Evropská digitální knihovna. Pozornost by si také zasloužil § 102 autorského zákona týkající se zprostředkovatelů kolektivních a hromadných smluv, jejichž jmenování Ministerstvem kultury je v rámci stávající právní úpravy nedostatečně ošetřeno.

Je zřejmé, že návrhů na změny autorského zákona bude vzhledem k povaze osob, které se budou na jeho přípravě podílet značné množství. Pevně proto doufám, že alespoň některá z problémových ustanovení, uvedených v této práci, v novele naleznou své místo.

Prameny:

Dagmar Hartmanová: „Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským, nakl. Linde Praha 2000

Jan Kříž, Veronika Křesťanová, Irena Holcová: Komentář k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb., nakl. Linde 2001

Ivo Telec: Komentář k autorskému zákonu č. 35/1965, v úplném znění vyhlášeném pod č. 175/1996, nakl. C.H. Beck.

Ivo Telec, Pavel Tůma: Komentář k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb. Ve znění zákonů č. 81/2005 Sb., č. 186/2006 sb., a č. 216/2006 Sb., nakl. C.H. Beck 2007

Rozúčtovací řád DILIA platný pro rok 2009

Rozúčtovací řád OOA-S platný pro rok 2009

Rozúčtovací řád OAZA platný pro rok 2009

Návrh Ministerstva kultury na novelu autorského zákona č. 121/2000 Sb., ve znění k datu 31. 3. 2010

Stanovy kolektivních správců OSA, DILIA, INTERGRAM, OOA-S, OAZA

Internetové stránky kolektivního správce GESTOR

Vyjádření veřejného ochránce práv k řízení o odnětí oprávnění OOA-S, sp.zn. 12317/2001 (Závěrečné stanovisko VOP ve věci podnětů OOA-S) ze dne 16. 3. 2005).

Upozornění Evropské komise o porušení práva č. 2005/4430

Rozsudek Krajského soudu, vydán dne 26. 2. 2007, č.j. 36 C/115/2005

Čl. 11 bis Bernské úmluvy – o ochraně literárních a uměleckých děl, vyhlášené pod č. 133/1980 Sb.

Čl. 14 bis Všeobecné úmluvy o autorském právu, vyhlášené v platném znění pod č. 134/1980 Ab.

Čl. 8 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví WIPO o právu autorském

Směrnice Evropského parlamentu a Rady ES č. 2001/29, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

Rozsudek Vrchního soudu ze dne 19. 2. 2008, č.j.3 Co 34/2007 – 65

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vznešené španělským soudem, která řeší spor mezi SGAE a Rafael ohledně výkladu čl. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady

Rozsudek Evropského soudního dvora ve věci C – 306/05

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince, o službách na vnitřním trhu

Smlouva o založení Evropských společenství

Zákon č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb

Ústav autorského práva, práv průmyslových a práva soutěžního Právnické fakulty Univerzity Karlovy: Posouzení problematiky kolektivní správy práv chráněných autorským zákonem v kontextu Směrnice o službách se zvláštním přihlédnutím k monopolu kolektivní správ – stručný nástin a shrnutí

Stanovisko Českého statistického úřadu, zaslané kolektivním správcům 2006

JUDr. Vladimír Kroupa : Posouzení problematiky tzv. společných domovních antén (STA) z hlediska práva autorského a z hlediska práva Evropských společenství a autorskoprávních mezinárodních smluv a úmluv, ze dne 15. 2. 2008.

7. 1. Problematika uvádění oprávnění k výkonu kolektivní správy OOA-S a DILIA do souladu s autorským zákonem č. 121/2000 Sb.

10. 3. Předpokládané dopady odstranění monopolu kolektivní správy v České republice

9. 1. Analýza rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-306/05 (španělská předběžná otázka k „hotelovým pokojům“) a jeho důsledky pro Českou republiku

9. 2. Srovnání španělské a české právní úpravy

9. 3. Dopady rozhodnutí ESD a jeho možné důsledky pro Českou republiku

Kapitoly:

- Problematika uvedení oprávnění k výkonu kolektivní správy do souladu s autorským zákonem č. 121/ 2000 Sb.,

- Monopol výkonu kolektivní správy v České republice,

- Společné domovní antény

jsem zpracovala v rámci plnění výkonu pracovních povinností v zaměstnaneckém poměru. Zaměstnavatel, kterým je Ministerstvo kultury, mi k užití jejich zveřejněním v rigorózní práci udělil licenci.

Výňatky z pracovních materiálů Ministerstva kultury, které se váží ke zpracovávané problematice, byly do práce zařazeny s vědomím a laskavým souhlasem ministerstva.

Contemporary issues execution of collective administration in the Czech Republic.

Summary of thesis

As it could be implied from the title of my thesis, I focused on contemporary issues of the execution of collective administration in the Czech Republic.

Collective administration could be briefly summarized as representation of more persons in execution of their economic rights in case that other than collective execution of such rights is probihited by law or would be ineficient (i.e. collection and distribution of levies, entering into collective contracts with users of protected works, where the collective administrator grants a licence to all works on behalf of all represented authors). Collective administration is considered to be eficient, if the individual execution would be very difficult or practically impossible. This could happen as a result of technical progress, huge number of users unable to select individual works they are willing to use etc. Collective administration works in favour of rightholders, who are not able to control all cases of uses of their works.

Collective administrators administer, enforce and protect the economic rights (especially of authors and other rightholders – heirs) and economic rights related with copyright (especially of publishers, interpreters, producers of phonograms and producers of audiovisual fixations).

Collective administration comprises first of all activities of collective adminstrators implemented in their own name and on the account of rightholders, collection of levies, grant of licences to the users of works, performances, phonograms, audiovisual fixations, and contraction of collective contracts in respect. As it could be implied from what was mentioned above, the goal of collective administration is to facilitate the execution of right for levies and rights to use protected works by the rightholders that are not enrighted or actually able to perform certain rights by themselves, i.e. individual collection of levies from the obliged persons or individual granting of licence by contracting individual contracts. At the same time the collective administration facilitates the grant of licence from an author to a user in easier and more eficient way, and to the whole extent of the represented works.

It is obvious, that the majority of people does not consider the execution of colletive adminstration of economic rights to be the most interesting part of law. However, I think that this area of law is very specific and from the point of view of users of copyrighted works it belongs to the issues which are very difficult to handle. However, the users are obliged to get to know these issues still more frequently.

Aktuální otázky výkonu kolektivní správy v České republice

In the first part of my thesis I focused on historical development of collective administration in the Czech Republic, individual collective adminostrators and their enrightment to perform collective administration. I tried to describe their competence, decision-making and their activity as a whole in the most comprehensible way.

In the second part of my thesis I dealt with problems of certain provisions of the copyright law, especially those provisions, which make the collective administration more difficult either for the reason of wong or unclear interpretation or for the reason of wrong transposition from the european law to czech law, eventually european law or other czech acts of the same legal force impede the observance of the copyright law.

Seznam klíčových slov:

Collective administration – kolektivní správa

Copyright law – autorské právo

Rightholders –nositelé práv

Aktuální otázky výkonu kolektivní správy v České republice